

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Αρχειονομίας Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: Διαχείριση και
Ανάδειξη Πολιτιστικής Πληροφορίας**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

Η Δύναμη της Πολιτιστικής Διπλωματίας

Μαρία Ειρήνη Ρούκου [ΑΜ: MABM202020](#)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Μαρία Κανελλοπούλου - Μπότη

Αφιερώνεται στους γονείς μου, Δημήτρη και Γαρυφαλλιά

Ευχαριστίες:

Για την εκπόνηση αυτής της διπλωματικής θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου Μαρία Κανελλοπούλου – Μπότη.

Τους γονείς μου, Δημήτρη και Γαρυφαλλιά για την αγάπη τους και γιατί υπήρξαν πάντοτε οι ακούραστοι αλλά αγχώδεις συνοδοιπόροι και υποστηρικτές μου.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Rocky, το σκυλάκι μου για τις ατελείωτες ώρες που έμενε δίπλα μου περιμένοντας υπομονετικά.

© << Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτή την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ >>

Περίληψη:

Οι κοινωνικές, πολιτικές και τεχνολογικές αλλαγές του 21^{ου} αι. με την ταχεία τεχνολογική πρόοδο αλλά και την ιλιγγιώδη ταχύτητα κατά την οποία η πληροφορία εξαπλώνεται σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστο τον κλάδο της διπλωματίας. Πιο πολύ από ποτέ είναι απαραίτητη η ανάδειξη μιας νέας μορφής διπλωματίας η οποία δεν θα έχει ως πρώτιστη επιδίωξη τον συμφέρον, αντιθέτως θα χαρακτηρίζεται από την ανάγκη κατανόησης των αξιών και των συμβόλων των υπόλοιπων χωρών. Η Πολιτιστική διπλωματία στοχεύει στην γνώση του εκάστοτε λαού που επιχειρεί να διαπραγματευτεί, να επηρεάσει αλλά και να επηρεαστεί. Σκοπός της είναι η αποκωδικοποίηση των νοημάτων και των συμβόλων και όχι απλά η γνώση της ιστορίας ενός λαού. Η άσκηση εξωτερικής πολιτικής μέσω της Πολιτιστικής διπλωματίας αποτελεί αδήριτη ανάγκη. Η Πολιτιστική διπλωματία αποτελεί μια ήπια ισχύ διπλωματίας και περιλαμβάνει κάθε δράση που σχετίζεται με την πολιτιστική συνεργασία ανάμεσα στα έθνη-κράτη. Συνακόλουθα, η Πολιτιστική διπλωματία αποτελεί μια τεχνοκρατική διαδικασία και εφαρμόζεται τόσο από κρατικούς όσο και από μη κρατικούς φορείς. Η διπλωματική εργασία θα ασχοληθεί σε πρώτο επίπεδο με τον ρόλο της Πολιτιστικής διπλωματίας στην εξωτερική πολιτική και συνακόλουθα στις διεθνείς σχέσεις, στους φορείς που ασκούν αυτού του είδους την διπλωματία με αναφορές τόσο στους ελληνικούς φορείς όσο και στους διεθνείς οργανισμούς και στις διεθνείς συλλογικές πρωτοβουλίες. Επιπρόσθετα, καταλυτικό ρόλο στην άσκηση Πολιτιστικής διπλωματίας διαδραματίζουν και τα μουσεία τα οποία αποτελούν το θησαυροφυλάκιο του πολιτισμού κάθε χώρας και μέσω των αμοιβαία επωφελή δράσεων δίνουν την δυνατότητα προώθησης της εικόνας ενός κράτους σε παγκόσμιο επίπεδο. Η έρευνα θα επικεντρωθεί σε ένα θέμα που σαν σκοπό του έχει την ανάδειξη του και αυτό δεν είναι άλλο από την πολιτιστική γενοκτονία στην περίπτωση του ISIS και τι προβλέπει για αυτό το διεθνές δίκαιο. Τέλος, η μελέτη περίπτωσης μέσω της ιστορικής αναδρομής θα επαναφέρει το θέμα των μαρμάρων του Παρθενώνα, ένα θέμα τεράστιας συναισθηματικής και πολιτισμικής σημασίας, ένα φλέγων ζήτημα που έχει επανέλθει στο προσκήνιο.

Λέξεις Κλειδιά : Πολιτιστική Διπλωματία, Μουσεία, Μάρμαρα του Παρθενώνα, ISIS

Abstract:

The social, political and technological changes of the 21st century with the rapid technological progress but also the dizzying speed at which the information spreads to all the lengths and breadths of the earth could not leave the branch of diplomacy unaffected. More than ever it's necessary to develop a new form of diplomacy which will not have the primary pursuit of interest but will be characterized by the need to understand the values and symbols of other countries. Cultural diplomacy aims at the knowledge of the people who try to negotiate, to influence and to be influenced. The purpose is to decode the meanings and symbols and not just the knowledge of the history of the people worldwide. The exercise of foreign policy through cultural diplomacy is an insurmountable need. Cultural diplomacy is a mild force of diplomacy and includes any action related to cultural cooperation between nation. Consequently, Cultural diplomacy is a technocratic process and is implemented by both state and non-state entity. The dissertation will deal at the first level with the role of Cultural diplomacy in foreign policy and consequently in international relations, in the bodies that practice this type of diplomacy with references to both Greek government entity and international organizations and international collective initiatives. In addition, the museums, which are the treasury of the culture of each country and through the mutually beneficial actions, give the catalytic role in the exercise of Cultural diplomacy and through the mutually beneficial actions give the possibility of promoting the image of a state in the world. In addition, the research will focus on an issue that aims to highlight and that is nothing more than cultural genocide in the case of ISIS and what it provides for this international law. Finally, the case study through the historical background will bring back the issue of the Parthenon marbles, an issue of great emotional and cultural importance, a burning issue that has returned to the forefront.

Key Words: Cultural Diplomacy, Museums, Parthenon Marbles, Isis

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ:

Περίληψη:	3
Abstract:	4
Εισαγωγή:	6
Κεφάλαιο 1: Διπλωματία και Δημόσια Διπλωματία	8
Ορισμός Πολιτιστικής Διπλωματίας:	10
Ιστορική Αναδρομή:.....	11
Μέσα με τα Οποία Επιτυγχάνεται η Άσκηση Πολιτιστικής Διπλωματίας :	13
Ποιος Ασκεί Πολιτιστική Διπλωματία:.....	26
Σε ποιόν Ασκείται Πολιτιστική Διπλωματία:.....	27
Κεφάλαιο 2: Η άσκηση Πολιτιστικής Διπλωματίας στην Ελλάδα	28
Ελληνικοί Φορείς Πολιτιστικής Διπλωματίας:.....	31
Άλλοι Φορείς:.....	38
Κεφάλαιο 3 : Διεθνείς Οργανισμοί και Συλλογικές Πρωτοβουλίες	42
Κεφάλαιο 4: Ο Ρόλος των Μουσείων στην Σύγχρονη Εποχή ..	54
ICOM:	56
Ορισμός Πολιτισμός:	58
Μουσείο: Πολιτιστική Διαχείριση και Ανάπτυξη	60
Η Άσκηση της Πολιτιστικής Διπλωματίας από τα Μουσεία:	61
Μουσειακό Μάρκετινγ:	63
Προβλήματα με τα Οποία Έρχονται Αντιμέτωπα τα Μουσεία Σήμερα:	70
Κεφάλαιο 5: Η έννοια της Γενοκτονίας	71

Η Αντίδραση των Ηνωμένων Εθνών στην Περίπτωση Καταστροφής των Πολιτιστικών Μνημείων από το ISIS:	74
ISIS:	76
Μελέτη Περίπτωσης: Τα Μάρμαρα του Παρθενώνα.....	78
Ιστορική Αναδρομή:	78
Οι Αντιδράσεις της Παγκόσμιας Κοινότητας για την Επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα:.....	80
Τα Γλυπτά του Παρθενώνα Σήμερα:	84
Νομικά Ζητήματα και η Κατάσταση Σήμερα:	85
Προτάσεις – Συμπεράσματα:.....	88
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:	91
Βιβλιογραφία:	94

Εισαγωγή:

Η παρούσα διπλωματική εργασία θα επικεντρωθεί στον τρίτο πυλώνα άσκησης εξωτερικής πολιτικής στο διεθνές επίπεδο που δεν είναι άλλο από την Πολιτιστική Διπλωματία. Η Πολιτιστική Διπλωματία καλύπτει τους δύο πρώτους τρόπους που δεν είναι άλλοι από την παραδοσιακή διπλωματία και την ένοπλη σύγκρουση. Με την Πολιτιστική Διπλωματία η πρώτη στη επιδίωξη είναι η κατανόηση των αξιών αλλά και των συμβόλων των εκάστοτε χωρών. Έτσι, η Πολιτιστική Διπλωματία βασίζεται στην καλή γνώση των λαών με τους οποίους διαπραγματεύεται καθώς αποκτά μια σφαιρική γνώση τόσο για τις χαρές όσο και για τις οδύνες και τους φόβους ενός λαού. Αυτό αποτελεί και την δύναμη της, καθώς έτσι γνωρίζει εκ των έσω τον τρόπο με το οποίο η διαπραγμάτευση θα αποδώσει καρπούς. Είναι δεδομένο πως ο καθρέφτης κάθε λαού είναι ο Πολιτισμός του. Σύμφωνα με την Πρώην Υπουργό Πολιτισμού της Ελλάδας Μελίνα Μερκούρη << Ο Πολιτισμός είναι η βαριά βιομηχανία της Ελλάδας

>>¹. Ο Πολιτισμός εμπεριέχει μέσα του ένα σύνολο αξιών στο οποίο το ανθρώπινο ον έχει χτίσει την πολιτική δομή της κοινωνίας, έχει χτίσει το πνεύμα του αλλά και την ηθική και την κοινωνικότητα του. Ο Πολιτισμός για μια χώρα αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους πυλώνες της οικονομίας, μια τεράστια πηγή εισόδων που δεν στερεύει, εάν και εφόσον αξιοποιηθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Ο όρος Πολιτιστική Διπλωματία για πολλούς φαίνεται καινούργιος ωστόσο η εφαρμογή της είναι τόσο παλαιά όσο και οι διεθνείς σχέσεις.

Η μεθοδολογική προσέγγιση της παρούσας προσπάθειας περιλαμβάνει την μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας καθώς και διαδικτυακή έρευνα. Η παρούσα διπλωματική εργασία διαρθρώνεται σε επτά κεφάλαια. Η πολιτιστική διπλωματία θα μπορούσε να οριστεί ως η ανταλλαγή ιδεών, πληροφοριών, τέχνης και ποικίλων άλλων πτυχών των πολιτών ώστε να επιτευχθεί η μεταξύ τους κατανόηση. Πιο συγκεκριμένα στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται εκτενής αναφορά στην διπλωματία, στην δημόσια διπλωματία και φυσικά γίνεται ανάλυση της πολιτιστικής διπλωματίας. Αρχικά δίνεται ο ορισμός της και παρουσιάζεται η ιστορική αναδρομή. Ακόμη, απαντώνται βασικά ερωτήματα όπως το ποιος και σε ποιόν ασκεί και αντίστοιχα ασκείται πολιτιστική διπλωματία. Πολιτιστική ανταλλαγή μπορεί να υπάρξει και σε τομείς όπως οι τέχνες, ο αθλητισμός, η επιστήμη.

Έτσι, στο πρώτο κεφάλαιο θα αναλύσουμε τους τρόπους τους οποίους επιλέγουν τα κράτη να χρησιμοποιήσουν για να ασκήσουν πολιτιστική διπλωματία που δεν είναι άλλοι από το nation branding το οποίο και αποτελεί μια από τις νεότερες μορφές ήπιας ισχύος άσκηση πολιτιστικής διπλωματίας. Εν συνεχεία, μέσω του κινηματογράφου, την λογοτεχνία, την ποίηση, την μουσική, τον βομβαρδισμό που υφίσταται ο σύγχρονος άνθρωπος από εικόνες, τα social media αλλά και την pop culture. Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζονται οι ελληνικοί φορείς άσκησης πολιτιστικής διπλωματίας. Στο κεφάλαιο τρία, γίνεται αναφορά στους διεθνείς οργανισμούς και στις συλλογικές πρωτοβουλίες. Επίσης, γίνεται αναφορά στα βασικά θεσμικά κείμενα του ΟΗΕ. Στο τέταρτο κεφάλαιο, η παρούσα διπλωματική εργασία αναφέρεται στο ρόλο των μουσείων στην σύγχρονη εποχή, στο μουσείο και την

¹ Η Μελίνα Μερκούρη ήταν Ελληνίδα ηθοποιός και διετέλεσε Υπουργός Πολιτισμού τα διαστήματα 1981-1989 και 1993-1994. Η Μελίνα Μερκούρη είχε έντονη Αντιδικτατορική δράση και ως Υπουργός Πολιτισμού έδωσε αγώνα ξεκινώντας εκστρατεία για την επιστροφή των Ελγίνειων Μαρμάρων.

πολιτιστική διαχείριση και ανάπτυξη του, στους τρόπους με τους οποίους ένα μουσείο μπορεί να ασκήσει πολιτιστική διπλωματία αλλά και στον πολιτισμό, το μουσειακό μάρκετινγκ αλλά και στα προβλήματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωπα τα μουσεία σήμερα. Στο πέμπτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η έννοια της γενοκτονίας. Η αναγνώριση της σημασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί μια σπουδαία εξέλιξη στην προστασία των πολιτιστικών αγαθών από την διεθνή κοινότητα αλλά και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για θέματα που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά σε περίοδο πολέμου έχει υιοθετηθεί μια σειρά κειμένων γενικού και εξειδικευμένου περιεχομένου. Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια προσπάθεια καταγραφής των κινδύνων και των τρόπων αντιμετώπισης τους. Επίσης, το κεφάλαιο περιλαμβάνει τις αντιδράσεις των Ηνωμένων Εθνών στην περίπτωση καταστροφής των πολιτιστικών μνημείων αλλά και αναφορά στο ίδιο το ISIS και στα πολιτιστικά μνημεία που έχουν καταστρέψει στερώντας τα για πάντα από την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά. Στο κεφάλαιο έξι, γίνεται εκτενής αναφορά στην επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα. Στο παρόν κεφάλαιο υπάρχει ιστορική αναδρομή με στόχο ο αναγνώστης να αντιληφθεί πλήρως πως ο Λόρδος Έλγιν εξήγαγε παράνομα και εν καιρώ πολέμου πολιτιστικά αγαθά από την Ελλάδα. Επίσης, στο κεφάλαιο μπορεί κανείς να βρει τις αντιδράσεις της παγκόσμιας κοινότητας και την συσπείρωση της στην ελληνική πλευρά ώστε να αποδοθεί δικαιοσύνη έστω και σήμερα. Επιπλέον, το ζήτημα αυτό βρίσκεται σήμερα πιο πολύ από ποτέ στο προσκήνιο. Στόχος τους κεφαλαίου είναι η καταβύθιση των χωρίς υπόσταση επιχειρημάτων την βρετανικής κυβέρνησης και του Βρετανικού Μουσείου. Τέλος, στο κεφάλαιο οχτώ, βρίσκονται τα συμπεράσματα τα οποία εξήχθησαν από την εργασία.

Κεφάλαιο 1: Διπλωματία και Δημόσια Διπλωματία

Η διπλωματία είναι κατά κύριο λόγο μια πολιτική δραστηριότητα. Τις περισσότερες φορές σχετίζεται με ειρηνικές διαδικασίες, ωστόσο συναντάται συχνά σε πολέμους και ένοπλες συγκρούσεις. Σκοπός της διπλωματίας είναι τα κράτη να επιτυγχάνουν τους στόχους τους χωρίς να προσφεύγουν στην βία. Η διπλωματία είναι << η δεξιότητα και η ικανότητα στη διαχείριση των εξωτερικών σχέσεων μιας κοινωνίας >>. Η διπλωματία λειτουργεί επικουρικά σε ένα κράτος ώστε να αντιπροσωπεύεται

σε άλλα κράτη και οργανισμούς². Σύμφωνα με άρθρο στην εγκυκλοπαίδεια Britannica η διπλωματία είναι << οι θεσμοθετημένες μέθοδοι επηρεασμού των αποφάσεων και της συμπεριφοράς των ξένων κυβερνήσεων και των λαών τους με κύρια μέσα το διάλογο και τη διαπραγμάτευση αλλά σε καμία περίπτωση τη χρήση βίας >>³. Η εξωτερική πολιτική της εκάστοτε χώρας χρησιμοποιεί την διπλωματία για την επίτευξη του σχεδίου που έχει χαράξει. Ακόμη, η διπλωματία αναλαμβάνει να επιλύσει το εκάστοτε ζήτημα όταν η χρήση βίας δεν είναι επιθυμητή.

Με την αλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας η παραδοσιακή διπλωματία αλλάζει μορφή συμπαρασύροντας το τοπίο των διεθνών σχέσεων το οποίο και μεταμορφώνεται. Σήμερα η βαρύτητα είναι στραμμένη όλη επάνω στους ανθρώπους και την κοινή τους γνώμη και όχι στην προσέλκυση της προσοχής των ξένων κυβερνήσεων. Η Δημόσια Διπλωματία σαν όρος συναντάται για πρώτη φορά στην Αμερική το 1965⁴. Η επικοινωνιακή αυτή διαδικασία της δημόσιας διπλωματίας χρησιμοποιείται τόσο από τα ίδια τα κράτη όσο και από μη κρατικούς φορείς με στόχο να επηρεάσει τους πολίτες μιας ξένης χώρας. Αρχικά, η τακτική της δημόσιας διπλωματίας ήταν ότι εάν η κοινή γνώμη της κοινωνίας του ξένου κράτους πεισθεί να αποδεχθεί μια πιο ευνοϊκή εικόνα της άλλης πλευράς, τότε θα είναι σε θέση να ασκήσει πίεση στην κυβέρνηση και αυτή με την σειρά της δεν θα μπορέσει να κάνει αλλιώς από το να υπακούσει στο πρόσταγμα της κοινωνίας.

Η δημόσια διπλωματία σήμερα εμπεριέχει δράσεις από κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς, από την πολιτιστική διπλωματία, τις δράσεις στο διαδίκτυο, τις πολιτικές nation branding, την διαχείριση των πληροφοριών, τα ειδησεογραφικά προγράμματα και τις εκπαιδευτικές ανταλλαγές, ουσιαστικά αφορά σε κάτι μεγαλύτερο από την απλή μετάδοση μιας θέσης για ένα διεθνοπολιτικό ή διπλωματικό ζήτημα στα παγκόσμια ΜΜΕ ή κάποια επικοινωνιακή δράση. Η δημόσια διπλωματία αποτελεί μια σύνθετη πολιτική παρέμβαση με στόχο την συνολική προβολή, την τοποθέτηση και επανατοποθέτηση μιας χώρας στο σύνθετο διεθνές περιβάλλον. Την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου η δημόσια διπλωματία ισχυροποιήθηκε καθώς και οι δύο πλευρές αποσκοπούσαν στην δημιουργία μιας

² Γιανναράς, Χ. (2001). Πολιτιστική Διπλωματία. Αθήνα: Εκδόσεις Ίκαρος σελ. 25 – 32

³ Freeman, C. & Marks, S. (2019). Diplomacy. Encyclopedia Britannica για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της εγκυκλοπαίδειας <https://www.britannica.com/topic/diplomacy>

⁴ Ο όρος αποδίδεται στον πρώην Αμερικανό διπλωμάτη Edmund Guillon

θετικής στάσης της κοινής γνώμης παγκοσμίως σε σχέση με τις αντίστοιχες αντιμαχόμενες ιδεολογίες, για την επίτευξη του στόχου αυτού χρησιμοποιούσαν τα διεθνή ΜΜΕ, τις διεθνείς ανταλλαγές αλλά και την πολιτιστική διπλωματία. Η εποχή του Ψυχρού Πολέμου χαρακτηρίζεται από την ευαίσθητη ισορροπία των πυρηνικών όπλων και από την ιδεολογική μάχη των δύο υπερδυνάμεων με στόχο το μυαλό και τη καρδιά ολόκληρου του πλανήτη.

Ορισμός Πολιτιστικής Διπλωματίας:

Η Πολιτιστική Διπλωματία αποτελεί πολιτική πράξη και αφορά την προώθηση της εικόνας μιας χώρας στο εξωτερικό μέσα από τον πολιτισμό ενός λαού, τη γλώσσα, τις τέχνες τις επιστήμες, τη θρησκεία τις παραδόσεις και τα έθιμα του αλλά και την γαστρονομία⁵. Έτσι συνεισφέρει στην οικοδόμηση ενός θεμελίου εμπιστοσύνης μεταξύ των κοινωνιών και αναδεικνύει τις αξίες του πολιτισμού δημιουργώντας σχέσεις συναισθηματικής εγγύτητας με αλλοεθνείς λαούς, οι οποίες συνεχίζονται να υφίστανται ανεξάρτητα από τις εκάστοτε αλλαγές των κυβερνήσεων⁶.

Η Πολιτιστική Διπλωματία είναι << Η ανταλλαγή ιδεών, πληροφοριών τέχνης και άλλων μορφών πολιτισμού μεταξύ των κρατών και των λαών τους, με σκοπό την ενίσχυση της αλληλοκατανόησης>>⁷. Η Πολιτιστική Διπλωματία μπορεί να εφαρμοστεί τόσο από κρατικούς όσο και από μη κρατικούς φορείς καθώς αποτελεί ένα επιπλέον εργαλείο άσκησης εξωτερικής πολιτικής. Συχνά << αν η συμβατική διπλωματία αποτύχει τότε και η πολιτιστική υποφέρει >> καθώς όσο και να το επιθυμούμε στέκεται αδύνατον να υπάρξουν πολιτιστικές επιδράσεις μεταξύ δύο χωρών των οποίων οι σχέσεις είτε δεν υπάρχουν είτε καθίστανται τυπικές. Θεμιτό

⁵ Βασιλειάδης, Ν. Μπουτσιούκη, Σ. Πολιτιστική Διπλωματία εκδ. Σύνδεσμος Ακαδημαϊκών Ελληνικών Βιβλιοθηκών

⁶ Ο Πέτρος Δ. Καψάσκης είναι ο Ιδρυτής και Πρόεδρος του Ελληνικού Ινστιτούτου Πολιτιστικής Διπλωματίας το οποίο ιδρύθηκε το 2017 με έδρα την Αθήνα.

⁷ Schneider, C. The Unrealized Potential of Cultural Diplomacy: “ Best Practices ” and What Could Be, If Only... The Journal Of Arts Management Law, and Society. εκδ. Tand Online σελ 206 - 279

ωστόσο είναι εάν το έδαφος θεωρείται πρόσφορο να γίνουν προσπάθειες με στόχο την βελτιστοποίηση των σχέσεων⁸.

Για να μπορέσει η Πολιτιστική Διπλωματία να αποδώσει θα πρέπει να αντιλαμβάνεται κανείς την έννοια του πολιτισμού σε βάθος και εφόσον έχει να κάνει με την εξωτερική πολιτική τότε έχουμε να κάνουμε με πολλούς και διαφορετικούς πολιτισμούς και όχι με έναν οικουμενικό⁹. Ένα κράτος το οποίο σκοπεύει να ασκήσει μια σοβαρή Πολιτιστική Διπλωματία είναι υποχρεωμένο να γνωρίζει άριστα τους πολιτισμούς τους οποίους στοχεύει τόσο να επηρεάσει όσο όμως και να επηρεαστεί απ' αυτό¹⁰.

Ιστορική Αναδρομή:

Η Πολιτιστική διπλωματία έχει τις ρίζες της τουλάχιστον στην πρώτη χιλιετία (π.χ.). Χάρη στις γραπτές πηγές γίνεται φανερό πως οι σχέσεις μεταξύ κρατών περιλάμβαναν την ανταλλαγή δώρων ανάμεσα στους ηγεμόνες όπως για παράδειγμα με την αποστολή πολύτιμων δώρων¹¹.

Η διατήρηση της επιρροής των αυτοκρατοριών του παρελθόντος όπως, αυτής των Μακεδόνων του Μεγάλου Αλεξάνδρου και της Ρώμης του Ιούλιου Καίσαρα, στήριξαν στο μεγαλύτερο κομμάτι την υπεροχή και την κυριαρχία τους στην άσκηση πολιτιστικής διπλωματίας στα Σούσα, το Αφγανιστάν, την Αίγυπτο ή τη Γαλατία. Οι επιμειξίες κατεκτημένων πληθυσμών με στρατιώτες του Μεγάλου Αλεξάνδρου αναδεικνύουν την πολιτιστική διείσδυση, τον σεβασμό και αναγνώριση των πολιτιστικών αναφορών και ιδιαιτεροτήτων του κάθε λαού, τον πολιτισμό ως μέσο άσκησης ήπιας επιβολής ισχύος και τη διατήρηση του status quo και της επικυριαρχίας χρησιμοποιώντας ειρηνικά μέσα¹².

⁸ Χριστογιάννης, Γ. Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία (Δεύτερη Έκδοση) Αθήνα εκδ. Σιδέρης σελ. 53 - 65

⁹ Γιαννάρας, Χ. (2001). Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία Αθήνα εκδ. Ίκαρος σελ. 210 - 227

¹⁰ Τζουμάκα, Ε. & Ανδρεάδης, Γ. (2005). Πολιτιστική Διπλωματία: Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές Αθήνα εκδ. Σιδέρης σελ. 125 - 137

¹¹ Τζουμάκα, Ε. & Ανδρεάδης, Γ. ό.π. σελ. 227 - 230

¹² Τζουμάκα, Ε. (2005). Πολιτιστική Διπλωματία: Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές σελ. 80 - 95

Ακόμη μια περίπτωση αποτελεί αυτή του Έλληνα Σέλευκου και του Ινδού Τσαντραγκούπτα, τον 4^ο αι. π.Χ. που εγκαινίασαν την σύζευξη των δύο πολιτισμών. Έτσι, πέτυχαν την ενδυνάμωση του Ελληνοινδικού πολιτισμού καθώς και την καλλιέργεια σχέσεων ανάμεσα στο Βυζάντιο και τον Σλαβικό κόσμο με αποτέλεσμα τον εκχριστιανισμό και εκπολιτισμό των Σλάβων στην καμπή της δεύτερης χιλιετίας (μ.Χ.)¹³.

Εσφαλμένα πολλοί ερευνητές τοποθετούν τις ρίζες της πολιτιστικής διπλωματίας στο μεσαίωνα, την περίοδο των γάμων συμφέροντος μεταξύ των βασιλείων. Ωστόσο, η τοποθέτηση αυτή στερείται ισχυρής ουσιώδους βάσης λόγω των όσων παρατέθηκαν παραπάνω. Οι Βυζαντινοί ακόμα και τις περιόδους με ισχύ απέφευγαν να αναλωθούν σε ανούσιες ένοπλες ρήξεις καθώς αυτό θα ήταν εξαιρετικά δαπανηρό. Επιπρόσθετα, η έκβαση ενός πολέμου δεν είναι ποτέ δεδομένη. Έτσι αναζητούσαν εναλλακτικούς τρόπους σαν απάντηση στις απειλές¹⁴. Για αυτό οι βυζαντινοί χρησιμοποιούσαν διπλωματικούς διακανονισμούς και όχι στρατιωτικές μεθόδους για την άσκηση εξωτερικής πολιτικής. Η βυζαντινή αυτοκρατορία μέχρι και τον 13^ο αι. είχε τις πιο εκλεπτυσμένες μεθόδους για την άσκηση εξωτερικής πολιτικής¹⁵.

Η βυζαντινή αυτοκρατορία είχε σαν στόχο τον εξαναγκασμό των βαρβαρικών λαών να ακολουθούν και να υπηρετούν τα συμφέροντα της. Αυτό το πετύχαινε με την πολιτιστική διπλωματία καθώς έδειχνε πως πραγματικά ενδιαφέρεται για τον κόσμο που την περιβάλλε, με βασική αρχή της <<για να διοικήσεις έναν λαό, πρέπει να τον μάθεις>>¹⁶. Έτσι μελετούσαν πολύ προσεχτικά την ιστορία, τα ήθη και τα έθιμα αλλά και τους οικονομικούς πόρους, τις σχέσεις με τους γειτονικούς λαούς και την οργάνωση της εξουσίας και στρατιωτικής τους κατάρτισης¹⁷.

¹³ Τζούμακα, Ε. ό.π.

¹⁴ Παπασωτηρίου, Χ. (2011). Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος} – 11^{ος} αι Αθήνα εκδ. Ποιότητα σελ. 255 - 279

¹⁵ Κουτράκου, Ν. & Μπουραζέλης, Κ. & Πασχίδης, Π. (2005). Διπλωματία & Πολιτική Ιστορική Αναδρομή Αθήνα εκδ. Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών σελ. 35 - 57

¹⁶ Το Βυζαντινό Κράτος υπήρξε η μακροβιότερη πρωταγωνιστική δύναμη στην ιστορία του δυτικού πολιτισμού. Επιπλέον, μέσω της εξωτερικής πολιτικής του κατάφερε να εξαπλώσει τον πολιτισμό του σε περιοχές απολίτιστες ή ημιβάρβαρες

¹⁷ Παιπαή, Β. (2021). Η Βυζαντινή Διπλωματία ως Πρότυπο Πολιτιστικής Διπλωματίας. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://cognoscoteam.gr/%CE%B7-%CE%B2%CF%85%CE%B6%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BD%CE%AE-%CE%B4%CE%B9%CF%80%CE%BB%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1-%CF%89%CF%82-%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CE%BB/>

Το Βυζαντινό κράτος πολλές φορές αντιμετωπιζόταν με δυσπιστία καθώς ακολουθούσαν μια καιροσκοπική πολιτική με συχνές εναλλαγές στις συμμαχίες του. Ένας από τους τρόπους σύνδεσης των βαρβάρων με την βυζαντινή αυτοκρατορία ήταν ο φόρος. Τα χρήματα αυτά τις περισσότερες φορές ήταν πολεμικοί φόροι που διεκδικούσαν οι βάρβαροι με την απειλή πολέμου αλλά οι βυζαντινοί το παρουσίαζαν ως μια μορφή αυτοκρατορικού δώρου που τους δινόταν συμβολικά ως ευγνωμοσύνη για τις υπηρεσίες που προσέφεραν και θα συνεχίσουν να προσφέρουν στο μέλλον ώστε να ξορκίσουν την ταπείνωση. Για τον αυτοκράτορα λειτουργούσε ως επένδυση.

Το Βυζαντινό κράτος επίσης συνήθιζε να απονέμει τίτλους ίσους στους βαρβαρικούς ηγεμόνες, όπως για παράδειγμα ο τίτλος του ηγεμόνα της Αρμενίας είχε τον τίτλο του <<πρώτου>> ενώ ο Γεωργιανός τσάρος Γεώργιος ο Β΄ του κουροπλάστη κλπ. Η πολιτική αυτή είχε ως στόχο να καλύψει την ματαιοδοξία τους. Επιπρόσθετα, η προσφορά στρεμμάτων στους ξένους ηγέτες ήταν από τα πιο αποτελεσματικά μέσα που διέθεταν.

Ακόμη ένα διπλωματικό τέχνασμα των βυζαντινών αποτελούσε η μεγάλη φήμη των πριγκιπισσών του. Παρότι αυτός ο τρόπος άσκησης πολιτιστικής διπλωματίας δεν ήταν αρχικά κοινά αποδεκτός μελλοντικά παρατηρήθηκε σύζευξη των σχέσεων του Βυζαντίου με την αρμένικη και καυκασιανή δυναστεία καθώς οι βυζαντινές πριγκίπισσες επηρέαζαν τους συζύγους τους προς τη βυζαντινοποίηση¹⁸. Το Βυζαντινό κράτος κατάφερε να κρατήσει την πρωτιά στις διεθνείς σχέσεις επί δέκα αιώνες και αυτό γιατί συνέδεε την πολιτειακή της υπόσταση και την πολιτικής της πρακτική με τη διεθνή επίδραση του πολιτισμού που ενσάρκωνε¹⁹.

Μέσα με τα Οποία Επιτυγχάνεται η Άσκηση Πολιτιστικής Διπλωματίας :

Η εξέλιξη της κοινωνίας μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο πια διεθνές σύστημα συνδράμει στην συνειδητοποίηση για την αναγκαιότητα ύπαρξης της πολιτιστικής διπλωματίας και στη μείζονος σημασίας ανάπτυξης πολιτιστικών σχέσεων. Οι τρόποι άσκησης της Πολιτιστικής διπλωματίας συντελούνται μέσω της διασυνοριακής

¹⁸ Νικολάου, Κ. (2000). Βυζαντινά Βασιλικά Συνοικέσια “MET Αλλόφυλων και Αλλόγλωσσων” Αθήνα εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή Χόρν σελ. 13 - 25

¹⁹ Παναγοπούλου, Κ. (2006). Οι Διπλωματικοί Γάμοι στο Βυζάντιο (6ος – 12ος αι.) Αθήνα εκδ. Λιβάνης σελ. 420 - 445

πληροφόρησης, μέσω της διαθεσιμότητας και κυκλοφορίας πολιτιστικών αγαθών²⁰, μέσω της παιδείας αλλά και της ανταλλαγής των προσώπων που δραστηριοποιούνται στις θέσεις αυτές και συντελούν σε ένα πρώτο βήμα προς την γνώση και την κατανόηση ενός λαού²¹.

Η τεχνολογία επέφερε ριζοσπαστικές αλλαγές στις ζωές μας αλλά και στις μεθόδους επικοινωνίας για αυτό και προσέδωσε νέες ευθύνες στους παραδοσιακούς τρόπους άσκησης αρμοδιοτήτων των διπλωματών, ανάμεσα στις οποίες συμπεριλαμβάνονται τόσο οι πολιτιστικές όσο φυσικά και οι μορφωτικές²². Συνεκδοχικά, όλο και περισσότερες χώρες κάνουν χρήση του πολιτισμού τους συμπεριλαμβάνοντας, τις οικονομικές και εμπορικές τους σχέσεις με άλλα κράτη. Συνακόλουθα, ο πολιτισμός συνεισφέρει μακροπρόθεσμα στις διεθνείς σχέσεις και την εξωτερική πολιτική.

Δια ταύτα, προκύπτει η αδιαμφισβήτητη παραδοχή πως οι διακρατικές πολιτιστικές ανταλλαγές δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη δεσμών αλληλοκατανόησης μεταξύ των κρατών οικοδομώντας θεμέλια εμπιστοσύνης με βάσεις γερές με απώτερο στόχο την αποφυγή πολιτικών συγκρούσεων και την δημιουργία σχέσεων²³. Η πολιτιστική ανταλλαγή μπορεί να υπάρξει σε τομείς όπως οι τέχνες, η επιστήμη, η οικονομία, ο αθλητισμός αλλά και η λογοτεχνία. Ωστόσο, μπορεί να υπάρξει και μέσω της μελέτης και διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, των αρχείων και φυσικά των μνημείων²⁴. Οι έννοιες πολιτισμός και πολιτιστικές αξίες δεν ενέχουν την ίδια σημασία σε όλες ανεξαιρέτως τις περιοχές του κόσμου, για αυτό και καθοριστικό ρόλο παίζει η επικοινωνία να διέπτε από αμοιβαίο σεβασμό και αμοιβαία κατανόηση γεγονός που εμπεριέχει και μια *a priori* έλλειψη προκατάληψης²⁵.

²⁰ Όπως ορίζει το άρθρο 2 του Ν. 3028/2002 << Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς >> ως πολιτιστικά αγαθά γίνεται αντιληπτό πως δεν αναφερόμαστε μόνο σε στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς τα οποία αποτελούνται από υλικές και άυλες μαρτυρίες αλλά περιλαμβάνονται και δραστηριότητες οι οποίες συγκροτούν μαρτυρίες λόγιου ή λαϊκού και παραδοσιακού πολιτισμού όπως ήθη, έθιμα, προφορικές παραδόσεις, δρώμενα κλπ. καθώς ως πολιτιστικά αγαθά νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και της συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου

²¹ Γιαννάρας, Χ. ό.π. 35 - 42

²² Κουλουμπής και Κώνστας, (1985). Διεθνείς Σχέσεις τ. Α' Αθήνα εκδ. Παπαζήσης σελ. 243-246

²³ Κουσκουβέλης, Η. (2010). Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις Αθήνα εκδ. Ποιότητα σελ. 422 - 427

²⁴ Τζουμάκα, ό.π. σελ. 120 – 126

²⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Institute of Cultural Diplomacy:

Ένας τρόπος άσκησης πολιτιστικής διπλωματίας είναι μέσω του <<nation branding>> ο όρος αυτός επινοήθηκε κατά την περίοδο του 1990 και επινοήθηκε από τον Simon Anholt. Ο όρος αυτός σχετίζεται με τα εργαλεία μάρκετινγκ και επικοινωνίας με στόχο την οικοδόμηση της εικόνας ενός κράτους²⁶. Το nation branding σχετίστηκε αρχικά με την προώθηση ενός εμπορικού αγαθού. Το κάθε κράτος είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις αξίες και την εθνική του ταυτότητα. Η εθνική του ταυτότητα και συνεπώς τα χαρακτηριστικά του αποτελούν ουσιαστικά τα πλεονεκτήματα αλλά και τα μειονεκτήματα του συγκριτικά με άλλα κράτη²⁷. Ανάλογα με τον τρόπο κατά τον οποίο ένα κράτος θα επιλέξει να προβάλει αυτά του τα στοιχεία θα επηρεάσουν και τον βαθμό επιρροής και ελκυστικότητας του στο διεθνές σύστημα. Απώτερος σκοπός είναι η ανάδειξη των πλεονεκτημάτων που κάθε κράτος διαθέτει. Όλα τα έθνη κατά καιρούς έχουν προβεί σε διάφορες μορφές πειθούς ώστε να προωθήσουν την πολιτιστική, πολιτική αλλά και οικονομική τους ατζέντα. Συνεκδοχικά, πρώτιστης σημασίας είναι τα κράτη να δημιουργήσουν και στη συνέχεια να διασφαλίσουν των σεβασμό των λοιπών λαών αλλά και την δημιουργία μιας βιτρίνας με σκοπό την προσέλκυση τουριστών, επενδυτών, καταναλωτών από την διεθνή αγορά. Η πολιτιστική διπλωματία και το nation branding είναι δύο έννοιες οι οποίες αλληλοεπιδρούν και επηρεάζουν τις εξωτερικές υποθέσεις και αλληλοεπιδράσεις²⁸.

Ο κινηματογράφος επίσης, αποτελεί μια μορφή πολιτιστικής διπλωματίας καθώς προσφέρει ταυτόχρονα μεγάλη ποικιλία ερεθισμάτων. Ο κινηματογράφος λόγω της εύκολης προσβασιμότητας του σε πολίτες παγκοσμίως αλλά και της πολυγλωσσικότητας του μέσω των υποτιτλισμών αλλά και των μεταγλωττίσεων αποτελούν ισχυρό χαρτί στα χέρια της διεθνούς διπλωματίας²⁹. Μέσω αυτού δίνεται η δυνατότητα στον θεατή να ξεπεράσει τα σύνορα και να ταξιδέψει σε οποιαδήποτε χώρα του κόσμου γνωρίζοντας έτσι τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά, τα ήθη και τα έθιμα της. Ο κινηματογράφος αποτελεί το μέσο το οποίο καθίσταται ικανό να

< <https://culturaldiplomacy.org/index.php?en> >

²⁶ Το Nation Branding αποτελεί έναν αναπτυσσόμενο τομέα στον οποίο οι μελετητές συνεχίζουν την αναζήτηση τους με στόχο την βελτιστοποίηση της εικόνας και της φήμης ενός έθνους επηρεάζοντας έτσι θετικά την οικονομική του ζωτικότητα. Το Εθνικό Branding εφαρμόζεται σε πολλές χώρες

²⁷ Anholt, S. (2009). Branding places and nations New York εκδ. Bloomberg Press σελ. 206 – 216

²⁸ Anholt, S. ό.π.

²⁹ Manovich, L. (2002). The Language of New Media εκδ. The MIT Press σελ. 220 - 248

ασκήσει μια ισχυρή επιρροή στο κοινό παγκοσμίως³⁰. Άλλωστε, δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως έχει χρησιμοποιηθεί για την επίτευξη πολιτικών σκοπών, διότι εκτός από την τέχνη ο κινηματογράφος μπορεί να αποτελέσει ένα μέσο χειραγώγησης του εκάστοτε λαού. Ο κινηματογράφος χρησιμοποιήθηκε στις αρχές του 20^{ου} αι. ως μέσο προπαγάνδας και εργαλείο πειθούς σε περιόδους κατά τις οποίες ο ακραίος εθνικισμός ευδοκίμούσε και καταλάμβανε την πλειοψηφία των κρατών³¹. Ιστορικά γεγονότα που το αποδεικνύουν είναι ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, το Τρίτο Γερμανικό Ράιχ, η Συνθήκη των Βερσαλλιών αλλά και ο Ψυχρός Πόλεμος.

Τον όρο προπαγάνδα τον ακολουθεί ένα αρνητικό πρόσημο καθώς ο στόχος της είναι η διαμόρφωση και η ανάδειξη των αρνητικών πτυχών ενός κράτους σε αντιδιαστολή με την κινηματογραφική διπλωματία η οποία στοχεύει στην ανάδειξη μιας αμοιβαίας και αμφίδρομης επικοινωνίας με κύριο άξονα τον σεβασμό και όχι την λογοκρισία αλλά την ισότιμη ανταλλαγή ιδεών. Ο κινηματογράφος εξαιτίας των χαρακτηριστικών του καθίσταται ένα εξαιρετικά διεισδυτικό μέσο και έτσι ασκεί επιρροή στο κοινό. Παγκοσμίως υπάρχουν αναρίθμητες ταινίες οι οποίες φέρουν πολιτιστικά στοιχεία σε συνδυασμό πάντα με την ταυτότητα των εκάστοτε λαών που έχουν επιλεγεί να φανούν στην μεγάλη οθόνη, με αυτό τον τρόπο αποτελούν το μέσο εξερεύνησης χωρών αλλά και άγνωστων πολιτισμών, όπως για παράδειγμα η ταινία <<Les Pyramides>> των Lumiere Brothers το 1897³².

Πριν την άνοδο της Ναζιστικής Γερμανίας η καλλιτεχνική ιδεολογία που επικρατούσε στην Γερμανία ήταν ο εξπρεσιονισμός³³. Την περίοδο εκείνη δημιουργήθηκαν σημαντικές ταινίες όπως οι <<Das Cabinet des Dr. Caligari>> του Robert Wiene το 1920, <<M – Eine Stadt Sucht einen Morder>> του Fritz Lang το 1931, <<Nosferatu, eine Symphonie des Graunes>> του F.W. Murnau το 1922 αλλά και η ταινία <<Metropolis>> εξίσου του Fritz Lang το 1927. Οι ταινίες αυτές έμειναν στην ιστορία όσο ο ναζισμός εξαπλωνόταν και έβγαζε ρίζες τόσο ο εξπρεσιονισμός και οι

³⁰ Manovich, L. ό.π. 253 - 261

³¹ Gilbert, M. (2002). A History of the Twentieth Century: The Concise Edition of the Acclaimed World History εκδ. HarperCollins Pub Ltd σελ. 67 - 73

³² Exposito, A. (2011). Screening Nation Brands: New Zealand and Spanish perspectives on film and country image Research Gate

³³ Ο Εξπρεσιονισμός είναι ένα καλλιτεχνικό κίνημα της μοντέρνας τέχνης το οποίο αναπτύχθηκε στις αρχές του 20^{ου} αι. βασικό χαρακτηριστικό των καλλιτεχνών του εξπρεσιονισμού ήταν η παραμόρφωση στα έργα τους. Ο εξπρεσιονισμός δεν ενδιαφέρεται να αποδώσει πιστά της πραγματικότητά. Μάλιστα ελάχιστα έργα έχουν χαρούμενη διάθεση καθώς η πλειοψηφία του απαρτίζεται από έργα με έντονη συναισθηματική αγωνία

κοινωνικές ιδέες που κουβαλούσε και μετέφερε δαιμονοποιήθηκαν όπως και χιλιάδες άνθρωποι της 7^{ης} τέχνης εξορίστηκαν, ανάμεσα τους και σημαντικοί σκηνοθέτες όπως ο Fritz Lang και η Marlene Dietrich³⁴.

Ο Joseph Goebbels³⁵ ως ο Υπουργός προπαγάνδας του ναζιστικού καθεστώτος ανέλαβε τον έλεγχο των ταινιών. Σύμφωνα με τον Goebbels ο οποίος εξέταζε προσωπικά όλες τις κινηματογραφικές ταινίες που γυριζόταν θαύμασε την ταινία <<Θωρηκτό Ποτέμκιν>>³⁶ του Sergei Eisenstein παρά την εναντίωση του Goebbels στο κομμουνισμό. Περισσότερο απ' όλα θαύμαζε την προπαγανδιστική δύναμη της ταινίας και φιλοδοξούσε να δημιουργήσει έναν κινηματογράφο που θα μετέφερε μαζικά τις ιδέες της ναζιστικής ιδεολογίας³⁷. Με τον έλεγχο του Goebbels οι ταινίες που παράγονταν ήταν πάντοτε φιλοκυβερνητικές ή ενάντια των εχθρών του Τρίτου Ραιχ. Η θεματολογία του ναζιστικού κινηματογράφου ήταν φυσικά ο εθνικισμός, ο αντικομμουνισμός και ο αντισημιτισμός. Μετά την κήρυξη του πολέμου στην Αμερική απαγορεύτηκαν και οι Αμερικάνικες παραγωγές³⁸. Στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της Γερμανικής κατοχής απαγορεύτηκαν οι Αμερικάνικες ταινίες και μειώθηκαν αισθητά οι προβολές γαλλικών ταινιών. Στους κινηματογράφους προβάλλονταν υποχρεωτικά προπαγανδιστικές γερμανικές οπτικοακουστικές παραγωγές. Στη ναζιστική Γερμανία η σημαντικότερη προπαγανδιστική ταινία είχε το όνομα << Θρίαμβος της Θέλησης >> και παρουσιάστηκε στη Νυρεμβέργη το 1934 όπου και χρησιμοποιήθηκαν οπτικές ψευδαισθήσεις με στόχο την ωραιοποίηση της εικόνας για το ναζιστικό καθεστώς και φυσικά για την δημιουργία της εικόνας του Χίτλερ ως σωτήρα του έθνους³⁹.

³⁴ Reader, ό.π.

³⁵ Ο Joseph Goebbels διετέλεσε από το 1933 έως και το 1945 ένας από τους σημαντικότερους συνεργάτες του Χίτλερ. Ο Goebbels υπήρξε πολιτικός και Υπουργός Προπαγάνδας της Ναζιστικής Γερμανίας

³⁶ Η ταινία το Θωρηκτό Ποτέμκιν βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα και εξιστορεί την ανταρσία του πληρώματος του πλοίου περιγράφοντας τις πρώτες τέσσερις ημέρες της ανταρσίας στο πλαίσιο της Ρωσικής Επανάστασης του 1905. Το Θωρηκτό Ποτέμκιν του Eisenstein θεωρείται μέχρι και σήμερα ένα από τα αριστουργήματα του βωβού κινηματογράφου

³⁷ Πηγαδάς, Α. (2019). Ο κινηματογράφος ως μέσο προπαγάνδας βλ. στην ιστοσελίδα https://www.efsyn.gr/nisides/193030_o-kinimatografos-os-meso-propagandas

³⁸ Πηγαδάς, ό.π.

³⁹ Reader, ό.π.

Στη Σοβιετική Ένωση με τον Vladimir Lenin και τους Μπολσεβίκους⁴⁰ οι οποίοι κατέλαβαν την εξουσία το 1917 με την Οκτωβριανή Επανάσταση δημιούργησαν την ΕΣΔΔ την Ένωση δηλαδή Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών⁴¹. Εξαιτίας του επαναστατικού ξέσηκωμού που κυριαρχούσε οι καλλιτέχνες ήταν ενθουσιασμένοι, με αποτέλεσμα ο ρωσικός κινηματογράφος να αποτελεί πεδίο πειραματισμού. Υπήρχαν δύο κύρια ρεύματα στο κινηματογράφο, το πρώτο ήταν το Factory of the Eccentric Actor και το δεύτερο ο κινηματογράφος του Dziga Verton ή αλλιώς ο κινηματογράφος μάτι με χαρακτηριστικά παραδείγματα ταινιών τους να είναι << Ο άνθρωπος με την κινηματογραφική μηχανή>>⁴² του Verton το 1929 αλλά και << Οι περιπέτειες της Οκτωβρίνας >> του Grigori Kozintsev και του Leonid Traubeg το 1924.

Ωστόσο το πνεύμα ελευθερίας και πειραματισμού εξαιτίας της στάσης του Στάλιν κατέρρευσε. Μετά το 1934 το κύριο δόγμα που κυρίευσε ήταν εκείνο του <<σοσιαλιστικού ρεαλισμού>>⁴³ το οποίο είχε σαφείς ιδεολογικές καταβολές⁴⁴. Η προπαγάνδα χρησιμοποιήθηκε και από τους Σοβιετικούς δίνοντας έμφαση στον κινηματογράφο. Ο Leon Trotsky σχετικά με τον κινηματογράφο είχε αναφέρει ότι << Το γεγονός ότι μέχρι τώρα δεν έχουμε πλήρως πάρει στην κατοχή μας τον κινηματογράφο δείχνει πόσο αργοί και αμόρφωτοι είμαστε, για να μην πω ειλικρινά ηλίθιοι. Αυτό το όπλο που φωνάζει και θέλει να χρησιμοποιηθεί, είναι το καλύτερο προπαγανδιστικό εργαλείο. Είναι προσβάσιμο από όλους, εδραιώνεται στη μνήμη και μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα κερδοφόρο για την επανάσταση>>⁴⁵.

Αργότερα και ο Joseph Stalin υιοθέτησε την συγκεκριμένη άποψη. Αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός πως ο κινηματογράφος εξαιτίας της αμεσότητας αλλά και της δημοτικότητας του αποτελεί ένα αποτελεσματικό μέσο για τη μετάδοση

⁴⁰ Οι Μπολσεβίκοι ήταν το Κομμουνιστικό Κόμμα της Σοβιετικής Ένωσης κατέλαβαν την εξουσία στην Ρωσία κατά την διάρκεια της Οκτωβριανής Επανάστασης. Οι Μπολσεβίκοι ιδρύθηκαν και οργανώθηκαν από τον Βλαντιμίρ Λένιν και θεωρούσαν τους εαυτούς του ως το προλεταριάτο της Ρωσίας

⁴¹ Gilbert, ό.π.

⁴² Το 2012 ψηφίστηκε ως η όγδοη καλύτερη ταινία όλων των εποχών και το 2014 ως το καλύτερο ντοκιμαντέρ όλων των εποχών

⁴³ Ο Σοσιαλιστικός Ρεαλισμός αναδείχθηκε σε κυρίαρχο στυλ στη Σοβιετική Ένωση από τις αρχές του 20^{ου} αι. έως και το τέλος του το 1960. Στόχος του ήταν να απεικονίσει με ένδοξο τρόπο τις κομμουνιστικές αξίες όπως την χειραφέτηση από το προλεταριάτο με τρόπο ρεαλιστικό

⁴⁴ Reader, ό.π.

⁴⁵ Taylor, R. (1979). Film Propaganda: Soviet Russia and Nazi Germany εκδ. I.B Tauris

συγκεκριμένων και προκαθορισμένων μηνυμάτων. Ο σοβιετικός κομμουνιστικός κινηματογράφος είχε ως βασική θεματολογία τον εθνικισμό και την επαναστατική ιδεολογία, τον αντί-ναζισμό αλλά και γενικότερη εναντίωση στην γενικότερη γερμανική ιμπεριαλιστική πολιτική⁴⁶ τον αντί-καπιταλισμό και την αντί-Αμερικάνικη προπαγάνδα.

Ο Sergei Eisenstein ήταν ανεπίσημα ο κορυφαίος σκηνοθέτης του Σοβιετικού κόσμου. Οι ταινίες του << Θωρηκτό Ποτέμκιν>> το 1925 το <<Οκτώβρης>> του 1927 αλλά και ο <<Ιβάν ο Τρομερός>> το 1944 στο οποίο παρουσιάζεται έντονα η μεγάλη ιδέα της επανάστασης αποτέλεσαν ορόσημο. Το <<Θωρηκτό Ποτέμκιν>> βασίζεται σε τεχνικές αποσπασματικού μοντάζ και παρουσιάζει μια δραματοποιημένη εκδοχή ανταρσίας κόντρα στο τσαρικό καθεστώς. Μέχρι και σήμερα θεωρείται μια από τις σημαντικότερες προπαγανδιστικές ταινίες όλων των εποχών. Τέλος, το Σοβιετικό καθεστώς χρησιμοποίησε εκτός από την μυθοπλασία και τον ρεαλισμό. Το πιο γνωστό προπαγανδιστικό ντοκιμαντέρ είναι το <<Η Μόσχα Αντεπιτίθεται>>⁴⁷ του Ilya Kopaln και του Leonid Varlamov η οποία απέσπασε και Όσκαρ.

Επιπλέον οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής αποτελούν την μακροβιότερη προπαγάνδα πολιτικού και πολιτιστικού χαρακτήρα. Το Hollywood και ο Αμερικανικός κινηματογράφος χάρη στη σύγχρονη τεχνολογία έχει επικρατήσει σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο Αμερικανικός κινηματογράφος λειτουργούσε τόσο ως μέσο διασκέδασης όσο και ως μέσο αντί-ναζιστικής προπαγάνδας. Το <<Why We Fight>> από το 1942 έως και το 1945 ήταν μια σειρά ντοκιμαντέρ του Frank Capra η οποία απαντάει στην ταινία ο <<Θρίαμβος της Θέλησης>> της Leni Riefenstahl αλλά και των Σοβιετικών ταινιών θέλοντας να παρουσιάσουν τα γεγονότα από την δική τους οπτική αλλά και τις δικές τους σκοπιμότητες. Επιπρόσθετα, προπαγανδιστικό ρόλο είχαν και οι ταινίες <<The Green Dictator>> το 1940 του Charles Chaplin αλλά και η ταινία <<Casablanca>> του Michael Curtiz το 1942 η οποία θεωρείται και μια από τις

⁴⁶ Ο Ιμπεριαλισμός αποτελεί πολιτική επέκτασης του ελέγχου ή της εξουσία που ασκείται σε ξένες οντότητες ως μέσο απόκτησης και διατήρησης της αυτοκρατορίας. Σύμφωνα με τον Λένιν << Ο Ιμπεριαλισμός αφορά στο πέρασμα από την κατάκτηση των εδαφών στο μοίρασμα και ξανά μοίρασμα των αγορών ανάμεσα στα ιμπεριαλιστικά κέντρα>>

⁴⁷ Η <<Μόσχα Αντεπιτίθεται>> θεωρείται ένα από τα καλύτερα ντοκιμαντέρ με έντονη προπαγανδιστική διάθεση αποσπώντας το 1942 βραβείο Όσκαρ. Η ωμότητα των εικόνων της σε συνδυασμό με τα πολεμικά εμβλήματα και τις μάχες συνθέτουν μια σπουδαία ντοκιμαντέρ. Η χρονική περίοδος στην οποία αναφέρεται το ντοκιμαντέρ είναι μεταξύ του Οκτωβρίου του 1941 και Ιανουαρίου του 1942

πιο επιτυχημένες προπαγανδιστικές ταινίες όλων των εποχών καθώς τα αντί-ναζιστικά μηνύματα δεν εντοπίζονται στο επίκεντρο αλλά βρίσκονται κάτω από έμμεσα μηνύματα περνώντας τα στον τηλεθεατή με ιδιαίτερη καλλιτεχνική μαεστρία.

Στις ΗΠΑ κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου λειτούργησε το γραφείο Στρατηγικών Υπηρεσιών OSS, μια υπηρεσία πληροφοριών η οποία σε συνεργασία με τους εξωτερικότερους καλλιτέχνες της εποχής και μέσω των στοιχείων που συνέλλεγε η OSS δημιουργούσαν έτσι την πολιτιστική προπαγάνδα. Ωστόσο, κατά τις δεκαετίες 1950-1960 η Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών CIA προωθούσε αντί-σοβιετικά και αντί-κομμουνιστικά μηνύματα μέσω χρηματοδοτήσεων για πολιτιστικές δράσεις, συναυλίες, εικαστικές εκθέσεις αλλά και σε ιδρύματα για την επίτευξη αυτού του στόχου⁴⁸. Ο Αμερικανικός κινηματογράφος αναπροσαρμόζεται κάθε φορά μέσω στερεοτύπων όπως <<Ο Ρώσος Κατάσκοπος>> και <<Ο Μουσουλμάνος Τρομοκράτης>> ώστε να επιτύχει πολιτικές συμμαχίες ή και σκοπιμότητες.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Μαύρη Λίστα του Hollywood με την απόλυση των δέκα το 1947. Στην Μαύρη Λίστα⁴⁹ βρισκόταν ονόματα αποκλεισμένα από κάθε λογής εργασία στις κινηματογραφικές εταιρείες της Αμερικής καθώς οι πολιτικές του θέσεις και η ταύτιση τους με την ιδεολογία του κομμουνισμού έρχονταν σε απόλυτη ρήξη με την Αμερικάνικη κυβέρνηση και την επιρροή που πιθανόν θα ασκούσε η σοβιετική προπαγάνδα στον παγκόσμιο πληθυσμό. Ο γερουσιαστής Joseph Raymond McCarthy⁵⁰ και η Επιτροπή Αντιαμερικανικών Δραστηριοτήτων ήταν υπεύθυνοι για τον έλεγχο όλων των κομμουνιστικών επιρροών. Οι καλλιτέχνες οι οποίοι βρισκόταν εντός της λίστας για να συνεχίσουν την καλλιτεχνική τους

⁴⁸ Reader, ό.π.

⁴⁹ Ο <<Κόκκινος τρόμος>> είχε φτάσει και στο Χόλιγουντ. Στις 24 Νοεμβρίου 1947 η συντριπτική πλειοψηφία του Κογκρέσο καταδίκασε τους καλλιτέχνες που δεν δέχτηκαν να συνεργαστούν με την Επιτροπή Αντιαμερικανικών Ενεργειών και αρνήθηκαν να καταδώσουν συναδέλφους. Έμειναν γνωστοί ως οι <<δέκα του Χόλιγουντ>>. Οι <<δέκα>> πλήρωσαν υψηλό τίμημα για την ενέργεια τους αυτή. Δικάστηκαν και καταδικάστηκαν όλοι σε ένα χρόνο φυλάκιση και πρόστιμα 1.000 δολαρίων. Οι υπόλοιποι 30 άνθρωποι που καλέστηκαν από την Επιτροπή επέλεξαν να συνεργαστούν με τους ανακριτές

⁵⁰ Μακαρθισμός είναι η πολιτικά κατευθυνόμενη μέθοδος που αφορά τη μαζική απαγγελία κατηγοριών για ανυπακοή και προδοσία χωρίς όμως να υπάρχουν ουσιαστικά αποδεικτικά στοιχεία. Την περίοδο 1940 έως και 1950 υπήρχε έντονος φόβος για την κομμουνιστική επιρροή αμερικανικών ιδρυμάτων και οργανισμών μέσω σοβιετικών πρακτόρων. Ουσιαστικά ο όρος αυτό χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει τις ανυπόστατες και άδικες κατηγορίες. Το όνομα του το πήρε από τον Αμερικάνο γερουσιαστή Τζόσεφ Μακάρθυ

δημιουργία χρησιμοποιούσαν ψευδώνυμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Dalton Trumbo ο οποίος το 1956 παρότι βρισκόταν στην λίστα κατάφερε και απέσπασε βραβείο Όσκαρ καλύτερου σεναρίου για την ταινία <<The Brave One>> το 1956. Το ψευδώνυμο το οποίο είχε χρησιμοποιήσει ήταν το Robert Rich⁵¹.

Επιπρόσθετα ο Alfred Hitchcock⁵² ήταν ο πρώτος που αντιτάχθηκε ανοιχτά στη περιβόητη Μαύρη Λίστα. Το παράδειγμα του ακολούθησαν κι άλλοι με αποτέλεσμα την οριστική της κατάργηση το 1962⁵³

Άλλες μορφές τέχνης που συνδράμουν στην πολιτιστική διπλωματία είναι και η λογοτεχνία. Η λογοτεχνία μπορεί να βοηθήσει στην ανασφάλεια που δημιουργείται από το διεθνές σύστημα⁵⁴. Επιπρόσθετα, μέσω των βιβλίων με ταξιδιωτικό περιεχόμενο το άτομο καθίσταται ικανό να κατανοήσει πολλούς και διαφορετικούς πολιτισμούς και με αυτό τον τρόπο να επαναπροσδιορίσει και τον ίδιο του τον εαυτό⁵⁵. Η Debbie Lisle στο βιβλίο της <<Holidays in the Dark Zone: Entanglements of War and Tourism>> το 2016 περιγράφει τα ταξίδια ως ένα μέσο λύσης των διεθνών ζητημάτων, έτσι δημιουργείται μια σφαιρική κατανόηση μέσω πολλών και διαφορετικών οπτικών για την κατανόηση των διεθνών ζητημάτων.

Η μυθοπλασία μέσω των μυθιστορημάτων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στη νομιμοποίηση της αποικιοκρατίας αλλά και στην άνθηση του αισθήματος της αντίστασης. Ο Darby Philips μέσω του βιβλίου του <<Fiction of Imperialism>> το 1998 θέτει ως στόχο την κατανόηση των σχέσεων μεταξύ της Δύσης, της Ασίας και της Αφρικής. Τα λογοτεχνικά βιβλία προσφέρουν γνώσεις σχετικά με τη πολιτιστική δυναμική του εκάστοτε λαού που παρουσιάζουν και μέσω των ηρώων προσφέρουν την οπτική της κλειδαρότρυπας των διεθνών ζητημάτων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα μυθιστορημάτων που αντικατοπτρίζουν τα παραπάνω είναι το <<The Things they Carried>> του Tim O' Brien αλλά και το <<The Girl from Vichy>> της Andie Newton το 2020. Τέλος, αποτελεί γεγονός πως η πολιτική σημασία της

⁵¹ Reader, ό.π

⁵² Το φθινόπωρο του 1957 ο Χίτσκοκ προσέλαβε τον ηθοποιό Λόιντ ως συμπαραγωγό για τον τρίτο κύκλο της σειράς << Ο Χίτσκοκ Παρουσιάζει >>. Έτσι ήρθε και το πρώτο ρήγμα στον αποκλεισμό των καλλιτεχνών της <<Μαύρης Λίστας >> από την τηλεόραση

⁵³ Perlman, A. (2013). Hollywood Blacklist για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα <https://www.britannica.com/topic/Hollywood-blacklist>

⁵⁴ Κωνσταντίνου, Κ. (2004). States of Political Discourse Words, Regimes, Seditions εκδ. Routledge σελ. 90 - 120

⁵⁵ Lisle, D. (2016). Holidays in the Danger Zone: Entanglements of War and Tourism εκδ. Univ Of Minnesota Press σελ. 325 - 342

λογοτεχνίας εξαρτάται πάντοτε από την οξυδέρκεια του εκάστοτε αναγνώστη, το βιβλίο <<Η Φάρμα των Ζώων>> του George Orwell περιέχει ελάχιστες πολιτικό φορτισμένες προτάσεις ενώ αποτελεί ευθεία κριτική στο κομμουνιστικό απολυταρχισμό.

Συνακόλουθα, η ποίηση έχει να προσφέρει και αυτή με τη σειρά της, καθώς αναλύοντας τη καταλήγουμε σε συμπεράσματα τόσο για τη δυναμική του κάθε κράτους αλλά και για τις πολιτικές του θέσεις. Η ποίηση καταφέρνει κάτι το σπουδαίο, μέσω την ποιητικής αδείας αλλά και των μεταφορών που χρησιμοποιεί καταφέρνει να ξεπερνά τις γλωσσικές συμβάσεις. Άλλωστε, η σημασία της ποίησης έχει ιστορική σημασία καθώς υπάρχει και για να μην λησμονηθεί το παρελθόν. Σύμφωνα με τον Edmund Burke Feldman η ποίηση αποτελεί το καταλληλότερο εργαλείο επαγρύπνησης του ανθρώπου από τον καθημερινό εφησυχασμό καθώς η ποίηση μπορεί να αποθανατίσει τα συναισθήματα του ατόμου ερεθίζοντας την φαντασία του και τις υποσυνείδητες σκέψεις του. Ο Immanuel Kant πιστεύει πως η ποίηση τρέφει την ψυχή του ατόμου⁵⁶. Ο στόχος της ποίησης είναι να ξυπνήσει στον αναγνώστη μια διαφορετική οπτική γωνία με στόχο την δημιουργία για καινοτόμα και ρηξικέλευθη σκέψη. Έτσι, η ποίηση συμβάλλει στη γνώση του παρελθόντος και στην κατανόηση του. Συμπερασματικά, μέσω της ποίησης οδηγούμαστε σε ένα συνεχές ταξίδι γνώσης⁵⁷.

Επιπρόσθετα, η μουσική αποτελεί πεδίο ερευνών για την πολιτιστική διπλωματία καθώς η δίψα του ανθρώπου για την εξωτερική των συναισθημάτων του σε ακραίες κοινωνικές και πολιτικές καταστάσεις έχουν συνδράμει στην σύνθεση μουσικών αριστουργημάτων. Η μουσική είναι αποδεδειγμένο πως διεγείρει τα ανθρώπινα συναισθήματα και τη συναντάμε τόσο σε πολιτικές καμπάνιες όσο και σε soundtrack τραγουδιών. Σύμφωνα με τον Nietzsche⁵⁸ <<η μουσική είναι η μοναδική τέχνη που προσφέρει διορατική σκέψη>>. Η μουσική αποτελεί και αυτή με τη σειρά της πεδίο έρευνας στις διεθνείς σχέσεις. Ο Beethoven⁵⁹ εντοπίζει εκείνη την εποχή

⁵⁶ Bleiker, R. (2007). Understanding Emotions in World Politics: Reflection on Method Research Gate σελ. 5 - 25

⁵⁷ Bleiker, R. ό.π.

⁵⁸ Ο Nietzsche ήταν και παραμένει ένα πού σημαντικός φιλόσοφος, ποιητής και συνθέτης. Η επίδραση των έργων του παραμένει ουσιαστική κυρίως στους κλάδους του υπαρξισμού και του μεταμοντερνισμού

⁵⁹ Ο Λούντβιχ βαν Μπετόβεν αδιαμφισβήτητα ήταν και είναι ένας από τους καλύτερους συνθέτες και πιανίστες όλων των εποχών. Αναγνωρίζεται από πολλούς ως μια από τις

ανάμεσα στη πάλη και στις μάχες που έδιναν αλλά και μέσω της σύνθεσης <Wellington Victory>>⁶⁰ παρουσιάζει την ειρήνη και τον θρίαμβο στη νίκη των συμμαχικών δυνάμεων της Αγγλίας, Πορτογαλίας και Ισπανίας ενάντια στον αυτοκράτορα της Γαλλίας Ναπολέοντα και στην επεκτατική πολιτική του. Σήμερα, η μουσική στέλνει ηχηρά αντιπολεμικά μηνύματα μέσω των τραγουδιών όπως το <<Civil War>> των Guns n' Roses το 1990, το <<The Dogs of War>> των Pink Floyd το 1987, το <<Hammer to Fall>> των Queen το 1984 αλλά και το <<Holiday>> του συγκροτήματος Green Day το 2004. Αναρίθμητα ακόμα τραγούδια έχουν ταξιθέσει σε όλες τις γωνίες του πλανήτη στέλνοντας μηνύματα υπέρ της ειρήνης των λαών.

Ωστόσο, η μουσική έχει εργαλιοποιηθεί πολλαπλώς για προπαγανδιστική χρήση⁶¹ για αυτό άλλωστε χρησιμοποιείται και σε εκλογικές καμπάνιες καθώς η επιλογή τραγουδιού συμβάλλει στην προσπάθεια δημιουργίας ενός αναγνωριστικού σήματος κατατεθέν⁶². Για παράδειγμα το τραγούδι <<God Save the King>> χρησιμοποιείται ως κρατική προπαγάνδα στη Μεγάλη Βρετανία για να υποδηλώσει τη σημαντικότητα της μοναρχίας ως πολίτευμα. Η Κρατική Τζαζ Ορχήστρα της ΕΣΣΔ ιδρύθηκε το 1938, από την Σοβιετική κυβέρνηση με στόχο την ηθική τόνωση των στρατιωτών καταθέτοντας έως και δύο εκατομμύρια ρούβλια για την δημιουργία μπαντών⁶³. Η ναζιστική Γερμανία με το τραγούδι του Horst Wessel λειτούργησε προπαγανδιστικά ως ο δεύτερος εθνικός ύμνος και ήταν αναγκαίος σε όλα τα σχολεία της Γερμανίας⁶⁴. Στη μεταπολεμική περίοδο δημιουργήθηκε το Συμβούλιο Ψυχολογικής Στρατηγικής από τη CIA και δημιουργήθηκε το γνωστό έως και σήμερα Voice of America με στόχο τον έλεγχο οποιασδήποτε μορφής τέχνης είτε ακουστικής είτε οπτικής με απώτερο σκοπό την προπαγάνδα. Από τους Αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους μέχρι και

μουσικές ιδιοφυίες όλων των εποχών. Ο Μπετόβεν συνδέθηκε με το κίνημα του ρομαντισμού παρότι άνηκε περισσότερο στην κλασσική περίοδο. Η απώλεια της ακοής του δεν τον εμπόδισε να γράφει μουσική μέχρι και το τέλος της ζωής του

⁶⁰ Το << Wellington Victory >> είναι ένα μικρό ορχηστικό έργο διάρκειας μόλις 15 λεπτών. Το κομμάτι παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στη Βιέννη στις 8 Δεκεμβρίου του 1813

⁶¹ Christiansen, P. (2017). Orchestrating Public Opinion: How Music Persuades in Television Ads for US Presidential Campaigns, 1952-2016 εκδ. Amsterdam University Press JSTOR σελ. 150 - 178

⁶² Schoening, S. (2011). Don't Stop Thinking About the Music: The Politics of Songs and Musicians in Presidential Campaign εκδ. Lexington Books σελ. 230 - 250

⁶³ Starr, F. (2004). Red and Hot: The Fate of Jazz in the Soviet Union εκδ. Cambridge University JSTOR σελ 347 - 350

⁶⁴ Burleigh, M. (1991). The Racial State εκδ. Cambridge University JSTOR σελ. 244 - 246

τη σχολή της Φρανκφούρτης η μουσική παίζει καταλυτικό ρόλο. Η τζαζ μουσική αποτέλεσε ιδιαιτέρως αντιπαθές είδος μουσικής στη ναζιστική Γερμανία. Το 1920 απαγορεύτηκε το σαξόφωνο από το σταλινικό καθεστώς και όσοι άκουγαν τζαζ διώκονταν ως φιλοΕβραίοι από τη χιτλερική κυβέρνηση⁶⁵. Η δύναμη της μουσικής είναι ικανή να ξεσηκώσει εξεγέρσεις για αυτό και έχει κυνηγηθεί τόσο μέσω της λογοκρισίας αλλά και απαγόρευσης της.

Σήμερα πιο πολύ από ποτέ ο άνθρωπος βομβαρδίζεται συνεχώς από εικόνες οι οποίες δεν είναι πάντοτε τόσο αθώες. Διαφορετικές καταστάσεις όπως ο πόλεμος ή οι τρομοκρατικές επιθέσεις μεταφέρονται μέσω των εικόνων και επηρεάζουν την αντίληψη μας. Οι οπτικές απαθανάτισεις γεγονότων δεν είναι κάτι σημερινό, αντιθέτως συναντώνται από την προϊστορική εποχή, αυτό όμως που κάνει την διαφορά είναι η ταχύτητα κοινοποίησης μιας εικόνας με αστραπιαία ταχύτητα αλλά και το πλήθος των ανθρώπων που θα την δουν. Μιλάμε για την δημιουργία μιας νέας δυναμικής στην παγκόσμια επικοινωνία κάτι το οποίο οφείλεται στην άνοδο της τεχνολογίας και των τεχνολογικών της μέσων. Σημαντικό είναι να γίνει σαφές πως μια εικόνα μπορεί να λειτουργήσει ως ψευδαίσθηση καθώς παρουσιάζει μια συγκεκριμένη οπτική και έτσι γίνεται ένα νέο εργαλείο στα χέρια της πολιτικής σκηνής⁶⁶.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η καμπάνια αναμετάδοσης των φρικαλέων εικόνων του πολέμου στο Βιετνάμ και είχε ως στόχο την παγκόσμια αλλά και εγχώρια υποστήριξη στη κυβέρνηση⁶⁷. Η σύνδεση συναισθημάτων και εικόνων είναι φανερή κυρίως στην περίπτωση του κινηματογράφου όπου η παρουσίαση πολιτικών γεγονότων γίνεται μέσω εικόνων, ιστορίας και ήχου. Έτσι, ο τηλεθεατής ταυτίζεται, όπως για παράδειγμα στις ταινίες <<Δώδεκα Χρόνια Σκλάβος>>, <<1917>> αλλά και <<Η Λίστα του Σίτλερ>> όπου προσφέρουν στον θεατή ιστορικές και κοινωνικές εμπειρίες. Οι εικόνες επίσης δίνουν το αίσθημα της ταυτότητας. Εικόνες όπως οι σημαίες, τα θρησκευτικά σύμβολα και τα μνημεία δημιουργούν το αίσθημα του ανήκειν. Η κάλυψη της 11^{ης} Σεπτεμβρίου είχε ως στόχο την ευαισθητοποίηση του κοινού με στόχο να προετοιμάσει το έδαφος για τις μετέπειτα πολιτικές κινήσεις⁶⁸.

⁶⁵ Starr, ό,π.

⁶⁶ Patrut, B. (2014). Social Media in Politics: Case Studies on the Political Power of Social Media.εκδ. ResearchGate

⁶⁷ Kenned, L. (2020). The Violence of the Image εκδ. Academia.edu

⁶⁸ Philphot, S. (2016). Visual Global Politics chapter 20 εκδ. ResearchGate

Έτσι ξεκίνησε το κυνήγι κατά της τρομοκρατίας το οποίο ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο μέσω των εικόνων.

Επιπρόσθετα, η νέα εποχή με τα social media να μας κατακλύζουν και περνώντας μας σωρεία μηνυμάτων είναι κάτι που δεν άφησε τους ηγέτες των μεγάλων δυνάμεων ασυγκίνητους. Μέσω των διαδικτυακών πλατφόρμων όλοι οι πολίτες ανά τον κόσμο μπορούν να εκφέρουν τις απόψεις τους. Εδώ αξίζει να προβληματιστούμε για την ελευθερία λόγου που δίνεται απλόχερα από τα social media καθώς ο πλουραλισμός των ανώνυμων απόψεων δημιουργεί την ανάγκη να καταστεί το ζήτημα παγκόσμιο. Τα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν τον δούρειο ίππο μιας μαινόμενης παγκόσμιας κουλτούρας προσδίδοντας μια διαφορετική διάσταση στην παγκόσμια αρένα του ανταγωνισμού.

Τέλος, η Pop Culture⁶⁹ μέσω των ηλεκτρονικών παιχνιδιών, των κόμικς αλλά και των γκράφιτι που στόχο έχουν να περάσουν κοινωνικά μηνύματα επηρεάζουν ως ένα βαθμό τις διεθνείς σχέσεις. Αδιαμφισβήτητα, υπάρχει εργαλειοποίηση της Pop Culture τόσο σε πολεμικές περιόδους όσο και σε ειρηνικές. Σε έντονες περιόδους σύγκρουσης τα κράτη χρησιμοποιούν τη μοντέρνα κουλτούρα της προπαγάνδας⁷⁰.

Για παράδειγμα στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου έγινε χρήση αφισών με στόχο τόσο την εμφύχωση του λαού όσο και την εναντίωση στο αντίπαλο έθνος. Συγκεκριμένα το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ δημιούργησε ταινίες όπως η ταινία <<Casablanca>> το 1942 με στόχο τη νομιμοποίηση της παρεμβατικότητας την Αμερικής στα Ευρωπαϊκά ζητήματα. Η Pop Culture θεωρείται μέρος της παγκόσμιας πολιτικής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού αποτελεί το παιδικό της Disney Aladdin το οποίο διαιωνίζει τα στερεότυπα μέσω των χαρακτήρων αλλά και των τραγουδιών εμπεριέχοντας ρατσιστικές απόψεις. Ο Aladdin και η Jasmine παρουσιάζονται σύμφωνα με τα δυτικά πρότυπα⁷¹. Η ανθρωπολόγος Lila Abu – Lughod μέσω του βιβλίου της Local Contexts of Islamic in Popular Media το 2014

⁶⁹ Η Ποπ Κουλτούρα σχετίζεται με τον πολιτισμό και τις παραδόσεις μιας συγκεκριμένης κοινωνίας. Η δυτική pop culture αναφέρεται σε πολιτιστικά προϊόντα όπως η μουσική, η τέχνη, η λογοτεχνία, η μόδα, η τηλεόραση και γενικά ότι καταναλώνεται μαζικά από μια κοινωνία

⁷⁰ Robb, David L. (2004). Operation Hollywood: How the Pentagon Shapes and Censors the Movies εκδ. Prometheus σελ. 220 - 245

⁷¹ Shaheen, J. (2014). Reel Bad Arabs: How Hollywood Vilifies a People εκδ. Sage PPublications σελ. 171 - 193

υποστηρίζει πως εξαιτίας της εξαιρετικά προβεβλημένης τηλεοπτικής σειράς <<A Matter of Public Opinion>> οι γυναίκες μουσουλμάνες αποδέχονται τα ελάχιστα δικαιώματα τους πιο εύκολα εξαιτίας της σεξιστικής βίας που προβάλλει η εν λόγω τηλεοπτική σειρά.

Συμπερασματικά, καταλήγουμε πως υπάρχουν αναρίθμητοι τρόποι άσκησης πολιτιστικής διπλωματίας στις διεθνείς σχέσεις εμπεριέχοντας και την πολιτιστική προπαγάνδα. Για αυτό και οι πολίτες δεν πρέπει να δέχονται άκριτα τις πληροφορίες που λαμβάνουν παραμένοντας προσεχτικοί τόσο συνειδητά όσο και υποσυνείδητα στα μηνύματα που λαμβάνουν καθημερινά.

Ποιος Ασκή Πολιτιστική Διπλωματία:

Η Πολιτιστική Διπλωματία μπορεί να ασκηθεί από διάφορους φορείς, από τον Δημόσιο τομέα μέσω δηλαδή των κυβερνήσεων αλλά και άλλων κρατικών οργανισμών με στόχο την προώθηση των συμφερόντων τόσο των εθνικών όσο και των τοπικών. Μέσω των πληροφοριών που παρέχονται για το εκάστοτε κράτος όπως για παράδειγμα τον για τον πολιτισμό τους προωθούνται οι τοπικές τους αξίες⁷². Τα μορφωτικά ιδρύματα ξένων χωρών που βρίσκονται στην Ελλάδα αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα. Το Γαλλικό Ινστιτούτο⁷³, το Βρετανικό Συμβούλιο⁷⁴ αλλά και η πολιτιστική εκστρατεία της CIA τη δεκαετία του 1950-1960 είχε ως σκοπό την εξουδετέρωση της σοβιετικής προπαγάνδας η οποία τροφοδοτούσε μια μειονοτική εικόνα για τον αμερικανικό πολιτισμό⁷⁵. Η πολιτιστική διπλωματία ασκείται και μέσω του Ιδιωτικού τομέα από ιδιωτικές επιχειρήσεις που δείχνουν θέληση για την ύπαρξη μια διαπολιτισμικής επικοινωνίας.

Σε παγκόσμιο επίπεδο οι επιχειρήσεις δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για τις πολιτιστικές αλλά ακόμη περισσότερο για την διαπολιτισμική επικοινωνία με στόχο την βελτιστοποίηση των πρακτικών τους. Έτσι, μεγάλες εταιρείες κολοσσοί

⁷² Τζουμάκα, ό.π.

⁷³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Γαλλικού Ινστιτούτου <https://www.ifg.gr/>

⁷⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Βρετανικού Συμβουλίου <https://www.britishcouncil.gr/>

⁷⁵ Τζουμάκα, ό.π.

αποτελούν έναν φορέα της χώρας που εδρεύουν και ταυτόχρονα μέσω της διαπολιτισμικής επικοινωνίας τους δίνεται η δυνατότητα σε περιπτώσεις εξαγωγών να γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά και την κουλτούρα της άλλης χώρας ώστε να διαμορφώσουν κατάλληλα το στρατηγικό τους πλάνο⁷⁶. Σημαντικό είναι το γεγονός πως και ο ίδιος ο φορέας ή ο διαχειριστής μέσα από αυτό βρίσκεται σε δύο θέσεις κλειδί του διαμορφωτή αλλά και αυτού που διαμορφώνεται συνειδητά η ασυνείδητα. Τέλος μέσω της Κοινωνίας των Πολιτών με τους Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς έχουν σαν στόχο την ανάπτυξη και δημιουργία μιας κοινής πολιτιστικής ανταλλαγής. Μερικές από τις δράσεις τους σχετίζονται με τον τουρισμό αλλά και τις ακαδημαϊκές ανταλλαγές. Παράδειγμα ΜΚΟ αποτελεί το Ινστιτούτο Πολιτιστικής Διπλωματίας το οποίο και εδρεύει στο Βερολίνο⁷⁷.

Σε ποιόν Ασκείται Πολιτιστική Διπλωματία:

Η Πολιτιστική Διπλωματία απευθύνεται αρχικά στους κρατικούς φορείς μέσω των μεταξύ τους σχέσεων. Ωστόσο, ο απώτερος σκοπός είναι να κατευθυνθεί τους ίδιους τους λαούς καθώς και τις ιδιαίτερες κοινωνικές ή εθνικές ομάδες που τους απασχολούν⁷⁸. Όταν η Πολιτιστική Διπλωματία απευθύνεται σε άλλα κράτη τότε πιθανό είναι να υπάρξουν μακροχρόνια και σημαντικά αποτελέσματα. Ωστόσο, τα αποτελέσματα αυτά δεν είναι ικανά σε όλες τις περιπτώσεις να αποδώσουν σπουδαίους πολιτικούς καρπούς. Όταν όμως η Πολιτιστική Διπλωματία απευθύνεται στους λαούς τότε τα ζητούμενα αποτελέσματα εξαρτώνται στις περισσότερες περιπτώσεις από πολλούς παράγοντες.

Μέσω της πολιτισμικής διείσδυσης ο παρατηρητής τείνει να ταυτίσει την πολιτιστική γοητεία με την πραγματική πολιτιστική επιρροή μιας χώρας καθώς οι πολιτισμικές ομοιότητες και διαφορές είναι ικανά να συναρπάσουν τους απλούς ανθρώπους και τα ινδάλματα μιας χώρας να γίνουν εξαιρετικά δημοφιλή στην άλλη⁷⁹. Καθοριστικό ρόλο παίζει και η μορφή του πολιτεύματος αλλά και το είδος της πολιτικής κουλτούρας της χώρας η οποία γίνεται αποδέκτης μηνυμάτων. Η διαφορετικότητα των ανθρώπων είναι ο λόγος που δεν μπορούν να αντιληφθούν όλοι με τον ίδιο τρόπο

⁷⁶ Χριστογιάννης, ό.π

⁷⁷ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://culturaldiplomacy.org/index.php?en>

⁷⁸ Τζουμάκα, ό.π.

⁷⁹ Τζουμάκα, ό.π.

τις θρησκείες, τους πολιτισμούς και την τέχνη για αυτό και η πολιτιστική διπλωματία οφείλει να είναι ιδιαιτέρως προσεχτική εάν επιθυμεί οι καρποί να αποδώσουν⁸⁰.

Επακόλουθα, είναι αδύνατον να σχεδιαστεί μια διεθνής πολιτική με σκοπό την προώθηση των πολιτιστικών και πολιτισμικών μηνυμάτων εάν πρώτα δεν καταφέρει να κατανοήσει τι σημασία των λέξεων πολιτισμός, τέχνη, θρησκεία⁸¹. Η κατανόηση των ορίων αυτόν θα πρέπει να υπάρξει αφού ο στόχος είναι η αλληλεπίδραση με άλλους λαούς που θέτει ως πιθανούς αποδέκτες των μηνυμάτων του. Τέλος, η πολιτιστική δραστηριότητα που απευθύνεται στο εξωτερικό, απευθύνεται σε μια αγορά η οποία και η ίδια έχει ως στόχο την εξαγωγή των δικών της προϊόντων και μάλιστα απευθύνει μηνύματα παράλληλα και ανταγωνιστικά με φίλους η αντίζηλους που επιζητούν την ίδια πολιτισμική αγορά⁸².

Κεφάλαιο 2: Η άσκηση Πολιτιστικής Διπλωματίας στην Ελλάδα

Η Ελληνική επανάσταση του 1821 οδήγησε στην ανεξαρτησία και δημιουργία του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Στόχος του ελληνικού κράτους ήταν η ανασυγκρότηση της ελληνικής επανάστασης και η αναβίωση της ελληνικής πολιτιστικής ταυτότητας. Η οικοδόμηση ενός ιδεολογικού υπόβαθρου δημιουργήθηκε μέσω της ανάδυσής της κοινής ιστορικής μνήμης, της κοινής γλώσσας, προφορικής και γραπτής, του λαϊκού πολιτισμού με στόχο την ανεύρεση ενός κοινού σημείου αναφοράς⁸³. Μετά τις αρχικές προσπάθειες για κρατική συγκρότησή εντάχθηκε και η προσπάθεια διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς και των μνημείων, ακόμη και στη διάρκεια της επανάστασης.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υπογραφή Διατάγματος από τον Υπουργό Εσωτερικών της Προσωρινής Διοικήσεως Γρηγόρη Δίκαιο η αλλιώς Παπαφλέσσα, όπου και αναφέρεται η ανάγκη για φύλαξη και περισυλλογή των πολιτιστικών αγαθών στα σχολεία. Ακόμα, το καταστατικό του νέου ελληνικού έθνους το 1827

⁸⁰ Παράδειγμα, η Δύση τοποθετεί της θρησκεία σαν ένα μόνο τμήμα του πολιτισμού, σε αντίθεση με το Ισλάμ και άλλες θρησκείες για τις οποίες η πίστη εμπεριέχει κυριαρχικά όλες τις εκδηλώσεις του πολιτισμού

⁸¹ Γιανναρας, ό.π

⁸² Γιανναρας, ό.π

⁸³ Κολτσίδα, Λ. (2011). Η Προβολή του Ελληνικού Πολιτισμού στο Εξωτερικό – Πολιτιστικές Πολιτικές από τη Σκοπιά της Διαπολιτισμικότητας εκδ. Πανεπιστήμιο Αιγαίου

αναφέρει κατηγορηματικά πως <<Δεν πρέπει να πωλώνται η να μεταφέρονται εκτός της Επικράτειας αι αρχαιότητες>>. Η εν λόγω διάταξη επικυρώνεται με το άρθρο ΙΗ' του Πολιτεύματος⁸⁴ της Τροιζήνας⁸⁵. Η Ελληνική Πολιτεία σε θέματα πολιτισμού προέβη σε αποσπασματικές παρεμβάσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Διάταγμα του 1832 κατά το οποίο ιδρύεται η Δημόσια Βιβλιοθήκη⁸⁶ του πρώτου κυβερνήτη της Ελλάδος Ιωάννη Καποδίστρια⁸⁷. Το 1833 ιδρύθηκε η Αρχαιολογική Υπηρεσία η οποία εντασσόταν στο Υπουργείο Παιδείας. Επιπρόσθετα θεσπίστηκε ο νόμος 10/22.05.1834 την περίοδο της αντιβασιλείας του Όθωνα, με τίτλο <<Περί των αρχαιοτήτων και της χρήσεως αυτών>>. Η νομοθετική αυτή πρωτοβουλία αποτελεί έναν από τους αρχαιότερους νόμους στην Ευρώπη και στηρίχθηκε σε Ιταλικά πρότυπα. Σύμφωνα με τον παραπάνω νόμο καθίσταται επιβεβλημένη η παρέμβαση της ελληνικής πολιτείας σε θέματα αρχαιοτήτων.

Τον Ιανουάριο του 1837 ιδρύθηκε στην Αθήνα η Σχολή Καλών Τεχνών⁸⁸. Το 1865 ιδρύθηκε το Μουσείο της Ακροπόλεως⁸⁹. Ακολούθησε το 1866 η ίδρυση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου⁹⁰. Η Ελλάδα κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αι. ενεπλάκη σε σημαντικά ιστορικά γεγονότα, όπως ήταν οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, η Μικρασιατική Καταστροφή, ο Πρώτος και ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος αλλά και ο Εμφύλιος. Σε τόσο ταραγμένες κοινωνικά και πολιτικά περιόδους όπως είναι φυσικό ο πολιτισμός τέθηκε σε δεύτερη μοίρα. Ωστόσο η άνοδος της μεσοαστικής τάξης σε

⁸⁴ Κόνσολα, Ν. (2006). Πολιτιστική Ανάπτυξη και Πολιτική Αθήνα εκδ. Παπαζήσης σελ. 70-93

⁸⁵ Το Ελληνικό Σύνταγμα του 1827 υπεγράφη κατά τα τελευταία στάδια της Επανάστασης τον Ιούνιο του 1827 από την Τρίτη Εθνοσυνέλευση. Η Τρίτη Εθνοσυνέλευση αρχικώς έγινε στην Πιάδα το 1826 και ύστερα στην Τροιζήνα το 1827

⁸⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ στην ιστοσελίδα της Δημόσιας Βιβλιοθήκης:
<https://www.nlg.gr/static-page/istoria/>

⁸⁷ Το 1827 η Εθνική Συνέλευση της Τροιζήνας τον εξέλεξε με επταετή θητεία ως τον πρώτο κυβερνήτη της Ελλάδας. Ως κυβερνήτης ανακήρυξε την ίδρυση της Ελληνικής Πολιτείας, και προώθησε μεταρρυθμίσεις σχετικά με την αναδιοργάνωση της κρατικής μηχανής αλλά και τη θέσπιση του νομικού πλαισίου της νέας πολιτείας. Ακόμη, αναδιοργάνωσε τις ένοπλες δυνάμεις αλλά και πέτυχε την επέκταση των συνόρων του κράτους και την κατοχύρωση της ελληνικής ανεξαρτησίας

⁸⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλ στην ιστοσελίδα της Σχολής Καλών Τεχνών
<http://www.asfa.gr/>

⁸⁹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ στην ιστοσελίδα του Μουσείου Ακροπόλεως
<https://www.theacropolismuseum.gr/>

⁹⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου
<https://www.namuseum.gr/>

συνδυασμό με τις ανάγκες που δημιουργούνται οδήγησαν στην δημιουργία ενός νομικού πλαισίου για τα πολιτιστικά θέματα.

Έτσι, το 1920 εκδίδεται ο νόμος περί πνευματικής ιδιοκτησίας αλλά και τη σύνταξη αρχαιολογικού νόμου για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς το 1932⁹¹. Κρατικά και Πολιτιστικά ιδρύματα εκκινούν την λειτουργία τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν η Εθνική Πινακοθήκη το 1900⁹², ακολούθως το Βασιλικό Θέατρο 1901-1908, η Ακαδημία Αθηνών το 1926⁹³, το 1930 το Εθνικό Θέατρο⁹⁴, η Λυρική Σκηνή⁹⁵ το 1939 αλλά και η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών το 1943⁹⁶. Ωστόσο, η ανάπτυξη του τουρισμού και η διαμόρφωση του ως νέου οικονομικού μοντέλου δεν έθετε στο επίκεντρο του τον πολιτισμό. Η αναστήλωση μνημείων έγινε στα πλαίσια μιας τουριστικής οικονομικής πολιτικής διαδικασίας ώστε να είναι δυνατή η επίσκεψη σε αρκετούς αρχαιολογικούς χώρους κυρίως εντός της πρωτεύουσας⁹⁷. Τη δεκαετία του 1950 ξεκίνησαν να καθιερώνονται τα φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου καθώς άρχισε η σύνδεση μεταξύ τουρισμού και πολιτισμού. Γεγονός αποτελεί η ανισόρροπη πορεία του κέντρου με τη περιφέρεια, με μοναδική εξαίρεση την Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης το 1959 υπό την διεύθυνση του Σόλωνα Μιχαηλίδη⁹⁸ καθώς και του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος το 1961⁹⁹.

Η Ελλάδα αποκόπηκε από τις διεθνείς πολιτιστικές εξελίξεις στα χρόνια της Επταετίας¹⁰⁰ από το 1967 έως και το 1974 λόγω του καθεστώτος. Ωστόσο, σημαντική εξέλιξη αποτέλεσε το 1971 η ίδρυση του Υπουργείου Πολιτισμού και Επιστημών. Η

⁹¹ Κόνσολα, ό.π.

⁹² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της Εθνικής Πινακοθήκης https://www.nationalgallery.gr/library/el/exantilimenoi_katalogoi/el_e8niki_pinako8iki_a8inon_1900.html#page=1

⁹³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της Ακαδημίας Αθηνών <http://www.academyofathens.gr/el/foundation/history>

⁹⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Εθνικού Θεάτρου <https://www.nt.gr/>

⁹⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της Λυρικής Σκηνής <https://www.nationalopera.gr/>

⁹⁶ Κόνσολα, ό.π.

⁹⁷ Κολτσίδα, ό.π.

⁹⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης <https://www.tssso.gr/?lang=el-GR&page=5>

⁹⁹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος <https://www.ntng.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=1>

¹⁰⁰ Από τον Απρίλιο του 1967 έως και τον Ιούλιο του 1974 η Ελλάδα κυβερνήθηκε από στρατιωτική δικτατορία η οποία επιβλήθηκε έπειτα από το στρατιωτικό πραξικόπημα στις 21 Απριλίου του 1967

δημιουργία ενός επίσημου φορέα πολιτισμού για πρώτη φορά μπορεί να ήταν συμβατή με τα διεθνή πρότυπα όμως η ιδιαιτερότητα της Ελλάδας ήταν εμφανής λόγω της πολιτικής κατάστασης. Η στρατιωτική κυβέρνηση προωθούσε την εικόνα τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό ότι ενδιαφερόταν ζωτικά για την ανάπτυξη της πνευματικής και καλλιτεχνικής ζωής αλλά επί της ουσίας επιδίωκε μια ιδεολογικά κατευθυνόμενη παρέμβαση¹⁰¹.

Η ίδρυση του Υπουργείου Πολιτισμού και Επιστημών συνέβη από την ένταξη στο νέο σχήμα της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, που είχε αποσπαστεί από το Υπουργείο Παιδείας στο Υπουργείο Προεδρίας. Έως το 1985 με το Ν. 1558/1985 το οργανωτικό αυτό σχήμα παρέμεινε ώσπου και μετονομάστηκε σε Υπουργείο Πολιτισμού. Ο πρόσφατος μετασχηματισμός σε Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, ή ως τμήμα του Υπουργείου Παιδείας αναδεικνύει τη σύνδεση της παιδείας και του τουρισμού ενώ παράλληλα καταδεικνύει την έλλειψη και προχειρότητα του υπεύθυνου σχεδιασμού. Η συνταγματική κατοχύρωση της πολιτιστικής ανάπτυξης και της καλλιτεχνικής δημιουργίας με τα άρθρα 15, 16 και 24 αναγνώρισε θεσμικά το ρόλο και τη σημασία του πολιτισμού στο κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι¹⁰². Η σημασία του πολιτισμού και η σύνδεση του με την ανάπτυξη της χώρας αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά με την έννοια του πολιτιστικού προγραμματισμού και εντάχθηκε στα Πενταετή Προγράμματα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης¹⁰³.

Ελληνικοί Φορείς Πολιτιστικής Διπλωματίας:

Στόχος του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών είναι να φροντίζει για το εθνικό συμφέρον. Στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου γίνεται εμφανής η στοχοπροσήλωση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής αλλά και οι θεματικές της ενότητες¹⁰⁴. Η εξωτερική πολιτική θα πρέπει να ανθίζει σε ένα ευρύ φάσμα και όχι μόνο σε αυτό της παραδοσιακής διπλωματίας και της επίτευξης διμερών σχέσεων της Ελλάδας με άλλες χώρες αλλά και της συμμετοχής της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή

¹⁰¹ Κόνσολα, ό.π.

¹⁰² Κόνσολα, ό.π.

¹⁰³ Κόνσολα, ό.π.

¹⁰⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών <https://www.mfa.gr/index.html>

Ένωση και στους Διεθνείς Οργανισμούς. Η Ελλάδα εκφράζει τις απόψεις της και παίρνει πρωτοβουλίες σε όλα τα μεγάλα παγκόσμια ζητήματα.

Σημαντικά θέματα τα οποία αποτελούν προτεραιότητα για την εξωτερική πολιτική της χώρας μας αναρτούνται πάντα στην αντίστοιχη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών¹⁰⁵. Στο πλαίσιο της Εξωτερικής πολιτικής στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΞ βρίσκονται τα περιεχόμενα τα οποία σχετίζονται με τις διμερείς σχέσεις της Ελλάδας, τα ειδικά θέματα Εξωτερικής πολιτικής, η Περιφερειακή πολιτική, η Ελλάδα στην Ε.Ε., η Ελλάδα στους Διεθνείς Οργανισμούς, τα Παγκόσμια ζητήματα, η Βουλή και η Εξωτερική πολιτική αλλά και το Εθνικό Συμβούλιο Εξωτερικής πολιτικής. Οι προτεραιότητες της Ελληνικής Εξωτερικής πολιτικής αναλύονται στις παρακάτω θεματικές ενότητες: Διεθνείς οργανισμοί, Ασφάλεια – Άμυνα, Παγκόσμια ζητήματα, Περιβάλλον, Πολιτισμός και Ελληνισμός της Διασποράς. Σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 5 του Ν. 3566/2007, στις αρμοδιότητες του ΥΠΕΞ περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων και οι εξής: Η παρακολούθηση των διμερών και διεθνών πολιτικών, οικονομικών, πολιτιστικών και άλλων θεμάτων καθώς και των ζητημάτων διεθνούς ασφάλειας, η ενημέρωση της Κυβέρνησης αλλά και η διατύπωση σχετικών εισηγήσεων.

Περιλαμβάνεται επίσης, η προώθηση και προστασία των οικονομικών, εμπορικών, ναυτιλιακών, τουριστικών και λοιπών ελληνικών συμφερόντων στο εξωτερικό¹⁰⁶. Επίσης, η ανάπτυξη των διεθνών πολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών σχέσεων της Ελλάδας όπως και η διεθνής προβολή της Ελλάδας, του ελληνικού πνεύματος και πολιτισμού. Γίνεται αντιληπτό πως το Υπουργείο Εξωτερικών κατέχει τον κύριο λόγο σχετικά με τον καθορισμό των στόχων της ελληνικής πολιτιστικής διπλωματίας. Η Ε' Γενική Συνέλευση Πολιτιστικών Θρησκευτικών και Προξενικών Υποθέσεων είναι αρμόδια για τον γενικό συντονισμό των προαναφερόμενων τομέων. Σύμφωνα με το άρθρο 39 του Οργανικού νόμου του Υπουργείου Εξωτερικών ο οποίος ψηφίστηκε το 1998, η Ε1 Διεύθυνση Μορφωτικών Πολιτιστικών Υποθέσεων σε συνεργασία και με άλλα Υπουργεία, Οργανισμούς ή Υπηρεσίες έχει την αρμοδιότητα της

¹⁰⁵ Ο.π.

¹⁰⁶ Ο.π.

ολοκληρωτικής πολιτιστικής προβολής της Ελλάδας στο εξωτερικό, αλλά και την ανάδειξη του ελληνικού πολιτισμού και πνεύματος σε διεθνές επίπεδο¹⁰⁷.

Οι αρμοδιότητες του οργανικού νόμου είναι: Η διαπραγμάτευση και υπογραφή των Μορφωτικών Συμφωνιών πολιτιστικής συνεργασίας με χώρες της αλλοδαπής, η διαπραγμάτευση και υπογραφή των Μορφωτικών Προγραμμάτων με τα ξένα κράτη, η παρακολούθηση της εκτέλεσης των Μορφωτικών Προγραμμάτων και πολιτιστικής συνεργασίας όπως επίσης και την πολιτιστική ανταλλαγή εκτός προγραμμάτων αλλά και την παρακολούθηση της δραστηριότητας των Πολιτιστικών και Επιστημονικών Ιδρυμάτων και Επιτροπών, τις σχέσεις της Ελλάδας με την UNESCO αλλά και την παρακολούθηση των σχέσεων της Ελλάδας με τις άλλες χώρες στον τομέα της επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας¹⁰⁸.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το άρθρο 4 του Οργανικού νόμου του Υπουργείου Εξωτερικών προβλέπεται η λειτουργία της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού η οποία λειτουργεί ως αυτοτελής δημόσια υπηρεσία εντός του Υπουργείου Εξωτερικών αλλά με δικό της Οργανισμό και μετακλητό Γενικό Γραμματέα ο οποίος ορίζεται με την κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού της χώρας και του Υπουργού Εξωτερικών¹⁰⁹. Ακόμη, το Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών¹¹⁰, υπάγεται κι αυτό άμεσα και οργανικά στο Υπουργείο Εξωτερικών. Επιπρόσθετα, το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού εποπτεύεται και υπάγεται κι αυτό στο ΥΠΕΞ.

Η Εξωτερική πολιτική της Ελλάδας βασίζεται σε τέσσερις συνιστώσες¹¹¹: Εξαιτίας της γεωπολιτικής της θέσης η Ελλάδα λειτουργεί ως κόμβος επικοινωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Βαλκανικών χωρών, του Παρευξείνιου χώρου και της Μεσογείου. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην αξιοποίηση των κοινών ιστορικών, θρησκευτικών και πολιτισμικών καταβολών ανάμεσα στους λαούς της Βαλκανικής

¹⁰⁷ Κοσμίδου, Ζ. (2000). Ο Πολιτισμός ως Επικοινωνιακό Μέσο για τη Βελτίωση των Διεθνών Σχέσεων και η Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία εκδ. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

¹⁰⁸ Τζουμάκα, ό.π.

¹⁰⁹ Κοσμίδου, ό.π.

¹¹⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών <https://www.mfa.gr/epopteuomenoi-organismoi/foreis-entos-dimosiou-tomea/elliniko-institouto-vizantinon-kai-metavizantinon-spoudon-venetias.html>

¹¹¹ Κοσμίδου, ό.π.

Χερσονήσου. Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε συνδυασμό με το σεβασμό της πολιτιστικής πολυμορφίας θα πρέπει να αναγνωρίζεται η ελληνική πολιτιστική κληρονομιά στη συγκρότηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Λόγω της σχέσης μεταξύ του Βυζαντίου και της Ορθοδοξίας η Ελλάδα είναι σε θέση να διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο στο δια θρησκευτικό διάλογο. Τέλος, ο απόδημος ελληνισμός ενισχύει την διεθνή θέση της Ελλάδας για αυτό και θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψη οι κοινωνικές, γλωσσικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες μέσω του εθνικού κέντρου και του ελληνισμού της διασποράς.

Το Υπουργείο Πολιτισμού είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το ΥΠΕΞ σχετικά με την εκτέλεση των μορφωτικών συμβάσεων με χώρες του εξωτερικού. Το Υπουργείο Πολιτισμού είναι υπεύθυνο τόσο για τις σχέσεις με τους διεθνείς οργανισμούς και τα πολιτιστικά ιδρύματα στην Ελλάδα όσο όμως και για την ενίσχυση των ελληνικών πολιτιστικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό¹¹².

Το 2001 ανέλαβε τον έλεγχο του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού. Αρμόδια είναι η Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία είναι υπεύθυνη για την ελληνική συμμετοχή στα κοινοτικά πολιτιστικά και οι δύο αυτές διευθύνσεις υπάγονται στη Γενική Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης. Ωστόσο, πολιτιστική διπλωματία είναι σε θέση να ασκούν και όσοι φορείς βρίσκονται στην εποπτεία ή συνεργάζονται με το Υπουργείο Πολιτισμού. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν το Εθνικό Θέατρο, η Εθνική Λυρική Σκηνή, το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, η Εθνική Πινακοθήκη¹¹³, τα Μουσεία, τα Δημοτικά Περιφερειακά Θέατρα, το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου¹¹⁴, το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου¹¹⁵, το Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών¹¹⁶ αλλά και ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης. Οι αξονικές προτεραιότητες του Υπουργείου Πολιτισμού φαίνεται να είναι οι εξής: Προέχει η πολιτιστική συνεργασία με τις γειτονικές χώρες και την

¹¹² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην Ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού <https://www.culture.gov.gr/el/SitePages/default.aspx>

¹¹³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της Εθνικής Πινακοθήκης https://www.nationalgallery.gr/library/el/exantilimenoi_katalogoi/el_e8niki_pinako8iki_a8non_1900.html#page=1

¹¹⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου <http://www.gfc.gr/el/>

¹¹⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=138>

¹¹⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών <http://www.eete.gr/>

Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελλάδα λαμβάνει μέρος σε πολιτιστικά δίκτυα όπως το βαλκανικό, το παρευξείνιο και το ευρώ – μεσογειακό. Επιπλέον, η Ελλάδα εστιάζει το ενδιαφέρον της σε χώρες με παλαιούς μεγάλους πολιτισμούς όπως είναι η Ρωσία και η Κίνα αλλά και σε χώρες όπου υπάρχει έντονη ελληνική παρουσία όπως είναι η Αμερική και η Αυστραλία. Τέλος, επιχειρείται άνοιγμα προς περιοχές που πρόσφατα απέκτησαν ενδιαφέρον για την Ελλάδα όπως είναι οι χώρες της Πρώην Σοβιετικής Ένωσης και η Κούβα.

Οι όροι απόδημος ελληνισμός η ελληνική ομογένεια και πολλοί άλλοι αναφέρονται στους πολυάριθμους ελληνικούς πληθυσμούς που έχουν εγκατασταθεί σε χώρες ανά τον κόσμο μαζικά. Ο ελληνισμός της διασποράς στα κρίσιμα ζητήματα της Ελλάδας κινητοποιείται όπως συνέβη στο Κυπριακό, στο Μακεδονικό αλλά και στις Ελληνοτουρκικές σχέσεις¹¹⁷. Μπορεί η σημασία του ελληνισμού της διασποράς να είναι αναγνωρισμένη από το εθνικό κέντρο καθώς ο απόδημος ελληνισμός αποτελεί μόνιμο πρεσβευτή του ελληνικού στοιχείου και πολιτισμού ωστόσο, δεν έχει αξιοποιηθεί και υποστηριχθεί όσο θα έπρεπε¹¹⁸.

Η εκπαιδευτική και πολιτιστική πολιτική της Ελλάδας σχετικά με τον απόδημο ελληνισμό ανήκει στο Υπουργείο Εξωτερικών, Παιδείας και Πολιτισμού. Ο επιτελικός φορέας για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής για τον ελληνισμό της διασποράς είναι η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού η οποία συστάθηκε το 1983. Παράδειγμα αυτών αποτελούν οι δράσεις της ΓΓΑΕ με τα Προγράμματα Φιλοξενίας Απόδημων Ελλήνων, οι Κατασκηνώσεις της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού, τα Προγράμματα για Παλιννοστούντες, τα Ελεύθερα Ανοιχτά Πανεπιστήμια κλπ. Το Συμβούλιο του Απόδημου Ελληνισμού ιδρύθηκε το 1995 μετά από Προεδρικό Διάταγμα της Ελληνικής Πολιτείας. Η Θεσσαλονίκη καθιερώθηκε ως η μόνιμη έδρα του Οικουμενικού Ελληνισμού παρότι το Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού συγκροτήθηκε σε τέσσερις Περιφέρειες διοικούμενο από 11 μελές Προεδρείο. Ο νόμος 3480/2006 προσέδωσε στο ΣΑΕ έναν γνωμοδοτικό και διεκδικητικό ρόλο προς την Ελληνική Πολιτεία. Επακόλουθα, μετά τον νέο νόμο προστέθηκαν ακόμη τρεις Περιφέρειες, δηλαδή από τέσσερις έγιναν στο σύνολο

¹¹⁷ Βασιλειάδης, Ν. Μπουτσιούκη, Σ. ό.π.

¹¹⁸ Κόντης, Α. (1997). Η Έρευνα στην Ελλάδα για τον Ελληνισμό της Διασποράς εκδ. Academia.edu σελ. 3 – 7

επτά¹¹⁹. Ο βασικός ρόλος του Συμβουλίου του Απόδημου Ελληνισμού¹²⁰ είναι η υλοποίηση προγραμμάτων προς το συμφέρον της Ομογένειας αλλά και ο συμβουλευτικός τους ρόλος προς την Ελληνική Πολιτεία. Επίσης, σημαντική είναι η υποστήριξη στο ΥΠΕΞ και σε άλλους συναρμόδιους φορείς. Η συνένωση της Ομογένειας σε παγκόσμιο επίπεδο είναι ο κυριότερος στόχος του ΣΑΕ¹²¹. Καταλήγοντας, η συνεργασία αυτή διευκολύνει την προβολή προγραμμάτων ανταλλαγών καθηγητών κλπ.

Το Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτισμού το οποίο μετονομάστηκε σε Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού¹²² ιδρύθηκε το 1922 στην Αθήνα θέτοντας ως βασικό στόχο την προβολή του ελληνικού πολιτισμού αλλά και την ελληνική γλώσσα σε παγκόσμιο επίπεδο. Το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού υπάγεται στο Υπουργείο Πολιτισμού ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου. Ο Σύμβουλος ο οποίος το διοικεί διορίζεται κάθε τέσσερα χρόνια. Οι δραστηριότητες του Ε.Ι.Π είναι πολλές, κάποιες από αυτές είναι οι παρακάτω: Η οργάνωση εκδηλώσεων σε πολλές χώρες του κόσμου όπως εκθέσεις, συναυλίες, διαλέξεις, θεατρικές παραστάσεις με την επικουρία πολιτιστικών και μορφωτικών φορέων.

Επιπρόσθετα, το Ε.Ι.Π έχει ενεργή συμμετοχή σε ευρωπαϊκές αλλά και παγκόσμιες διοργανώσεις όπως οι επέτειοι ή οι εβδομάδες θεάτρου, κινηματογράφου και μουσικής. Επιπλέον, συμμετέχει σε πολιτιστικά δίκτυα όπως η Ένωση Αρχαίων Λιμανιών και είναι επικεφαλής του Ελληνικού Ιδρύματος AnnaLindh¹²³ σχετικά με την Ευρωμεσογειακή Συνεργασία και της Ένωσης Μορφωτικών Ινστιτούτων χωρών της Ε.Ε. Ακόμη, την περίοδο 1993 – 1994 το Ε.Ι.Π επιδίωξε την ενίσχυση επιστημονικών ερευνών για την ελληνική γλώσσα και τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής σε ξένα πανεπιστήμια. Το Ε.Ι.Π έχει ως στόχο την προώθηση της ελληνικής γλώσσας. Σήμερα τα ζητήματα αυτά ορίζονται από το Υπουργείο

¹¹⁹ Οι επτά περιφέρειες από τις οποίες συγκροτείται το Σ.Α.Ε είναι ο Καναδάς, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Κεντρική – Νότιος Αμερική, Ευρώπη, Ωκεανία – Άπω Ανατολή, Αφρική – Μέση Ανατολή

¹²⁰ Η Ίδρυση και λειτουργία του νομοθετήθηκε με τις διατάξεις του Ν. 1867/89 άρθρο 18 και του Προεδρικού Διατάγματος 196/13 Ιούνιος 1995

¹²¹ Η οργάνωση, η λειτουργία και οι αρμοδιότητες του Σ.Α.Ε έχει ως αποστολή την έκφραση του απανταχού ελληνισμού και ορίζονται από τον σχετικό νόμο

¹²² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού <https://hfc-worldwide.org/athens/>

¹²³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Ελληνικού Ιδρύματος Anna Lindh <https://hfc-worldwide.org/athens/tag/anna-lindh-foundation/>

Εξωτερικών. Επίσης, στόχος του είναι η διάδοση του ελληνικού βιβλίου μέσω των μεταφράσεων, την συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις βιβλίων αλλά και με την παρουσίαση λογοτεχνών. Επιπλέον, σε συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου προβάλλει τον ελληνικό κινηματογράφο με φεστιβάλ, αφιερώματα και τακτικές προβολές. Στις αρμοδιότητες του είναι και η έκδοση βιβλίων – καταλόγων, των εκδηλώσεων του μεταφρασμένο σε πολλές γλώσσες¹²⁴. Τέλος, αναπτύσσει εκπαιδευτικές δραστηριότητες σε σχολεία του εξωτερικού, με τη συνεργασία των τοπικών αρχών. Στα κεντρικά γραφεία του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού οργανώνεται η βιβλιοθήκη του Ε.Ι.Π. Κλείνοντας, δίνεται η δυνατότητα φιλοξενίας επιστημόνων, μελετητών και επίτιμων προσκεκλημένων του Ιδρύματος Πολιτισμού.

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως¹²⁵ διασώζει την οικουμενικότητα του ελληνικού πολιτισμού. Στη δικαιοδοσία του ανήκουν οι μητροπόλεις και αρχιεπισκοπές Βορείας Αμερικής, Αυστραλίας και Δυτικής Ευρώπης. Το νομικό του καθεστώς δεν έχει διευκρινιστεί με όρους διεθνούς δικαίου. Οι Τούρκοι το θεωρούν ως ένα απλό πολιτιστικό σωματείο. Οι σχέσεις συχνά διαταράσσονται με την Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδας. Το Πατριαρχείο είναι συνδεδεμένο με την Ορθοδοξία και το Βυζάντιο. Η Δύση τις τελευταίες δεκαετίες δείχνει μεγάλο ενδιαφέρον τόσο για την Ορθοδοξία όσο και για το Βυζάντιο. Αυτό διαφαίνεται και μέσω της ανοδικής πορείας των συγκεκριμένων γνωστικών αντικειμένων. Σήμερα, το Οικουμενικό Πατριαρχείο λαμβάνει αξιόλογες πρωτοβουλίες όπως την προσπάθεια για την προώθηση του διαθρησκευτικού διαλόγου και επιδεικνύει οικολογική ευαισθησία που ενισχύει τον οικουμενικό του ρόλο.

Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, έχει και αυτό με τη σειρά τους αρμοδιότητες σχετικά με την άσκηση πολιτιστικής διπλωματίας¹²⁶. Αποτελεί γεγονός πως το εν λόγω Υπουργείο θα μπορούσε να κατέχει το παγκόσμιο ρεκόρ σχετικά με τις μετονομασίες που έχει υποστεί όλα τα προηγούμενα χρόνια. Η Διεύθυνση

¹²⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://hfc-worldwide.org/athens/%ce%b5%ce%bb%ce%bb%ce%b7%ce%bd%ce%b9%ce%ba%cf%8c-%ce%af%ce%b4%cf%81%cf%85%ce%bc%ce%b1-%cf%80%ce%bf%ce%bb%ce%b9%cf%84%ce%b9%cf%83%ce%bc%ce%bf%cf%8d/>

¹²⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως <http://ec-patr.eu/default.php?lang=gr>

¹²⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων <https://www.minedu.gov.gr/>

Διεθνών Εκπαιδευτικών Σχέσεων η οποία ανήκει στη Γενική Διεύθυνση Διεθνών Εκπαιδευτικών θεμάτων δημιουργεί πληθώρα δραστηριοτήτων για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης συμβάλει και αυτό με τη σειρά του στην άσκηση πολιτιστικής διπλωματίας¹²⁷. Το ΥΨΗΔ ακολουθεί τις ευρωπαϊκές πρακτικές σε ότι αφορά τον οπτικοακουστικό τομέα. Ο κινηματογράφος αποτελεί την 7^η τέχνη όμως αποτελεί και ένα μέσο μαζικής επικοινωνίας. Το 2018 συστάθηκε στο Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης το Εθνικό Κέντρο Οπτικοακουστικών Μέσων και Επικοινωνίας¹²⁸. Σκοπός του ΕΚΟΜΕ είναι η προσέλκυση κινηματογραφικών παραγωγών αλλά και η ενίσχυση των συνεργασιών και των δράσεων.

Άλλοι Φορείς:

Πρωτοβουλίες Πολιτιστικής Διπλωματίας αναπτύσσουν επίσης και άλλοι φορείς όπως το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού¹²⁹. Το ΙΜΕ ιδρύθηκε στην Αθήνα το 1993 και αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου. Η οικογένεια Εφραίμογλου ήταν αυτή η οποία το εμπνεύστηκε, το δημιούργησε αλλά και το χρηματοδότησε. Σκοπός, του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού αποτελεί η διατήρηση της ιστορικής μνήμης αλλά και της ελληνικής παράδοσης ζωντανής στα βάθη των χρόνων. Ο πρωταρχικός στόχος του ιδρύματος είναι το παρελθόν να αποτελέσει σημείο αναφοράς για τη διαμόρφωση του παρόντος και του μέλλοντος.

Το ΙΜΕ πορεύεται παράλληλα με την καινοτομία και την ρηζικέλευθη σκέψη καθώς από την αρχή χρησιμοποίησε ως εργαλείο την τεχνολογία και την αξιοποίηση του διαδικτύου. Παράλληλα, το Ίδρυμα δημιούργησε ένα πρωτοποριακό εργαστήριο 3d αναπαραστάσεων¹³⁰, η πρώτη απόπειρα η οποία εντάχθηκε σε ένα ντοκιμαντέρ κατάφερε και απέσπασε το 1^ο Βραβείο Αρχαιολογικού ντοκιμαντέρ στην Αμιένη. Το

¹²⁷ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης <https://mindigital.gr/>

¹²⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Εθνικού Κέντρου Οπτικοακουστικών Μέσων και Επικοινωνίας <https://www.ekome.media/el/>

¹²⁹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού <http://www.fhw.gr/fhw/>

¹³⁰ Τα Τρισδιάστατα Γραφικά Υπολογιστή χρησιμοποιούν μια αναπαράσταση γεωμετρικών δεδομένων σε τρεις διαστάσεις. Η δημιουργία τρισδιάστατου κινούμενου σχεδίου χωρίζεται σε τρία στάδια: στην μοντελοποίηση, στην απόδοση σχεδιοκίνησης και στην απόδοση

Κέντρο Πολιτισμού του Ιδρύματος Ελληνικός Κόσμος εγκαινιάστηκε το 1998 παρουσιάζοντας καινοτόμες δραστηριότητες όπως περιηγήσεις εικονικής πραγματικότητας¹³¹ σε μνημεία και τόπους της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, προβολές βραβευμένων ντοκιμαντέρ για τον Ελληνισμό εκτός συνόρων. Επιπλέον, στον Ελληνικό Κόσμο φιλοξενούνται εικαστικές και μουσικές εκδηλώσεις καθώς και φεστιβάλ, διαλέξεις αλλά και σεμινάρια.

Επιπρόσθετα, η “ Άνοιξη των Μουσείων ”¹³² θεσπίστηκε το 1999 υπό την Διεύθυνση Μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού της Γαλλίας. Ωστόσο, από το 2002 βρίσκεται υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η “ Άνοιξη των Μουσείων ” αποτελεί δράση ευρωπαϊκής συνεργασίας, κατά την οποία πραγματοποιούνται εκδηλώσεις για το κοινό στα μουσεία έχοντας ως αφετηρία ένα κοινό θέμα. Η είσοδος είναι ελεύθερη καθώς πρόκειται για την ημέρα εορτασμού των ευρωπαϊκών μουσείων. Ο εν λόγω θεσμός εορτάζεται κάθε χρόνο μια Κυριακή της Άνοιξης.

Στόχος του θεσμού είναι η ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά την οποία διαχειρίζονται τα μουσεία, η γνωριμία και η εξοικείωση του τοπικού κοινού με τα μουσεία της περιοχής του όπως επίσης και η προσέλκυση νέων ομάδων κοινού με στόχο την τόνωση της επισκεψιμότητας. Επιπλέον, αποσκοπούν στην προβολή των συλλογών των μουσείων τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε ευρωπαϊκό. Τέλος, αποσκοπεί στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊκών μουσείων μέσω των αλληλοδανεισμών έργων και των ανταλλαγών εκθέσεων. Η “ Άνοιξη των Μουσείων ” πραγματοποιεί μια σειρά εκδηλώσεων όπως περιοδικές εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, εργαστήρια, ξεναγήσεις, διαλέξεις, διαγωνισμούς κλπ.

Το Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών σπουδών Βενετίας¹³³ ιδρύθηκε το 1951 και αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου. Το Ινστιτούτο υπάγεται σε δύο Υπουργεία τόσο στο Υπουργείο Εξωτερικών όσο και στο Υπουργείο παιδείας σε

¹³¹ Η εικονική πραγματικότητα κάνει χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών ώστε να δημιουργήσει πραγματικά ή και όχι περιβάλλοντα στα οποία ο χρήστης μπορεί να αλληλοεπιδράσει με τα αντικείμενα που τον περιβάλλουν και να κινηθεί ελεύθερα ακριβώς όπως θα έκανε και στον πραγματικό κόσμο

¹³² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα η Άνοιξη των Μουσείων <https://www.culture.gov.gr/el/service/SitePages/view.aspx?iID=2245>

¹³³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών <https://istitutoellenico.org/>

ότι αφορά τη μορφωτική και εκπαιδευτική του δραστηριότητα. Ο σκοπός του Ιδρύματος είναι επιστημονικός και ερευνητικός. Ειδικότερα, ο ρόλος του είναι η ανάδειξη των ιστορικών πτυχών του Ελληνισμού κατά των Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών χρόνων. Ακόμη είναι διαχειριστής χαρτώου, αναλογικού αλλά και ψηφιακού αρχειακού υλικού. Το Ινστιτούτο έχει και εκδοτική δραστηριότητα καθώς εκδίδει βιβλία Ελλήνων και μη επιστημόνων καθώς και ετήσιο περιοδικό με την ονομασία *Θησαυρίσματα* όπου και δημοσιεύονται μελέτες ερευνητών. Τέλος, με σκοπό την διευκόλυνση των επιστημόνων παρέχει φιλοξενία δωρεάν σε όσους εργάζονται για τις διατριβές τους αλλά και υποτροφίες διάρκειας 1-3 χρόνων, στέγη αλλά και μηνιαία αποζημίωση σε έξι υποτρόφους άλλωστε το Ινστιτούτο Βενετίας είναι ιδιοκτήτης σημαντικής περιουσίας η οποία περιήλθε ύστερα από δωρεές της Ελληνικής κοινότητας Βενετίας.

Ακόμη μια πρωτοβουλία η οποία προσφέρει και αυτή στην πολιτιστική διπλωματία με μια ίσως μη αναμενόμενη θεματολογία είναι η πρωτοβουλία <<Κέρασμα>>¹³⁴. Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι ο κόσμος να γνωρίσει τον πλούτο της ελληνικής γαστρονομίας και διατροφής και να γνωρίσει από πρώτο χέρι τι σημαίνει ελληνικό <<Κέρασμα>> στη γλώσσα της γεύσης.

Επιπλέον, μέσω του προγράμματος eTwinning σχολεία στην Ευρώπη έχουν πια την δυνατότητα ανάπτυξης συνεργασιών χρησιμοποιώντας ουσιαστικά την τεχνολογία της πληροφορικής και της επικοινωνίας. Το πρόγραμμα αυτό πρόκειται ουσιαστικά για αδελφοποιήσεις σχολείων και συμβάλλει στην επικοινωνία ομογενειακών σχολείων και όχι μόνο με την Ελλάδα¹³⁵.

Μετά τη Συνθήκη Μάαστριχτ το 1992¹³⁶ και μέσα στα πλαίσια της δημιουργίας μιας ευρωπαϊκής πολιτιστικής ταυτότητας, τέθηκαν σε εφαρμογή κοινοτικά προγράμματα και πρωτοβουλίες. Ο πολιτισμός είτε είναι ο κύριος στόχος είτε χρησιμοποιείται με μαεστρία με στόχο την επίτευξη άλλων στόχων. Στην πρώτη περίπτωση

¹³⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Κέρασμα <https://www.icookgreek.com/eidiseis/kerasma/>

¹³⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Προγράμματος eTwinning <https://www.etwinning.net/en/pub/index.htm>

¹³⁶ Η Συνθήκη Μάαστριχτ είναι η σημαντικότερη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ηπείρου και αποτελεί την Τρίτη κατά σειρά θεμελιώδη συνθήκη με την οποία ολοκληρώθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύγχρονος θεσμός

χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν τα προγράμματα Καλειδοσκόπιο¹³⁷, και Αριάδνη σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά. Ενώ, για τις μη εμπορικές πολιτιστικές συναλλαγές έχουμε το Σωκράτη, Leonardo Da Vinci, Tempus κλπ. Σχετικά με τις ημέρες πολιτιστικής κληρονομιάς θεσπίστηκαν ως ευρωπαϊκό πρόγραμμα από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1991 και υποστηρίζονται από την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ελλάδα συμμετέχει στο πρόγραμμα από το 1994. Κάθε συμμετέχουσα χώρα έχει τον δικό της συντονιστικό φορέα. Σκοπός του προγράμματος ΕΗΠΚ είναι η αναζήτηση της συλλογικής μας μνήμης ως Ευρωπαίοι πολίτες μέσα από την προβολή των ιδιαιτεροτήτων κάθε λαού. Οι ΕΗΠΚ είναι αφιερωμένες στα μνημεία και τη συντήρησή τους ενώ παράλληλα στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Κάθε χρόνο ένα Σαββατοκύριακο του Σεπτεμβρίου ανοίγουν τις πόρτες τους τα μνημεία, μουσεία και αρχαιολογικοί χώροι. Δίνεται η ευκαιρία στους επισκέπτες να έρθουν σε επαφή με τα μνημεία με τους πιο διασκεδαστικούς τρόπους όπως είναι οι συναυλίες, οι γιορτές, οι εκθέσεις, οι ξεναγήσεις, οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες αλλά και οι προβολές ταινιών¹³⁸.

Τέλος, υπάρχουν πολλές πρωτοβουλίες οι οποίες ασκούν με τον τρόπο τους και αυτές ένα είδος πολιτιστικής διπλωματίας όπως είναι η πρωτοβουλία για την επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα. Το ActClick.com τρέχει μια διαδικτυακή καμπάνια με το γνωστό σε όλους σλόγκαν Bring them Back¹³⁹. Στόχος είναι η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση του κόσμου ανεξαρτήτως χώρας καθώς πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Άλλες καμπάνιες για την επιστροφή των ελγίνειων μαρμάρων διενεργεί η Υπηρεσία Συντήρησης

¹³⁷ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του προγράμματος Καλειδοσκόπιο <https://kaleidoscope.gr/el/>

¹³⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του ΕΗΠΚ <https://www.culture.gov.gr/el/service/SitePages/view.aspx?ilD=2252>

¹³⁹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του ArtClick <https://www.bringthemback.org/terms>

Μνημείων Ακρόπολης¹⁴⁰, η Ελληνική Ένωση Δικαίου Αρχαιοτήτων¹⁴¹, η εταιρία Anemon Productions¹⁴² και η Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία¹⁴³.

Κεφάλαιο 3 : Διεθνείς Οργανισμοί και Συλλογικές Πρωτοβουλίες

Αξιοσημείωτη θέση στο θεσμικό πλαίσιο όπου διαχρονικά οικοδομείται στο διεθνές σύστημα για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και τις συναφείς δραστηριότητες άσκησης πολιτιστικής διπλωματίας κατέχει το θεσμικό πλαίσιο το οποίο διαχρονικά έχει συγκροτηθεί από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών¹⁴⁴.

Παρακάτω, γίνεται ανάλυση ορισμένων βασικών θεσμικών κειμένων του ΟΗΕ, στα οποία περιλαμβάνονται διατάξεις με ειδική σημασία στην προστασία κάθε είδους πολιτιστικής έκφρασης και κληρονομιάς.

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το 1948¹⁴⁵ κάνει σαφές το δικαίωμα στην ελεύθερη συμμετοχή των ανθρώπων στην πνευματική ζωής της κοινότητας και στην απόλαυση των καλλιτεχνικών και επιστημονικών επιτευγμάτων. Σύμφωνα με την Οικουμενική Διακήρυξη ορίζεται ως θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου.

Με παρόμοιο τρόπο ο ΟΗΕ συνέχισε με το Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα¹⁴⁶ με το νόμο 2462/1997 στην αναγνώριση του δικαιώματος των

¹⁴⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της Υπηρεσίας Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης <https://www.ysma.gr/>

¹⁴¹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της Ελληνικής Ένωσης Δικαίου Αρχαιοτήτων <https://www.law-archaeology.gr/index.php/el/>

¹⁴² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της Anemon Productions <https://www.anemon.gr/about/>

¹⁴³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία <https://www.archetai.gr/>

¹⁴⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών <https://unric.org/el/>

¹⁴⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα για την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων <https://unric.org/el/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%B7%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B9-2/>

¹⁴⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα για το Σύμφωνο για τα Ατομικά Δικαιώματα <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bd686e52>

ανθρώπων οι οποίοι ανήκουν σε μειονότητες όπως εθνοτικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές να έχουν την δική τους πολιτιστική ζωή, να ασκούν την θρησκεία τους και να χρησιμοποιούν την γλώσσα τους από κοινού με τα μέλη της ίδιας ομάδας. Τα παραπάνω δικαιώματα και ελευθερίες μπορούν να περιοριστούν αποκλειστικά και μόνο στην περίπτωση διαφύλαξης των δικαιωμάτων άλλων ατόμων, διαφυλάσσοντας έτσι την ηθική και την δημόσια τάξη με στόχο το γενικότερο καλό σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Η Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Αυτόχθονων Πληθυσμών η οποία υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση με το ψήφισμα 61/295 στις 13^{ης} Σεπτεμβρίου του 2007, αποτελεί ιδιάζουσας σημασίας για τη διατήρηση και τη προστασία της πολιτιστικής τους κληρονομιάς¹⁴⁷. Έτσι, αναγνωρίζεται στους συγκεκριμένους πληθυσμούς το δικαίωμα στη μη εξαναγκαστική αφομοίωση ή καταστροφή του πολιτισμού τους. Στον αντίποδα, τα κράτη είναι αυτά τα οποία οφείλουν να τους προστατεύσουν από οποιαδήποτε φθορά της ακεραιότητας αλλά και των πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους σύμφωνα με το άρθρο 8¹⁴⁸. Επιπλέον έχουν το δικαίωμα να διαμορφώνουν αλλά και να ελέγχουν τα εκπαιδευτικά τους συστήματα κάνοντας χρήση της δικής τους γλώσσας βάσει του άρθρου 14. Επιπρόσθετα, το άρθρο 15 σημειώνει πως οι αυτόχθονες έχουν το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια και τον σεβασμό των πολιτιστικών τους στοιχείων αλλά και στην προστασία από προκαταλήψεις και διακρίσεις. Σύμφωνα με το άρθρο 16, ιδιάζουσας σημασίας είναι η δημιουργία Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης βάσει της ελεύθερης πολιτιστικής έκφρασης. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 31 οι αυτόχθονες λαοί έχουν το δικαίωμα άσκησης ελέγχου για την προστασία και την ανάπτυξη της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Τα Κράτη οφείλουν να λάβουν μέτρα για την προάσπιση αυτών των δικαιωμάτων τους.

Η Συμμαχία των Πολιτισμών (Alliance of Civilizations – UNAOC)¹⁴⁹ του Γενικού Γραμματέα Ηνωμένων Εθνών Kofi Annan αποτελεί μια πολιτική πρωτοβουλία με την επικουρία των Κυβερνήσεων της Ισπανίας και της Τουρκίας το 2005. Στη πρωτοβουλία αυτή συμμετέχουν ιδρύματα, δρώντες από την κοινωνία των πολιτών αλλά και από τον ιδιωτικό τομέα. Έτσι, δεν συμμετέχουν μόνο επίσημα κράτη και

¹⁴⁷ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα για τα Δικαιώματα των Αυτόχθονων Πληθυσμών <https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/Declaration-Indigenous-Greek.pdf>

¹⁴⁸ ό.π. <https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/Declaration-Indigenous-Greek.pdf>

¹⁴⁹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα για την Συμμαχία των Πολιτισμών <https://www.unaoc.org/>

περιφερειακοί οργανισμοί. Η πρωτοβουλία αυτή ξεκίνησε εξαιτίας της έντονης πόλωσης μεταξύ των κρατών με στόχο την εύρεση πρακτικών λύσεων για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Επικεφαλής είναι ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Συμμαχίας των Πολιτισμών υπό την αιγίδα του οποίου οργανώνονται δράσεις στους τομείς της εκπαίδευσης, της μετανάστευσης αλλά και των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Ακόμη, έχει οριστεί μια ομάδα High Level Group¹⁵⁰ από είκοσι ηγετικές μορφές της διεθνούς πολιτικής, πανεπιστημιακής, οικονομικής κλπ.

Η Συμμαχία των Πολιτισμών είναι ένα ισχυρό μέσο ήπιας ισχύος πολιτιστικής διπλωματίας με στόχο την εξασφάλιση ενός κλίματος σταθερότητας και ανάπτυξης μεταξύ κρατών με διαφορετική πολιτιστική και θρησκευτική ταυτότητα. Η UNAOC χρησιμοποιεί την μουσική, τον αθλητισμό και την ψυχαγωγία ως εργαλεία πολιτισμικής ευαισθησίας. Τέλος, σχεδόν κάθε χρόνο η Συμμαχία των Πολιτισμών διοργανώνει μια παγκόσμια διάσκεψη για την προώθηση των θεμάτων διαπολιτισμικού ενδιαφέροντος, φέτος η διάσκεψη πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στις 15 Νοεμβρίου 2021 με βασικούς θεματικούς άξονες την ανάκαμψη της εκπαίδευσης από την πανδημία, την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς από την κλιματική αλλαγή αλλά και την επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα¹⁵¹.

Η UNESCO¹⁵² ανήκει στο σύστημα των Ηνωμένων Εθνών και είναι ένας διεθνής οργανισμός με έδρα το Παρίσι. Ιδρύθηκε στις 16 Νοεμβρίου του 1945 με σκοπό την παγίωση της παγκόσμιας ειρήνης μέσω των πολιτιστικών δράσεων. Το αντικείμενο της είναι η Εκπαίδευση, ο Πολιτισμός, οι Επιστήμες, η Επικοινωνία και η Πληροφόρηση. Σήμερα στην UNESCO υπάγονται 196 κράτη. Η Ελλάδα ανήκει στην πρώτη ομάδα μαζί με τις υπόλοιπες Δυτικές χώρες, τις ΗΠΑ αλλά και τον Καναδά. Η Γενική Συνέλευση αποτελεί το ανώτατο όργανο και συγκαλείται ανά δύο χρόνια. Το Εκτελεστικό Συμβούλιο έχει 58 μέλη τα οποία εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση με 4ετή θητεία και συνεδριάζει δύο φορές τον χρόνο.

Η διοικητική υποστήριξη ασκείται από τη Γραμματεία η οποία διασπάται σε πέντε τομείς: στην Εκπαίδευση, στις Φυσικές Επιστήμες, στις Κοινωνικές Επιστήμες στον

¹⁵⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://www.unaoc.org/who-we-are/high-level-group/>

¹⁵¹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://www.minedu.gov.gr/news/50690-15-11-21-diethnis-symmaxia-stin-paideia-kai-ton-politismo-i-niki-kerameos-ekprosopos-tis-elladas-stin-41i-diaskepsi-tis-unesco>

¹⁵² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της UNESCO <https://www.unesco.org/en>

Πολιτισμό και στην Επικοινωνία και Πληροφόρηση. Επικεφαλής είναι η Γενική διευθύντρια με 4ετή θητεία η οποία μπορεί να ανανεωθεί μία φορά τον χρόνο. Επιπλέον, απαρτίζεται από πέντε Αναπληρωτές Γενικούς Διευθυντές με αρμοδιότητες στους παραπάνω φορείς. Ακόμη, υπάρχουν οι Μόνιμες Εθνικές Αντιπροσωπείες οι οποίες συνήθως υπάγονται στα Υπουργεία Εξωτερικών αλλά σε κάποιες περιπτώσεις όπως αυτή της Κίνας υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας. Επακόλουθα, υπάρχουν οι Εθνικές Επιτροπές, οι οποίες λειτουργούν ως ο ενδιάμεσος κρίκος μεταξύ του οργανισμού και τον λοιπών κρατών μελών¹⁵³. Τέλος, οι Πρέσβεις καλής θελήσεως είναι τιμητικοί τίτλοι. Συνολικά υπάρχουν 47 <<πρέσβεις καλής θελήσεως>> ανά τον κόσμο, δεν έχουν θεσμικό ρόλο αλλά είναι προσωπικότητες που χρησιμοποιούν την φήμη και το ταλέντο τους με στόχο τη προβολή του έργου του οργανισμού αλλά και την συμβολή τους με υλικά μέσα εάν αυτό χρειάζεται¹⁵⁴.

Η UNESCO σε όλα τα χρόνια δράσης της, έχει συμβάλλει στη διαμόρφωση των κειμένων και στην υπογραφή μεγάλου αριθμού συμβάσεων με σκοπό της προστασία της πολιτιστικής αλλά και της φυσική κληρονομιάς της ανθρωπότητας σε όλες τις μορφές στις οποίες εμφανίζεται.

Η Διεθνής Σύμβαση που αφορά στα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την Απαγόρευση και Παρεμπόδιση της Παράνομης Εισαγωγής, Εξαγωγής και Μεταβίβασης της κυριότητας των Πολιτιστικών Αγαθών είναι γραμμένη σε καιρό ειρήνης¹⁵⁵. Η Σύμβαση υπογράφηκε στο Παρίσι στις 14 Νοεμβρίου 1970 και η ισχύ της άρχισε το 1972. Θεματοφύλακας της παρούσας Σύμβασης είναι η UNESCO ενώ στην Ελλάδα η κύρωση της έγινε με τον Ν. 1103/1980 (ΦΕΚ.297/Α/29-12-1980).

Το επιχείρημα κατά της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβίβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών είναι το γεγονός πως έτσι η πολιτιστική κληρονομιά των χωρών απ' όπου και έχουν προέλθει γίνεται φτωχότερη καθώς αποστερεί την ταυτότητα του αντικειμένου μιας και η ερμηνεία του ρόλου του μπορεί

¹⁵³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://www.mfa.gr/missionsabroad/unesco/greece-in-organization/unesco-kai-rolos.html>

¹⁵⁴ Για την Ελλάδα, Πρέσβειρα Καλής Θελήσεως είναι η Μαριάννα Βαρδινογιάννη από το 1999 σε θέματα που αφορούν τα δικαιώματα και την προστασία των παιδιών αλλά και την πολιτιστική κληρονομιά

¹⁵⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της UNESCO για την Διεθνή Σύμβαση όσο αφορά την Απαγόρευση και Παρεμπόδιση της Παράνομης Εισαγωγής, Εξαγωγής και Μεταβίβασης της Κυριότητας των Πολιτιστικών Αγαθών http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13039&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

να υπάρχει μόνο στον τόπο στον οποίο ανήκε. Η έννοια των πολιτιστικών αγαθών ορίζεται στην Σύμβαση στο άρθρο 1 και περιλαμβάνει όλα τα αγαθά όπως συλλογές και σπάνια δείγματα ζωολογίας, βοτανικής, αγαθά θρησκευτικά η κοσμικά, στοιχεία τα οποία έχουν υποστεί διαμελισμό από ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικά αντικείμενα παλαιότερα των 100 χρόνων, αντικείμενα εθνολογικού ενδιαφέροντος, αγαθά καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος αλλά και αγαθά που σχετίζονται με τη ζωή εθνικών ηγετών, επιστημόνων και καλλιτεχνών. Όλα τα παραπάνω έχουν ιδιαίτερη σημασία για την αρχαιολογία, την ιστορία, την φιλολογία την τέχνη και την επιστήμη. Σύμφωνα με τα άρθρα 5-7 τα κράτη οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα για την αποφυγή αυτού του κινδύνου. Επιπρόσθετα, τα κράτη μέλη οφείλουν να επιβάλλουν έλεγχο στις αρχαιολογικές ανασκαφές αλλά και να δημιουργηθούν υπηρεσίες με στόχο την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Είναι σαφές πως απαγορεύεται η προσάρτηση αγαθών από μουσεία τα οποία έχουν αποκτηθεί και διακινηθεί παράνομα.

Η Σύμβαση για την Προστασία της Ενάλιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς σύμφωνα με το άρθρο 1 αναφέρεται σε όλα τα ίχνη ανθρώπινης ζωής τα οποία έχουν ιστορικό, πολιτιστικό ή αρχαιολογικό ενδιαφέρον και τα οποία βρίσκονται μερικώς η ολοκληρωτικά κάτω από το νερό περιοδικά η μόνιμα για τουλάχιστον 100 χρόνια¹⁵⁶. Χαρακτηριστικά περιλαμβάνονται τοποθεσίες, κατασκευές, ανθρώπινα υπολείμματα, σκάφη, αεροσκάφη και αντικείμενα προϊστορικού χαρακτήρα μαζί με το αρχαιολογικό και φυσικό τους συγκείμενο. Εξαιρετικά σημαντική είναι η απόδοση σεβασμού σε όλα τα ανθρώπινα λείψανα. Ακόμη σύμφωνα με το άρθρο 2 οποιαδήποτε πρόσβαση στην ενάλια πολιτιστική κληρονομιά πρέπει να γίνεται με τρόπο κατά τον οποίο να δημιουργείται ευαισθητοποίηση στο κοινό και το αίσθημα προστασίας των ευρημάτων. Βάσει των νόμων 9 και 11 το κράτος είναι υποχρεωμένο να γνωστοποιήσει την ανακάλυψη εφόσον βρίσκεται εντός της οικονομικής ζώνης και υφαλοκρηπίδας του στα αρμόδια διεθνή όργανα.

Η παρούσα Σύμβαση για τη προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στα βάθη των θαλασσών δημιούργησε πολλές προσδοκίες. Ωστόσο, φαίνεται πως δεν είναι σε θέση να επιλύσει ειδικά θέματα νομικής φύσης καθώς τίθενται ζητήματα τα οποία δεν

¹⁵⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της UNESCO σχετικά με την Σύμβαση για την Προστασία της Ενάλιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000126065>

μπορεί να επιλύσει όπως οι περιπτώσεις στις οποίες τα αγαθά ορίζονται σε διεθνή ύδατα. Τέλος, ο συνδυασμός της Σύμβασης και του Δικαίου της Θάλασσας μπορεί να πλήξει εθνικά συμφέροντα για αυτό και πολλές χώρες μεταξύ αυτών και η Ελλάδα δεν την έχουν υπογράψει ακόμα θεωρώντας πιθανό σενάριο τα συμφέροντα τους να απειληθούν σε πολλαπλά επίπεδα.

Η Σύμβαση για την Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς¹⁵⁷ δεν αφορά μόνο τα αγαθά τα οποία έχουν υλική υπόσταση αλλά και αγαθά άυλου χαρακτήρα. Τα Άυλα αγαθά αποτελούν και αυτά με την σειρά τους σημαντικά στοιχεία του ανθρώπινου πολιτισμού τα οποία πρέπει να προστατευθούν. Η UNESCO με στόχο την διασφάλιση της προστασίας της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς δημιούργησε συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο με την ειδική αυτή Σύμβαση η οποία υπεγράφη στο Παρίσι στις 3 Νοεμβρίου 2003 με την έναρξη ισχύος της να είναι τρία χρόνια μετά. Η Κύρωση από την Ελλάδα έγινε με τον Ν.3520/2006 (ΦΕΚ.274/Α/22-12-2006)¹⁵⁸.

Εξαιτίας της Παγκοσμιοποίησης και των κινδύνων που ενέχει η Σύμβαση αυτή εξασφαλίζει την κληροδότηση σημαντικών γνώσεων και πρακτικών από γενιά σε γενιά. Στις θεματικές της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς εντάσσονται γνώσεις και τεχνικές, αναπαραστάσεις αλλά και εργαλεία, αντικείμενα χειροτεχνήματα αλλά και οι χώροι οι οποίοι σχετίζονται με αυτά και αποτελούν τμήμα της πολιτιστικής τους κληρονομιάς σύμφωνα με το άρθρο 2.1. Ακόμη, περιλαμβάνονται οι προφορικές παραδόσεις¹⁵⁹, οι τέχνες του θεάματος¹⁶⁰, οι εορταστικές εκδηλώσεις¹⁶¹, οι τελετουργίες, οι πρακτικές και γνώσεις που έχουν ως άξονα το σύμπαν και την φύση αλλά και την παραδοσιακή χειροτεχνία βάσει του άρθρου 2.2. Σε κάποιες περιπτώσεις ένα αγαθό είναι κοινό σε περισσότερες από μια χώρες όπως για

¹⁵⁷ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της UNESCO σχετικά με την Σύμβαση για της Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς <http://unescochair.uom.gr/?p=31>

¹⁵⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://nomika-neia.gr/%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B9%CE%B1-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%83-%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%B1%CF%83/>

¹⁵⁹ Στις προφορικές παραδόσεις συμπεριλαμβάνεται και η ίδια η γλώσσα καθώς αποτελεί φορέα άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.

¹⁶⁰ Το 2017 ύστερα από τον πλήρη φάκελο υποψηφιότητας που υπέβαλλε το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού το Ρεμπέτικο αναγράφεται πιά στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας.

¹⁶¹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://ayla.culture.gr/the-text/>

παράδειγμα η μεσογειακή διατροφή για αυτό και δίνεται η δυνατότητα υποβολής αίτησης με σκοπό την αναγνώριση του έτσι ενισχύεται και η διαπολιτισμικότητα.

Η Διακυβερνητική Επιτροπή Διαφύλαξης της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς βάσει του άρθρου 5 θεσπίστηκε με στόχο την εποπτεία του έργου που προβλέπεται από την Σύμβαση. Επιπρόσθετα, δημιουργήθηκε ο Κατάλογος Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και ο Κατάλογος Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς που χρήζει επείγουσας προστασίας σύμφωνα με τα άρθρα 16-17. Συμπερασματικά, υπό το πνεύμα της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας ενθαρρύνεται η συμμετοχική δράση μεταξύ των κρατών μελών.

Η Γενική Διάσκεψη της UNESCO ενέκρινε στις 16 Νοεμβρίου του 1972 τη σημαντικότερη σύμβαση με σκοπό την Προστασία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς Πολιτιστικού ή Φυσικού ενδιαφέροντος¹⁶². Η πολιτιστική και φυσική κληρονομιά απειλείται όλο και περισσότερο με καταστροφή όχι μόνο από παραδοσιακές αιτίες φθοράς αλλά και λόγω των κοινωνιών που μεταβάλλονται. Λαμβάνοντας υπόψη, πως η εξαφάνιση οποιουδήποτε στοιχείου πολιτιστικής κληρονομιάς ή φυσικής κληρονομιάς συνιστά μεγάλο πλήγμα στην πολιτιστική κληρονομιά όλων των κρατών. Το Σύνταγμα του οργανισμού αναφέρει ρητά πως στόχος του είναι η διασφάλιση της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και εξαιτίας των ανεπαρκών οικονομικών, τεχνολογικών και επιστημονικών πόρων και θεωρώντας πως τα τμήματα της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον προχώρησαν στην παρούσα σύμβαση.

Στην Σύμβαση ως Πολιτιστική Κληρονομιά σύμφωνα με το άρθρο 1 θεωρούνται:

- Τα Μνημεία στα οποία ανήκουν αρχιτεκτονικά έργα, έργα μνημειακής γλυπτικής και ζωγραφικής, επιγραφές αλλά και κατασκευές αρχαιολογικής φύσης τα οποία έχουν εξαιρετικά παγκόσμια αξία από άποψη τέχνης, ιστορίας αλλά και επιστήμης.

¹⁶² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της UNESCO σχετικά με την Γενική Διάσκεψη για την Προστασία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς Πολιτιστικού ή Φυσικού Ενδιαφέροντος <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>

- Επιπλέον, οι Ομάδες Κτιρίων όπως για παράδειγμα είναι οι ομάδες χωριστών ή συνδεδεμένων κτιρίων τα οποία λόγω της αρχιτεκτονικής τους ή της θέσης τους στο τοπίο έχουν εξαιρετική παγκόσμια αξία.
- Τέλος οι Τοποθεσίες, πρόκειται για τοπία, έργα του ανθρώπου ή συνδυασμένα έργα της φύσης και του ανθρώπου όπως και αρχαιολογικοί χώροι οι οποίοι έχουν ιδιαίτερη ιστορική, αισθητική, εθνολογική αξία¹⁶³.

Στη Φυσική Κληρονομιά περιλαμβάνονται:

- Φυσικά Μνημεία που αποτελούνται από φυσικούς και βιολογικούς σχηματισμούς τα οποία έχουν κι αυτά παγκόσμια αξία τόσο αισθητική όσο και επιστημονική.
- Επιπρόσθετα, περιλαμβάνονται Γεωλογικοί και Φυσιογραφικοί Σχηματισμοί και οριοθετημένες περιοχές οι οποίες αποτελούν βιότοπο απειλούμενων ζώων και φυτών παγκόσμιας αξίας και από ανθρωπολογικής απόψεως.
- Τέλος, στην Φυσική Κληρονομιά περιλαμβάνονται και οι Φυσικές Τοποθεσίες οι οποίες είναι οριοθετημένες με ακρίβεια και έχουν παγκόσμια αξία τόσο για την επιστήμη αλλά και της ανάγκης διατήρησης ή της φυσικής ομορφιάς¹⁶⁴.

Βάσει του άρθρου 4 κάθε κράτος είναι υποχρεωμένο να εξασφαλίσει την προστασία, την διατήρηση και την μετάδοση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς στις επόμενες γενιές.

Η Σύμβαση θεσμοθέτησε μια Διακυβερνητική Επιτροπή για την Προστασία της Παγκόσμιας και Φυσικής Κληρονομιάς σύμφωνα με το άρθρο 8. Στις αρμοδιότητες της συγκαταλέγεται:

1. Ο καθορισμός των κριτηρίων κατά τα οποία αγαθά αυτού του χαρακτήρα έχουν την δυνατότητα εγγραφής στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς.
2. Ακόμη, είναι υπεύθυνη για τον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο και αποφασίζει για τη διαχείριση των οικονομικών τους πόρων.
3. Βάσει του άρθρου 15 συνέχεια έχει η ίδρυση του Ταμείου για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς το οποίο θα αποτελέσει καταπιστευματικό ταμείο σύμφωνα με τις διατάξεις των

¹⁶³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373519>

¹⁶⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>

Οικονομικών Κανονισμών του Εκπαιδευτικού, Επιστημονικού και Πολιτιστικού Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.

4. Τέλος, έχει δημιουργηθεί ο Κατάλογος Παγκόσμιας Κληρονομιάς (World Heritage List)¹⁶⁵ στον οποίο καταγράφονται μετά από σχετικό αίτημα των χωρών τα αγαθά πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς τα οποία βρίσκονται στην επικράτεια τους, για να γίνει αυτό θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις βάσει του άρθρου 11.4.

Η Οικουμενική Διακήρυξη της UNESCO σχετικά με την Πολιτιστική Πολυμορφία εγκρίθηκε από την Γενική Συνέλευση στην 31^η Σύνοδο στο Παρίσι μεταξύ 5 Οκτωβρίου και 13 Νοεμβρίου του 2001. Στόχος του οργανισμού είναι η διαφύλαξη της παγκόσμιας πολιτιστικής πολυμορφίας¹⁶⁶ και η ανάδειξη του διαπολιτισμικού διαλόγου ο οποίος και υιοθετήθηκε απορρίπτοντας με την υπογραφή τους το ιδεολόγημα σχετικά με τις συγκρούσεις των πολιτισμών. Η ειρήνη μεταξύ των λαών αποτελεί τον μοναδικό τρόπο ανανέωσης του ανθρώπινου πολιτισμού για τον λόγο αυτό η φιλοσοφία που διέπει τον οργανισμό διαφαίνεται μέσω της Διακήρυξης του.

Οι σχετικές ρυθμίσεις παρατίθενται σε τέσσερα θεματικά κεφάλαια.

1. Το πρώτο κεφάλαιο αφορά την Ταυτότητα την πολυμορφία και τον πλουραλισμό κατά το οποίο η κάθε κοινωνική ομάδα εμπεριέχει τα δικά της ξεχωριστά χαρακτηριστικά. Σύμφωνα με το άρθρο 1 ως κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας νοείται η πολιτιστική πολυμορφία η οποία αποτελεί πηγή καινοτομίας και δημιουργικότητας. Επιπλέον, βάσει του άρθρου δύο με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται και η κοινωνική συνοχή καθώς γίνεται αξιοποίηση όλων των πολιτιστικών πηγών.
2. Το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει την πολιτιστική πολυμορφία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το άρθρο 4 ορίζει πως η υπεράσπιση της πολιτιστικής πολυμορφίας αποτελεί βασικό ανθρώπινο δικαίωμα καθώς επίσης αποτελεί ένδειξη σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Το άρθρο 5 αναφέρεται στη

¹⁶⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της UNESCO το Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς <https://whc.unesco.org/en/list/>

¹⁶⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα σχετικά με την Οικουμενική Διακήρυξη για την Πολιτιστική Πολυμορφία <http://orcp.hustoj.com/unesco-universal-declaration-on-cultural-diversity-2001/>

σημαντικότητα διασφάλισης του δικαιώματος των ανθρώπων να εκφράζονται στη γλώσσα που επιθυμούν.

3. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για την πολιτιστική πολυμορφία και δημιουργικότητα καθώς το άρθρο 7 κάνει αντιληπτό πως η πολιτιστική κληρονομιά κάθε λαού λειτουργεί ως πηγή δημιουργικότητας.
4. Τέλος το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο περιλαμβάνει την πολιτιστική πολυμορφία και την διεθνή αλληλεγγύη.

Η διαχείριση της πολιτιστικής πολυμορφίας επεκτείνεται σε διεθνές επίπεδο εξαιτίας της ανισόρροπης κατανομής στις ροές και στις ανταλλαγές πολιτιστικών στοιχείων κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση των αναπτυσσόμενων χωρών με σκοπό να εγκαταστήσουν δικούς τους πολιτιστικούς και οικονομικούς κλάδους βάσει του άρθρου 10. Αναφορικά με το άρθρο 11 έτσι επιτυγχάνεται η δημιουργία δεσμών μεταξύ του ιδιωτικού τομέα, του δημοσίου αλλά και της κοινωνίας των πολιτών. Τέλος, η παγκοσμιοποίηση συντελεί στην ταχεία ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών, πληροφοριών και επικοινωνιών και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για διαπολιτισμικό διάλογο¹⁶⁷.

Η Παγκόσμια Τράπεζα αποτελείται¹⁶⁸ από 189 χώρες μέλη και είναι ένας χρηματοδοτικός οργανισμός με στόχο την ενίσχυση των αναπτυξιακών προγραμμάτων σε αναπτυσσόμενες χώρες. Η Παγκόσμια Τράπεζα δίνει ιδιαίτερη προσοχή και σε πολιτιστικά ζητήματα δίνοντας έμφαση στην προστασία της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς χρηματοδοτώντας έργα υποδομής. Η Παγκόσμια Τράπεζα συστάθηκε το 1944 έπειτα από διάσκεψη με πρωταγωνιστές τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και την Βρετανία. Μέχρι και το 1968 η τράπεζα χορηγούσε δάνεια μικρής κλίμακας. Η πρώτη χώρα η οποία έλαβε αναπτυξιακή βοήθεια ήταν η Γαλλία.

Η Παγκόσμια Τράπεζα στην ουσία αποτελείται από ένα συγκρότημα πέντε τραπεζικών θεσμών, την Διεθνή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, την Ένωση Διεθνούς Ανάπτυξης, τη Διεθνή Νομισματική και Χρηματοοικονομική Επιτροπή, την Υπηρεσία Πολυμερούς Εγγύησης Επενδύσεων και τέλος το Διεθνές Κέντρο Διευθέτησης Επενδυτικών Διενέξεων¹⁶⁹. Η έκδοση της Επιχειρησιακής

¹⁶⁷ Stenou, K. (2002). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000127162>

¹⁶⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα για την Παγκόσμια Τράπεζα <https://www.worldbank.org/en/home>

¹⁶⁹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <https://www.worldbank.org/en/about/leadership>

Οδηγίας 4.20/1991 αποτέλεσε την πρώτη σαφή εκδήλωση ενδιαφέροντος από την πλευρά της Παγκόσμιας Τράπεζας για τους αυτόχθονες λαούς¹⁷⁰.

Εξαιτίας της πεποίθησης πως η ανάπτυξη ακολουθεί χάρη στην αλληλεπίδραση οικονομικών, πολιτιστικών, κοινωνικών αλλά και τεχνολογικών παραγόντων ο οργανισμός ανέλαβε ενεργή δράση. Στο νέο πλαίσιο δράσης το οποίο συστάθηκε το 1999 γίνεται αντιληπτό πως η Παγκόσμια Τράπεζα δεν πρέπει να είναι συγκεντρωμένη αποκλειστικά και μόνο στον πολιτισμό αλλά ακόμη περισσότερο σημαντικό είναι να υπάρξει αξιοποίηση του πολιτισμού ως εργαλείο οικονομικής ανάπτυξης¹⁷¹. Ωστόσο, ο ρόλος της Παγκόσμιας Τράπεζας είναι και εκπαιδευτικός και είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τις ηθικές, πολιτικές και πνευματικές αξίες. Η διασφάλιση της πολιτιστικής πολυμορφίας αλλά και ο αγώνας ενάντια στην ομογενοποίηση αποτελούν κάποιες από τις όψεις του εκπαιδευτικού της ρόλου. Η Παγκόσμια Τράπεζα χρηματοδοτείται από εισφορές κάθε χώρας μέλους αλλά και μέσω της έκδοση ομολόγων.

Τέλος, σύμφωνα με την Σύμβαση Περί Προστασίας των Πολιτιστικών Αγαθών σε Περίπτωση Ένοπλης Σύρραξης και βάσει του άρθρου 1 της σύμβασης ορίζονται ως πολιτιστικά αγαθά τα κινητά ή ακίνητα αγαθά τα οποία παρουσιάζουν εξαιρετική σημασία για την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά.

Συγκεκριμένα:

- Μνημεία αρχιτεκτονικής, αρχαιολογικές τοποθεσίες, οικοδομικά σύνολα με ιστορικό ή καλλιτεχνικό ενδιαφέρον, τέχνης και ιστορίας, εκκλησιαστικά ή κοσμικά, χειρόγραφα βιβλία, συλλογές βιβλίων, αρχείων ή αντιγράφων, επιστημονικές συλλογές
- Οικοδομήματα με σκοπό την προστασία των παραπάνω πολιτιστικών αγαθών όπως μουσεία, χώροι φύλαξης αρχείων, βιβλιοθήκες, καταφύγια με στόχο της προστασία τους σε περίπτωση πολέμου

¹⁷⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ.

<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/692341468761684285/implementation-of-operational-directive-4-20-on-indigenous-peoples-an-evaluation-of-the-results>

¹⁷¹ Vasileiadis, N. Boutsiouki, S. ό.π

- Κέντρα τα οποία αποτελούνται από μεγάλο αριθμό πολιτιστικών αγαθών τα οποία υπάγονται στις παραπάνω κατηγορίες¹⁷²

Επιπλέον η Σύμβαση τονίζει πως οι βλάβες οι οποίες προκαλούνται στα πολιτιστικά αγαθά ενός λαού αποτελούν βλάβη στην πολιτιστική κληρονομιά ολόκληρης της ανθρωπότητας αφού κάθε κράτος συνεισφέρει στον παγκόσμιο πολιτισμό. Έτσι, τα κράτη μέλη της Σύμβασης δεσμεύονται να παρέχουν προστασία μέσα από γενικά και ειδικά κριτήρια. Σύμφωνα με το άρθρο 3 στα γενικά μέτρα γίνεται αναφορά στην προστασία και στον σεβασμό των πολιτιστικών αγαθών. Η προετοιμασία για την προστασία τους πρέπει να γίνεται ήδη εν καιρώ ειρήνης. Δεδομένο είναι πως τα κράτη οφείλουν να δείχνουν τον ίδιο σεβασμό για τα πολιτιστικά αγαθά ξένων κρατών όπως δείχνει και για τα πολιτιστικά αγαθά της εθνικής τους επικράτειας. Σύμφωνα με το άρθρο 5 κάθε χώρα που απειλείται με πόλεμο έχει το δικαίωμα να υποστηρίξει κάθε ενέργεια των τοπικών αρχών με σκοπό την προστασία της πολιτιστικής της κληρονομιάς. Επιπρόσθετα, στα γενικά μέτρα περιλαμβάνεται και η υποχρέωση σήμανσης των πολιτιστικών αγαθών με το σήμα BlueShield. Επιπλέον, τα πολιτιστικά αγαθά πρέπει να εγγράφονται στον Διεθνή Κατάλογο Πολιτιστικών Αγαθών από Ειδική Προστασία.

Οι προϋποθέσεις είναι:

- Να μην βρίσκονται σε κοντινή απόσταση από μεγάλα βιομηχανικά κέντρα, αεροδρόμια, λιμάνια, βιομηχανικά κέντρα, σιδηροδρομικούς σταθμούς
- Να μη χρησιμοποιούνται για στρατιωτικούς σκοπούς

Επίσης, η Σύμβαση προτείνει για τον καλύτερο έλεγχο των πολιτιστικών αγαθών την δημιουργία αρχείων για την καταγραφή τους, κάτι που θα λειτουργήσει και αποτρεπτικά σε πιθανή προσπάθεια παράνομης οικειοποίησης.

Η Σύμβαση συμπληρώνεται από τρία πρόσθετα κείμενα:

- Ο εκτελεστικός κανονισμός ο οποίος ρυθμίζει το λειτουργικό πλαίσιο εφαρμογής της Σύμβασης

¹⁷² Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Προστασία των Πολιτιστικών Αγαθών σε Περίπτωση Ένοπλης Σύρραξης βλ. στην ιστοσελίδα της UNESCO <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373519>

- Το Πρωτόκολλο I, όπου κάθε κράτος μέλος έχει την υποχρέωση να παρεμποδίσει την εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών από τα καταληφθέντα εδάφη άλλου κράτους, να τα θέσει υπό την επιτήρηση του και εν συνεχεία να τα επιστρέψει στις αρμόδιες αρχές του κράτους
- Το Πρωτόκολλο II, στο οποίο απαγορεύεται η παράνομη εξαγωγή, η απομάκρυνση και μεταβίβαση της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών, η αρχαιολογική ανασκαφή, η καταστροφή κάθε ιστορικής ή πολιτιστικής μαρτυρίας.

Σημαντικό νεωτερισμό αποτελεί η θέσπιση ποινικών ρυθμίσεων με στόχο να λειτουργούν αποτρεπτικά προς τις πιθανές επίδοξες παράνομες πράξεις. Τέλος, υπάρχει το ταμείο με σκοπό την συγκέντρωση και την διαχείριση κάθε οικονομικής ή άλλης συνδρομής με στόχο την προετοιμασία των αναγκαίων προπαρασκευαστικών προστατευτικών μέτρων για τα πολιτιστικά αγαθά σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης¹⁷³.

Κεφάλαιο 4: Ο Ρόλος των Μουσείων στην Σύγχρονη Εποχή

Τα μουσεία σήμερα δεν θυμίζουν σε τίποτα τα αυστηρά μουσεία του παρελθόντος. Ένα μουσείο πλέον μπορεί να στεγάζεται σε μια φυλακή, σε ένα φρούριο ή μια εξοχική κατοικία ακόμα και σε ανθρακωρυχείο, σε αποθήκη ή και σε αγρόκτημα. Τα τελευταία χρόνια οι αλλαγές στον προσανατολισμό των μουσείων είναι θεαματικές. Οι ταχύτατη αυτή αναδιοργάνωση επέφερε έντονες αντιδράσεις στους λάτρεις των παλαιών τύπου μουσείων. Μέσω της ιστορίας των μουσείων μπορεί κανείς εύκολα να αντιληφθεί πως τα μουσεία διακατέχονται από έναν άκρως προσαρμοστικό χαρακτήρα σύμφωνα πάντα με τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά δεδομένα της εκάστοτε εποχής. Έτσι, γίνεται κατανοητό πως δεν υπάρχει μια και μόνο πραγματικότητα ως προς τα μουσεία και την λειτουργία τους¹⁷⁴.

Ένα μουσείο για να θεωρείται επιτυχημένο θα πρέπει να προσφέρει μια σειρά από ποικίλες εμπειρίες όπως η αισθητικής αλλά και συναισθηματικής ευχαρίστησης αλλά και την κάλυψη των αναγκών του επισκέπτη όπως η ανάγκη για κοινωνικότητα,

¹⁷³ Ο.π. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373519>

¹⁷⁴ Eilean Hooper – Greenhill. (2006). Το Μουσείο και οι Πρόδρομοι του Αθήνα εκδ. Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς. σελ. 11-19

ψυχαγωγία αλλά και μάθηση. Στο παρελθόν το κύριο χαρακτηριστικό ενός μουσείου ήταν οι συλλογές που διαθέτει σε αντιδιαστολή με το σήμερα όπου τα μουσεία περιλαμβάνουν την συμμετοχή του κοινού, τις ευέλικτες εκθέσεις αλλά και το φαγητό με τα ψώνια. Φυσικά, το κύριο προϊόν ενός μουσείου θα είναι πάντα οι συλλογές του. Ωστόσο, το μουσείο οφείλει να εξελίσσεται δίνοντας έμφαση στην εξωστρέφεια του λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας με στόχο την δημιουργία ενός δυναμικού μουσείου με πολυσχιδή αποστολή¹⁷⁵.

Ως μουσείο λογίζεται η υπηρεσία ή ο οργανισμός με μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα, με ή χωρίς νομική προσωπικότητα σύμφωνα με το άρθρο 45 του Νόμου 3028/2002. Σκοπός του μουσείου είναι η απόκτηση, η αποδοχή, η φύλαξη, η συντήρηση αλλά και η καταγραφή, η τεκμηρίωση, η έρευνα, η ερμηνεία όπως και η προβολή στο κοινό αρχαιολογικών, καλλιτεχνικών αλλά και εθνολογικών συλλογών ή άλλων υλικών μαρτυριών του ανθρώπου και του περιβάλλοντος με σκοπό την ψυχαγωγία, την μελέτη αλλά και την εκπαίδευση. Ακόμη, τα μουσεία ανοιχτού τύπου θεωρούνται εξίσου ως μουσεία¹⁷⁶. Αποτελεί κοινή παραδοχή πως τα μουσεία αποτελούν το νουκλειό οξύ που περιέχει όλες τις γενετικές πληροφορίες κάθε λαού. Τα μουσεία του 21^{ου} αι. δεν θυμίζουν σε τίποτα το αποστειρωμένο περιβάλλον που συνήθιζαν να έχουν. Ο κοινωνικός αποκλεισμός υπήρξε και στα μουσεία. Ωστόσο, ήδη από την δεκαετία του 1960 υπάρχουν παραδείγματα από μουσεία τα οποία τόλμησαν να πάνε κόντρα στην εποχή με ρηξικέλευθες ιδέες και δράσεις. Οι Ηνωμένες Πολιτείες εγκαίνιασαν την δημιουργία μουσείων σε φτωχές γειτονιές της Νέας Υόρκης, του Σικάγου και της Ουάσιγκτον κατά τη δεκαετία του 1970. Επιπλέον, το 1976 ιδρύθηκε το Anacostia, ένα μουσείο με δημιουργική ροή ιδεών σε μια περιοχή της Ουάσιγκτον με κατά κύριο λόγο έγχρωμο αριθμό κατοίκων. Το Anacostia δημιουργήθηκε με την οικονομική συμβολή του Smithsonian. Ακόμη, κατά τις χρονολογίες του 1970 και 1980 πιο κλειστά τύπου μουσεία απαγκιστρώθηκαν από τον συμβατικό τους χαρακτήρα δημιουργώντας εκθέσεις και εκδηλώσεις σε φτωχές γειτονιές χρησιμοποιώντας τις συλλογές τους αλλά και μιλώντας για θέματα υψίστης σημασίας αλλά και θέματα ταμπού όπως τα ναρκωτικά, τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα αλλά και τη βία. Ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός εμφανίστηκε για πρώτη φορά το

¹⁷⁵ Graham Black. (2009). Το Ελκυστικό Μουσείο Αθήνα εκδ. Πολιτιστικό Ίδρυμα Πειραιώς. σελ. 315-318

¹⁷⁶ Τέση Αξιώτη – Σαλή. (2006). Βασικές Αρχές Τήρησης Μουσειακών Συλλογών. Μουσειολογία 1 Αθήνα εκδ. Μεταίχμιο. σελ. 107-114

1974 καθώς το 1960 η Γαλλία για πρώτη φορά κάνει λόγο για περιθωριοποιημένα στρώματα. Το 1989 με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Αντιμετώπισης του Κοινωνικού Αποκλεισμού¹⁷⁷. Το μουσείο σήμερα στοχεύει στην δημιουργία ενός θεμελίου εμπιστοσύνης με το κοινό βοηθώντας ενεργά στην εξάλειψη των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων.

ICOM:

Το 1946 στο Παρίσι ιδρύεται ο ICOM. Ο ICOM αποτελεί μια οργάνωση μη κυβερνητικού και κερδοσκοπικού χαρακτήρα ο οποίος λειτουργεί με συμβουλευτικό χαρακτήρα ως προς το Οικουμενικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών (ECOSOC) και το οποίο διατηρεί τυπικές σχέσεις με την UNESCO. Επιπλέον, οι εκάστοτε εθνικές επιτροπές λειτουργούν συμβουλευτικά ως προς την αντιμετώπιση τυχόν προβλημάτων αλλά και την πληροφόρηση για τις δράσεις που προγραμματίζονται σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο¹⁷⁸. Ο λόγος ύπαρξης του ICOM είναι η διατήρηση της παγκόσμιας κληρονομιάς υλικής και άυλης καθώς το ICOM αποτελεί την διεθνή οργάνωση των μουσείων αλλά και των επαγγελματιών που σχετίζονται με αυτά. Η προώθηση της μουσειολογίας αλλά και η ανάπτυξη και διαχείριση των μουσείων αποτελεί το βασικό αντικείμενο του ICOM με στόχο τα μουσεία να είναι ικανά να επικοινωνούν τα πολλαπλά μηνύματα τους με το κοινό και επιδιώκοντας την σύμπνοια μεταξύ των μουσείων και των σχέσεων τους αλλά και την δημιουργία μιας αλυσίδας διαφόρων επαγγελματιών και ειδικοτήτων ώστε να επιτυγχάνεται αυτός ο σκοπός. Ακόμη, ο ICOM διοργανώνει συνέδρια, συντάσσει μελέτες αλλά και προσφέρει τεχνογνωσία σε μια μεγάλη γκάμα ζητημάτων που εμφανίζονται όπως η διαπραγμάτευση και η επίλυση αντιδικιών σε θέματα σχετικά με την διαχείριση του πολιτιστικού τουρισμού, την ανάπτυξη μεθόδων και εργαλείων καταγραφής αλλά και προστασίας κάθε είδους πολιτιστικού αγαθού όπως επίσης και

¹⁷⁷ Black. Ό.π.

¹⁷⁸ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το ICOM βλ. στην ιστοσελίδα <https://icom-greece.mini.icom.museum/%CF%80%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%B5%CF%83/%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-icom/>

στην καταπολέμηση την παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών¹⁷⁹. Επιπλέον ο ICOM δημιουργώντας ένα διεθνές δίκτυο επιτροπών στηρίζει πρωτοβουλίες οι οποίες στέκονται απέναντι σε θέματα ρατσισμού υποστηρίζοντας τα δικαιώματα του παιδιού και των ατόμων με αναπηρίες. Επιπρόσθετα, ο ICOM έχει δημιουργήσει μια σειρά εργαλείων σχετικά με την προστασία των πολιτιστικών αγαθών από την παράνομη διακίνηση:

1. Object Identification: Εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 1997 και πρόκειται για ένα διεθνές πρότυπο για την περιγραφή πολιτιστικών αντικειμένων προκειμένου να εξασφαλίσουν τις πληροφορίες για πολιτιστικά, αρχαιολογικά και καλλιτεχνικά αγαθά σε περίπτωση κλοπής.
2. Συλλογή των 100 χαμένων αντικειμένων: Η συλλογή One Hundred Missing Object Collection περιλαμβάνει έργα τέχνης τα οποία έχουν κλαπεί. Η INTERPOL έχει καταγράψει κάθε αντικείμενο αυτής της συλλογής.
3. Κόκκινες Λίστες του ICOM: Οι Red Lists αποτελούν μια βάση δεδομένων στην οποία βρίσκονται αντικείμενα σε κίνδυνο σε συγκεκριμένες χώρες και περιοχές του κόσμου ώστε να τα προστατεύσει από την παράνομη διακίνηση και πώληση τους.

Το 1970 δημοσιεύτηκε ο κώδικας για την Απόκτηση Αντικειμένων (Ethics of Acquisition) από τον ICOM. Το 1996 στη 15^η Γενική Συνέλευση των Μελών του στην Αργεντινή υιοθετήθηκε ο πρώτος πλήρης κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας (Code of Professional Ethics). Το 2001 και κατά την 20^η Γενική Συνέλευση η οποία πραγματοποιήθηκε στην Βαρκελώνη ο κώδικας αυτός συμπληρώθηκε και μετονομάστηκε σε Κώδικα Ηθικής για τα Μουσεία (Code of Ethics for Museums). Το 2004 στη Γενική Συνέλευση αυτή τη φορά στη Σεούλ ο Κώδικας αυτός αναδιαμορφώθηκε. Ο συγκεκριμένος κώδικας μπορεί να λειτουργήσει ως ημι – νομοθετικό κείμενο εάν η εθνική νομοθεσία είναι ελλείπεις. Ωστόσο, σε καμία περίπτωση δεν λογίζεται ικανός να αντικαταστήσει την νομοθεσία.

¹⁷⁹ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την παράνομη διακίνηση πολιτιστικών αγαθών βλ. στην ιστοσελίδα <https://icom.museum/en/our-actions/heritage-protection/international-observatory-on-illicit-traffic-in-cultural-goods/>

Το 1925 η Αμερικανική Ένωση Μουσείων δημοσίευσε τον πρώτο Κώδικα δεοντολογίας. Ωστόσο, ακολούθησαν πολλές αλλαγές με τελική υιοθέτηση του Κώδικα του 1991 και αναθεώρηση αυτού το 2000. Η Βρετανική Ένωση Μουσείων το 2002 υιοθέτησε ένα νέο κώδικα με στόχο την ενσωμάτωση των δύο παλαιότερων ως μήνυμα συνεργασίας μεταξύ των μουσείων. Στη Ελλάδα, δεν υπάρχει Εθνική Ένωση Μουσείων. Το Ελληνικό Τμήμα του ICOM είναι αυτό που δραστηριοποιείται με την πλειοψηφία των ελληνικών μουσείων. Μόλις το 2009 έγινε μετάφραση του Κώδικα στα ελληνικά ώστε να είναι κατανοητός από τους εργαζομένους στα μουσεία της Ελλάδας¹⁸⁰.

Ορισμός Πολιτισμός:

Η έννοια του Πολιτισμού χρησιμοποιείται συχνά χωρίς ωστόσο να μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια. Η έννοια Πολιτισμός αλλά και η έννοια Κουλτούρα πολύ συχνά συγχέονται. Ως έννοιες καθιερώθηκαν κατά την διάρκεια του 19^{ου} αι. ενώ είχαν ήδη εμφανιστεί σαν έννοιες στα μέσα του 18^{ου} αι. Η έννοια Πολιτισμός συσχετίστηκε με αντιλήψεις της εκάστοτε εποχής σύμφωνα με τις πολιτικές, πολιτιστικές, πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές όπως αποτέλεσε η Βιομηχανική Επανάσταση¹⁸¹ για παράδειγμα ένα κοινωνικοπολιτικό φαινόμενο. Ο όρος Πολιτισμός αποτελεί μετάφραση του αγγλικού όρου <<Civilization>> ο οποίος έχει τις ρίζες του στη λατινική γραφή ως <<Civilitas>>. Η πρώτη καταγραφή ήταν στα γαλλικά από την Anne – Robert Jacques γράφοντας για την ιστορία της ανθρωπότητας. Εν συνεχεία, στα αγγλικά εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1767 από τον Adam Ferguson στο Δοκίμιο για την Ιστορία της Κοινωνίας των Πολιτών¹⁸².

¹⁸⁰ Αλεξάνδρα Μπούνια. (2009). Στα Παρασκήνια του Μουσείου Αθήνα εκδ. Πατάκη. σελ. 220

¹⁸¹ Η Βιομηχανική Επανάσταση αποτελεί ιστορική περίοδο λόγω των ραγδαίων μεταβολών τεχνικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών στη Μεγάλη Βρετανία κατά την περίοδο μεταξύ του 1760 – 1860. Τα χαρακτηριστικά της Βιομηχανικής Επανάστασης είναι η εκτεταμένη χρήση νέων τεχνικών μέσων τα οποία περιόριζαν την χειρωνακτική εργασία, η εκμετάλλευση νέων μορφών ενέργειας, η εφαρμογή καινοτομιών στην μεταλλουργία, η ανάδειξη του εργοστασίου ως του βασικού χώρου παραγωγής, οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης και τέλος οι δημιουργία νέων θέσεων εργασίας

¹⁸² Ο όρος Πολιτισμός προσδιορίζει την υλικοπνευματική ανάπτυξη στην Ευρώπη. Θεωρείται μια από τις σημαντικότερες έννοιες της κοινωνιολογίας

Σήμερα ο Πολιτισμός υποδηλώνει μια συνάθροιση των λαών οι οποίοι μοιράζονται την ίδια ταυτότητα¹⁸³, μια κοινή γεωπολιτική θέση αλλά και ένα κοινό σύνολο κοινωνικών θεσμών και αξιών όπως επίσης και κοινή κοινωνική μνήμη. Ως Πολιτισμός ορίστηκε έπειτα από την Παγκόσμια Σύσκεψη της Πολιτιστικής Πολιτικής¹⁸⁴ της UNESCO το << σύνολο διακριτών πνευματικών, υλικών, διανοητικών και συναισθηματικών χαρακτηριστικών της κοινωνίας ή μιας κοινωνικής ομάδας, και ό,τι περιλαμβάνει εκτός από τις τέχνες και τα γράμματα, τον τρόπο ζωής, τους τρόπους συμβίωσης, τα συστήματα αξιών, τις παραδόσεις και τα πιστεύω >>¹⁸⁵. Ο Πολιτισμός αποτελεί πνευματικό πλούτο, ηθικού και υλικού. Μέσω αυτού μπορούν να επιτευχθούν πολιτικοί και κοινωνικοί στόχοι, επίσης μπορεί να αποτελέσει μέσω επικοινωνίας και αλληλοκατανόησης ανάμεσα στα κράτη. Ακόμη, αποτελεί ένα μέσο έκφρασης των εθνικών επιδιώξεων αλλά και την αποτροπή απειλών κατά της εθνικής ασφάλειας ενός λαού. Επιπρόσθετα, ο Πολιτισμός διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο και στην ανάπτυξη ηθικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών αξιών. Η εικόνα που προβάλλει ένα κράτος στο εξωτερικό αντανακλά τον πολιτισμό της και φυσικά αποτελεί το μέσο για την αυτογνωσία ενός λαού.

Ο Πολιτισμός εξαιτίας όλων των παραπάνω αποτελεί σημαντικό εργαλείο άσκησης πολιτικής για κυβερνήσεις, μη κερδοσκοπικούς και πολιτιστικούς οργανισμούς¹⁸⁶. Στην πραγματικότητα, ο τρόπος με τον οποίο κάθε κράτος αξιοποιεί και οργανώνει τον πολιτιστικό της πλούτο είναι η αφετηρία για την πολιτιστική του ανάπτυξη. Ο Πολιτισμός συνδέεται άμεσα με τις διεθνείς σχέσεις¹⁸⁷ και αποτελεί ισχυρό χαρτί και αναπόσπαστο κομμάτι τους. Ωστόσο, ένα ενναλακτικό μοντέλο γνωστό ως << Πολιτισμική Πτώση >> παρουσιάζει ο Mazarr¹⁸⁸ στηριζόμενος στη θεωρία του

¹⁸³ Τα χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν την εθνική ταυτότητα είναι η γλώσσα, η κουλτούρα, η ιδεολογία, οι αξίες, η πολιτιστική κληρονομιά, η θρησκεία και γενικά τα κυρίαρχα πρότυπα

¹⁸⁴ Η Παγκόσμια Σύσκεψη της Πολιτιστικής Πολιτικής πραγματοποιήθηκε στο Mondiacult στο Μεξικό το 1982

¹⁸⁵ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον ορισμό του Πολιτισμού βλ. στην ιστοσελίδα <https://www.un.org/press/en/2000/20000905.ga9747.doc.html>

¹⁸⁶ Τζουμάκα. ό.π.

¹⁸⁷ Ο όρος Διεθνείς Σχέσεις χρησιμοποιείται ως διεπιστημονικό πεδίο εξετάζοντας το Διεθνές Δίκαιο, την Διεθνή Οικονομία, την Ιστορία της Διπλωματίας αλλά και τον κλάδο της Πολιτικής Επιστήμης

¹⁸⁸ Michael J. Mazarr. (2010). Culture and international relations: A review essay. εκδ. Taylor & Francis Online σελ. 177 - 197

Arnold Toynbee όπου εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης παρουσιάζει μια ομογενοποίηση του πλανήτη λόγω της τεχνολογικής επανάστασης με αποτέλεσμα την κατάργηση του πολιτιστικού στοιχείου στην ανθρώπινη ιστορία. Επιπλέον, σύμφωνα με τον ανθρωπολόγο Bodirsky ο Πολιτισμός είναι μια περίπλοκη έννοια η οποία σχετίζεται με τις τέχνες, τα πολιτιστικά προϊόντα και τις υπηρεσίες. Όμως, ο Πολιτισμός εμπεριέχει έναν ανθρωπολογικό χαρακτήρα με τα σύμβολα, τις αξίες, τις ιδέες και τις παραδόσεις να αποτελούν την αφετηρία από την οποία στηρίζεται ο κόσμος για αυτό και η ανθρώπινη εξέλιξη επιτυγχάνεται μέσω του Πολιτισμού. Τέλος, η παιδεία, η ψυχαγωγία και η επικοινωνία σχετίζονται πλήρως με τον Πολιτισμό. Η αρχιτεκτονική, το περιβάλλον, οι τουριστικές δράσεις και οι διεθνείς σχέσεις συνδέονται εξίσου με τον Πολιτισμό.

Μουσείο: Πολιτιστική Διαχείριση και Ανάπτυξη

Στην Αμερικανική ήπειρο πριν σχεδόν μισό αιώνα άρχισε να καλλιεργείται η πολιτιστική διαχείριση. Ο σκοπός ήταν η άνοδος των οικονομικών, καλλιτεχνικών και κοινωνικών στόχων ενός πολιτιστικού οργανισμού. Ο πρώτος στόχος που θέτει ένας πολιτιστικός οργανισμός είναι η καλλιέργεια της πολιτιστικής παιδείας των πολιτών αλλά και η ικανοποίηση των πολιτιστικών τους αναγκών. Ακόμη, οι οικονομικοί στόχοι είναι εξίσου σημαντικοί καθώς για να είναι υγιής ένας πολιτιστικός οργανισμός θα πρέπει να υπάρχει οικονομική ευημερία κάτι που επιτυγχάνεται με την άνοδο της επισκεψιμότητας και συνεπώς της αύξησης των εσόδων. Ωστόσο, οι δράσεις που παρουσιάζονται στο κοινό οφείλουν να συνοδεύονται από την υψηλή ποιότητα. Η αναπτυξιακή διαδικασία ενός κράτους σχετικά με την πολιτιστική πολιτική προϋποθέτει την δημιουργία ενός πλαισίου δεοντολογίας το οποίο οι αρμόδιοι φορείς οφείλουν να είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι ως προς τα πολιτιστικά ζητήματα που θα προκύψουν¹⁸⁹. Η Ελλάδα είναι αδιαμφισβήτητα μια χώρα με τεράστια πολιτιστική κληρονομιά. Το κράτος έχει ιερό καθήκον να την αξιοποιήσει σωστά ακολουθώντας τα απαραίτητα βήματα για τον σχεδιασμό της πολιτιστικής ανάπτυξης. Το κράτος αλλά και ο ίδιος ο πολιτιστικός οργανισμός θα πρέπει να δημιουργήσει μια σύγχρονη στρατηγική με

¹⁸⁹ Μπιτσάνη, Ε. (2004). Πολιτισμική Διαχείριση και Περιφερειακή Ανάπτυξη Αθήνα εκδ. Διόνικος σελ. 112 - 123

πλήρη προγραμματισμό και τις κατάλληλες στρατηγικές προβολής και προώθησης τους. Έτσι, τομείς που σχετίζονται με τον τουρισμό θα μπορούν να έχουν μια σύνδεση με τα μέλη της κοινωνίας.

Σήμερα, τα μουσεία αποτελούν έναν από τους πιο καθοριστικούς παράγοντες στην ευημερία μιας κοινωνίας σε οικονομικό κοινωνικό αλλά και περιβαλλοντικό επίπεδο¹⁹⁰. Πλέον, ένα μουσείο δεν στοχεύει αποκλειστικά στην γνώση της πολιτιστικής κληρονομιάς μια περιοχής αντιθέτως ενδιαφέρεται για την βελτιστοποίηση της ποιότητας ζωής των μελών της χώρας, της επικοινωνίας μεταξύ τους και τέλος της γνώσης και της παιδείας. Η οικονομική άνοδος μιας κοινωνίας οφείλεται κατά πολύ στο τουριστικό ενδιαφέρον με την προσέλκυση επισκεπτών. Μέσω των δράσεων και των εκδηλώσεων που πραγματοποιεί ένα μουσείο προσφέρει στον επισκέπτη την δυνατότητα συμμετοχής προωθώντας έτσι τόσο τον πολιτιστικό χαρακτήρα της όσο και την πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου αλλά και των επενδύσεων που θα ακολουθήσουν. Ακόμα, για την προβολή μιας περιοχής με πολιτιστικό ενδιαφέρον οι συνεργασίες με οργανώσεις και Πανεπιστήμια κρίνονται απαραίτητες. Τέλος, τα μουσεία μπορεί να λειτουργούν ως μοχλοί ανάπτυξης μιας περιοχής αλλά ακόμη περισσότερο βοηθούν τους ίδιους τους πολίτες σε προσωπικό επίπεδο καθώς δίνουν την ευκαιρία σύνδεσης με την ιστορία προωθώντας την ελεύθερη επιλογή και διορατικότητα.

Η Άσκηση της Πολιτιστικής Διπλωματίας από τα Μουσεία:

Τα μουσεία αποτελούν ισχυρές δυνάμεις στην διαμόρφωση των κοινωνικών αξιών μιας κοινωνίας. Διαχρονικά, οι πολιτιστικοί οργανισμοί συμβάλουν στην πολιτιστική διπλωματία και στις διεθνείς σχέσεις μεταξύ των κρατών. Η οικοδόμηση πολιτιστικών γεφυρών εκτός συνόρων αποτέλεσε κύριο μέλημα των πολιτιστικών ιδρυμάτων επιτυγχάνοντας το με την προβολή των εκθέσεων τους προβάλλοντας στοχεύοντας στην διευκόλυνση του διαλόγου με ξένα κράτη¹⁹¹. Από την

¹⁹⁰ Black, ό.π.

¹⁹¹ Grincheva, N. (2011). The “Starfish” Of Cultural Diplomacy: Social Media In The Toolbox Of Museums. εκδ. ResearchGate σελ. 39 – 49

Αναγέννηση¹⁹² ακόμα η εξαγωγή συλλογών αλλά και έργων τέχνης αποτέλεσε εθνική πολιτική μεταξύ των μοναρχών.

Παραδοσιακά οι κυβερνήσεις χρησιμοποιούν τα μουσεία ως ένα στρατηγικό μέσο για την άσκηση εξωτερικής πολιτικής και την επιδίωξη των γεωπολιτικών τους συμφερόντων. Τα μουσεία διαθέτουν μια ήπια ισχύ σε ότι αφορά τις ριζικές αλλαγές που μπορούν να επιφέρουν σε μια χώρα ωστόσο είναι σε θέση να επηρεάσουν τις ανθρώπινες πολιτιστικές αξίες και επακόλουθα την πολιτική ενός κράτους.

Το μουσείο του Louvre Abu Dhabi¹⁹³ για παράδειγμα συμβάλει στην πολιτιστική διπλωματία μέσω του franchising. Ουσιαστικά, το franchising αποτελεί μια πρακτική παραχώρησης του δικαιώματος χρήσης ενός εμπορικού σήματος και τη χρήση ενός επιχειρησιακού μοντέλου σε διαφορετικές χώρες βάσει συμβάσεων. Με την ύπαρξη υποκαταστημάτων σε διαφορετικά μέρη του κόσμου επιτυγχάνεται η προσέλκυση μεγαλύτερου και διαφοροποιημένου κοινού μέσω της κυκλοφορίας των συλλογών και των εκθέσεων του. Το franchising των μουσείων κατακρίθηκε από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αλλά και από την ακαδημαϊκή κοινότητα καθώς κατηγορήθηκε για την ομογενοποίηση των πολιτισμών εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης ταυτίζοντας το με αλυσίδες ταχυφαγίων για αυτό και ο ορισμός που δόθηκε για να περιγράψει αυτό το φαινόμενο ονομάστηκε μακντοναλτοποίηση. Ένας όρος που επινοήθηκε από τον κοινωνιολόγο George Ritzer. Ωστόσο, μπορεί το franchising να κατηγορήθηκε για την επιθετική επέκταση του πολιτιστικού ιμπεριαλισμού αποδείχθηκε όμως πως είναι ικανό να δημιουργήσει νέες οδούς διπλωματικών επικοινωνιών¹⁹⁴.

Τα μουσεία ως φορείς ήπιας ισχύος συνδράμουν στην άσκηση της πολιτιστικής διπλωματίας. Σημαντική επικουρία αποτελούν οι αδελφοποιήσεις με άλλα μουσεία, οι αμοιβαία επωφελείς δράσεις, οι ανταλλαγές εκθεμάτων και οι συνεργασίες στην δημιουργία ενός δικτύου σχέσεων και στην οικοδόμηση ενός θεμελίου εμπιστοσύνης μεταξύ χωρών των οποίων οι σχέσεις είτε δεν υφίστανται είτε είναι άκρως τεταμένες.

¹⁹² Η Αναγέννηση ως πολιτιστικό κίνημα άσκησε έντονη επίδραση στην πνευματική ζωή της Ευρώπης κατά την πρώιμη σύγχρονη εποχή. Ξεκίνησε από την Ιταλία ενώ άφησε το στίγμα της στο σύνολο της ηπείρου μέχρι και περίπου τον 16^ο αι. άφησε το σημάδι της στην λογοτεχνία, τη φιλοσοφία, τη τέχνη, την πολιτική, την επιστήμη και την θρησκεία

¹⁹³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του μουσείου

<https://www.louvreabudhabi.ae/>

¹⁹⁴ Grincheva, ό.π.

Τα μουσεία λοιπόν λειτουργούν ως τοπόσημα και με την ισχυρή δημόσια εικόνα τους συμβάλουν στον εξωραϊσμό της εικόνας ενός κράτους. Ο πολιτισμός και συγκεκριμένα τα μουσεία συμβάλουν στην επαναφορά του διαλόγου μεταξύ δύο κρατών και εν συνεχεία στην αναμόρφωση των μεταξύ τους σχέσεων. Ωστόσο, μπορεί τα μουσεία να μην στέκονται ικανά να αλλάξουν τις αποφάσεις των κυβερνήσεων στέκονται όμως δυναμικά στην δημιουργία σχέσεων με χώρες των οποίων οι εκάστοτε κυβερνήσεις θα απέφευγαν να δημιουργήσουν μέσω των εκθεμάτων τους. Επιπλέον, τα μουσεία στοχεύουν στην εξάλειψη των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έκθεση της βρετανικής τέχνης του δρόμου η οποία διοργανώθηκε από το μουσείο Victoria and Albert¹⁹⁵ στην Τρίπολη και στην Βεγγάζη το 2012. Η έκθεση ήταν μια πολιτιστική εκστρατεία με χαρακτήρα αλληλεγγύης των Βρετανών προς τον λαό της Λιβύης έξι μήνες μετά την στρατιωτική επέμβαση των Βρετανών και των θάνατο του συνταγματάρχη Μοαμάρ Καντάφι.

Μουσειακό Μάρκετινγ:

Η επίσκεψη σε ένα μουσείο αποτελεί ένα προϊόν το οποίο παράγεται, διατίθεται και καταναλώνεται στην ίδια τοποθεσία. Ένα μουσείο για να θεωρηθεί πετυχημένο θα πρέπει να αντιληφθεί από την αρχή τη σημαντικότητα του σωστού στρατηγικού προγραμματισμού για το μάρκετινγκ. Στόχος του κοινωνικού μάρκετινγκ είναι ένα μουσείο να καταφέρει να πείσει τους πολίτες οι οποίοι δεν επισκέπτονται μουσεία να αναθεωρήσουν δημιουργώντας τους μια μόνιμη αλλαγή στις συνήθειες τους¹⁹⁶. Το μάρκετινγκ αποτελεί διαδικασία του μάνατζμεντ που στόχο έχει την ικανοποίηση των απαιτήσεων του πελάτη αποτελεσματικά και προσοδοφόρα. Το πολιτιστικό μάρκετινγκ είναι η στρατηγική για ανάπτυξη του κοινού μέσω της συστηματικής προσέγγισης τους. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού υπάρχουν τέσσερις κατηγορίες:

¹⁹⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του μουσείου https://www.vam.ac.uk/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=Grant_Museum_Homepage&gclid=Cj0KCQjwyYKUBhDJARIsAMj9IkGsl8HF9CT0iNiYHJM22VvQspF_MJHXaseXJlbEVXsYraGf6qiAxYQaAlxTEALw_wcB

¹⁹⁶ Black, ό.π.

1. Μέσω της ανάλυσης και της πρόβλεψης χρησιμοποιώντας την ανάλυση SWOT με σκοπό την ενίσχυση των δυνατών σημείων του οργανισμού
2. Μέσω της έρευνας αγοράς και αξιολόγησης με την πρόβλεψη πιθανών ευκαιριών τις οποίες ο οργανισμός θα πρέπει να είναι έτοιμος να εκμεταλλευτεί αλλά και να είναι έτοιμος να αντιμετωπίσει τα όσα προκύπτουν
3. Την ανάπτυξη του προϊόντος και του σχεδιασμού
4. Τις προωθητικές ενέργειες που θα ακολουθήσει ο οργανισμός για την ζήτηση του προϊόντος¹⁹⁷.

Το Guggenheim Museum και το MoMA σχεδόν από την αρχή ήταν ανοιχτά στο να δοκιμάσουν και τελικά να υιοθετήσουν τις τεχνικές του μάρκετινγκ. Στην αναβάθμιση του κοινωνικού ρόλου των μουσείων συμβάλει αισθητά το μουσειακό μάρκετινγκ. Έρευνες έχουν δείξει πως τα περισσότερα μουσεία σήμερα δεν διαθέτουν τμήμα μάρκετινγκ ή ακόμα και αν διαθέτουν στις περισσότερες περιπτώσεις τα καθήκοντα του είναι η συγγραφή δελτίων τύπου και ενέργειες σχετικά με τις δημόσιες σχέσεις. Έτσι, αποτελεί γεγονός πως τα μουσεία θα πρέπει να δώσουν βάσει στην μελέτη αλλά και τον σχεδιασμό μιας πλήρους στρατηγικής μάρκετινγκ η οποία να ευθυγραμμίζεται πλήρως με την αποστολή του μουσείου ώστε να επιτυγχάνεται το αρχικό όραμα. Τα επιχειρηματικά λάθη σε ένα μουσείο είναι αυτά που ευθύνονται για την συρρίκνωση του κοινού του¹⁹⁸. Ωστόσο, το μουσείο ως ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός δεν αποσκοπεί στην μεγιστοποίηση των κερδών του αλλά στην προβολή και ανάπτυξη πολιτισμικών δραστηριοτήτων, στην ενίσχυση της καλλιτεχνικής δημιουργίας αλλά και στην ενημέρωση και την εκπαίδευση του κοινού.

Επιπλέον, τα μουσεία λαμβάνουν δημόσια χρηματοδότηση με αποτέλεσμα να δραστηριοποιούνται εντός ενός συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου στην οποία η κρατική νομοθεσία ασκεί διαφορετική πίεση από αυτή που υπάρχει στην ελεύθερη αγορά. Ακόμη κι αν οι έρευνες δείχνουν πως οι επισκέπτες προέρχονται από μεσαία και ανώτερα κοινωνικά και μορφωτικά στρώματα το κοινό παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανομοιογενές¹⁹⁹. Επιπρόσθετα, ο ανταγωνισμός μεταξύ των μουσείων κατά

¹⁹⁷ Tobelem, J.M. (2007). The Marketing Approach in Museums. εκδ. Taylor and Francis Online, σελ. 337 - 354

¹⁹⁸ Tobelem, ό.π.

¹⁹⁹ Weller, A. (1985). Museums for a New Century: A Report of the Commission on Museums for a New Century. εκδ. Jstor, σελ. 143 - 149

μια έννοια δεν υφίσταται καθώς το κάθε ένα από αυτά έχει να επιδείξει τον δικό του πλούτο. Έτσι τα μουσεία επιδιώκουν έναν έμμεσο ανταγωνισμό ο οποίος σχετίζεται με δραστηριότητες ψυχαγωγικού χαρακτήρα καθώς αποτελούν έναν χώρο αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου. Όπως για όλες τις επιχειρήσεις έτσι και για τα μουσεία υπάρχουν συγκεκριμένες πρακτικές οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν στην επιτυχία. Μια πρώτη λύση είναι η παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Έτσι, βελτιώνεται η εικόνα ενός μουσείου και συνεπώς αυξάνεται και η επισκεψιμότητα του²⁰⁰. Η ποιότητα καθορίζεται τόσο από την αξία των εκθεμάτων του όσο και από τις γενικότερες υπηρεσίες που παρέχει ένα μουσείο όπως το άκρως καταρτισμένο και εκπαιδευμένο προσωπικό του. Συστατικό επιτυχίας αποτελούν επίσης και οι περιοδικές εκθέσεις οι οποίες συνάδουν με τις επίκαιρες τάσεις της τέχνης ή την οργάνωση συνεδρίων και ημερίδων σε θέματα ειδικού ενδιαφέροντος. Μεγαλύτερα μουσεία τα οποία έχουν το περιθώριο να ρισκάρουν προσφέρουν καινοτόμες υπηρεσίες. Οι συστηματικές πάντως έρευνες κοινού προσφέρουν την δυνατότητα κατανόησης της ζήτησης των επισκεπτών. Επιπρόσθετα, η διαφήμιση αποτελεί έναν ακριβό τρόπο προώθησης ο οποίος έχει ως σκοπό να πληροφορήσει το κοινό. Σε περιπτώσεις νέων εκθέσεων και εκδηλώσεων η διαφήμιση χρησιμοποιείται αρκετά συχνά. Μια διαφήμιση για να θεωρηθεί πετυχημένη θα πρέπει να πληροί κάποια κριτήρια όπως είναι ο προϋπολογισμός, το περιεχόμενο, το στοχευμένο κοινό αλλά και τα μέσα τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για τον σκοπό αυτό²⁰¹. Επιπλέον, λόγω της αρκετά περιορισμένης οικονομικής τους δυνατότητας πολλά μικρά μουσεία συνεργάζονται με εταιρείες από κοινού. Μέσω του άμεσου μάρκετινγκ το οποίο πραγματοποιείται από την προσωπική επαφή ή το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο τα μουσεία προσεγγίζουν επισκέπτες αλλά και δωρητές. Είναι γεγονός πως οι άνθρωποι δίνουν περισσότερη προσοχή σε μηνύματα που απευθύνονται αποκλειστικά και μόνο στους ίδιους. Το άμεσο μάρκετινγκ λειτουργεί και ως μια έρευνα κοινού καθώς μέσω των άμεσων απαντήσεων που λαμβάνουν μπορούν να διακρίνουν εάν μια καμπάνια είχε τα επιθυμητά αποτελέσματα. Η προώθηση πωλήσεων αποτελεί ένα τρόπο προσέλκυσης νέων επισκεπτών κάτι που επιτυγχάνεται με μια απλή έκπτωση στο

²⁰⁰ Goulding. C. (2000). The Museum Environment and the Visitors Experience. εκδ. European Journal of Marketing σελ. 261 - 278

²⁰¹ Kotler. P. (2001). Ο Κοτλερ για το Μάρκετινγκ Αθήνα εκδ. Παιδεία – Μαλλιαρης Α.Ε σελ. 10 - 11

εισιτήριο εισόδου σε ένα μουσείο για ένα χρονικό διάστημα, την δωρεάν προσφορά καφέ στην καφετέρια που διαθέτει το μουσείο και τη δημιουργία διαγωνισμών.

Το τρίτο κατά σειρά πιο αποτελεσματικό εργαλείο μάρκετινγκ μετά τη διαφήμιση και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο είναι οι δημόσιες σχέσεις καθώς αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της επικοινωνιακής πολιτικής. Τα μέσα που χρησιμοποιούν είναι τα δελτία τύπου, τα φυλλάδια και τα άρθρα, οι ετήσιες αναφορές, τα σεμινάρια, τα συνέδρια κλπ. σε μια διαρκή προσπάθεια διατήρησης της θετικής εικόνας στις διάφορες κατηγορίες κοινού²⁰². Ακόμη, τα διαφημιστικά έντυπα αποτελούν έναν αξιοπρεπή τρόπο πληροφόρησης του κοινού μέσω των περιοδικών, των newsletter, των αφισών αλλά και των φυλλαδίων. Η Word of Mouth διαφήμιση αποτελεί την δωρεάν προώθηση του οργανισμού καθώς οι επισκέπτες μεταφέρουν από στόμα σε στόμα τις εντυπώσεις τους κάτι που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς λειτουργεί αυθόρμητα. Δεν θα μπορούσε να λείπει από το μουσειακό μάρκετινγκ η διαδικτυακή και διαδραστική επικοινωνία. Μια νέα εποχή για τα μουσεία σηματοδοτούν οι έννοιες ψηφιακό μουσείο, κυβερνομουσείο και εικονικό μουσείο. Η προώθηση μέσω του διαδικτύου μπορεί να επιτευχθεί μέσω όλων των κοινωνικών δικτύων, δημιουργώντας μια σχέση αλληλεπίδρασης των επισκεπτών με τα μουσεία καθώς ανοίγουν τους δρόμους για έναν πολιτιστικό διάλογο²⁰³. Τα μουσεία σήμερα οφείλουν να είναι ανοιχτά σε όλους με εκδηλώσεις και δράσεις για όλα τα φλέγοντα ζητήματα της εποχής όπως ο πόλεμος, η σχολική βία, ο ρατσισμός και πολλά άλλα. Εξυπακούεται ότι θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα για την πρόσβαση ατόμων με ειδικές ανάγκες. Το Warhol Museum²⁰⁴ έχοντας ως στόχο την ευαισθητοποίηση των ανθρώπων σε θέματα σχετικά με το Aids πραγματοποίησε μια έκθεση με την συμβολή ανθρώπων της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας ως αντίδραση για το απαγορευτικό καθεστώς που υπήρχε μέχρι πρότινος στη δωρεά αίματος από ανθρώπους με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό. Επιπλέον, ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες διατήρησης του ενδιαφέροντος του επισκέπτη

²⁰² Parasuraman, A. (1990). Delivering quality service: Balancing customer perceptions and expectations. εκδ. Research Gate

²⁰³ Kotler, P. ό.π.

²⁰⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του μουσείου <https://www.warhol.org/lgbtq/>

επιτυγχάνεται μέσω της χρήσης 3D προβολών²⁰⁵, επαυξημένης πραγματικότητας²⁰⁶, ψηφιακής αφήγησης²⁰⁷, smartify²⁰⁸ αλλά και την δημιουργία μιας σειράς podcast επεισοδίων²⁰⁹.

Ο ICOM στη συνεδρίαση του 2019 στο Παρίσι πρότεινε έναν εναλλακτικό ορισμό για τα μουσεία. Τα μουσεία σήμερα, αποτελούν διορατικούς και πολυφωνικούς οργανισμούς αποδίδοντας ισότιμα δικαιώματα στους ανθρώπους και στην πρόσβαση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα μουσεία στοχεύουν στην εξασφάλιση της παγκόσμιας ευημερίας και ισότητας, στην κοινωνική δικαιοσύνη και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Με το άκουσμα του ονόματος ενός μουσείου η πλειοψηφία του κόσμου είναι σε θέση να αναγνωρίζει ακριβώς τι πρεσβεύει το συγκεκριμένο ίδρυμα. Αυτό, εξαρτάται από την διαχείριση που έχει κάνει ο οργανισμός μέσω της φήμης του που έχει αποκτήσει.

Το brand name ενός πολιτιστικού οργανισμού θα πρέπει να δίνει στο κοινό του τη γενικότερη αίσθηση και τις βασικές αρχές που το απαρτίζουν. Το brand είναι η στρατηγική που σχεδιάζεται από οργανισμούς ώστε ο καταναλωτής να αναγνωρίζει την ταυτότητα του προϊόντος²¹⁰. Ωστόσο, είναι αρκετά αμφιλεγόμενο καθώς προωθεί εντυπώσεις οι οποίες δεν αντικατοπτρίζουν πάντα την πραγματικότητα. Ο βασικός στόχος ενός οργανισμού είναι να καταφέρει να ξεχωρίσει από τους ανταγωνιστές ώστε να αποτυπωθεί στη συνείδηση του κοινού. Ένα δυνατό brand name είναι ικανό να προσελκύσει επενδυτές και διάφορους άλλους συνεργάτες. Ο σχεδιασμός του brand αποτελεί σημαντική εργασία καθώς το όνομα και το σύμβολο του οργανισμού παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικής του ταυτότητας. Η πρώτη οπτική επαφή που έχει κάποιος με ένα προϊόν είναι και αυτό που θα κάνει την

²⁰⁵ Επιτυγχάνεται με την χρήση των ειδικών γυαλιών. Στόχος τους είναι να αποδίδεται η αίσθηση του εικονικού βάθους

²⁰⁶ Είναι ένα σύστημα στο οποίο συνυπάρχουν πραγματικά και εικονικά αντικείμενα στον πραγματικό κόσμο

²⁰⁷ Προσφέρει μια αφηγηματική προσέγγιση, αυτό σημαίνει πως δεν δίνει απλώς πληροφορίες για κάθε έκθεμα μεμονωμένα, αλλά τα εκθέματα αναδεικνύονται μέσα από ιστορίες με πλοκή και χαρακτήρες που αναβιώνουν τον κόσμο της εκάστοτε εποχής και προσβλέπουν στη συναισθηματική σύνδεση του επισκέπτη

²⁰⁸ Είναι μια δημοφιλής εφαρμογή για Μουσεία, η οποία δίνει την δυνατότητα να ακούσεις ιστορίες σχετικές με τα έργα τέχνης

²⁰⁹ Είναι ηχογραφημένα αρχεία ήχου και εικόνας, που είναι διαθέσιμα σε σειρές επεισοδίων

²¹⁰ Madieva. M. (2020). The Foundations of the brand name: Structure and semantics of new complex brand names εκδ. Research gate σελ. 39-42

διαφορά. Η εξασφάλιση ενός μεγαλύτερου εύρους κοινού είναι και αυτό που θα μετατρέψει έναν οργανισμό σε ισχυρό brand.

Η σημερινή εποχή απαιτεί από τους πολιτιστικούς οργανισμούς την εξωστρέφεια και την διαδραστικότητα. Οι απαιτήσεις του κοινού έχουν αλλάξει καθώς έχουν σταματήσει να προσλαμβάνουν παθητικά τα μηνύματα που λαμβάνουν και για αυτό η ανάγκη για αναμόρφωση και αναβάθμιση κρίνεται επιτακτική. Με το πρώτο άκουσμα του ονόματος ενός μουσείου η πλειοψηφία των ανθρώπων αναγνωρίζει αμέσως τα όσα αντιπροσωπεύει το συγκεκριμένο μουσείο²¹¹. Το Μουσείο της Ακρόπολης²¹², το Βρετανικό Μουσείο²¹³ αλλά και το Museum of Modern Art²¹⁴ είναι κάποια από τα παραδείγματα. Ωστόσο, υπάρχουν και πολιτιστικοί οργανισμοί οι οποίοι είναι γνωστοί στο ευρύ κοινό με το ψευδώνυμο τους όπως το MoMA και το V&A έτσι τους δίνεται η ευκαιρία για χρήση ενός μικρού και εντυπωσιακού λογότυπου στα social media. Αποτέλεσμα αυτού, το brand τους να γίνεται γρήγορα αναγνωρίσιμο σε όλο τον κόσμο. Στόχος ενός μουσείου είναι η δημιουργία brand loyalty δηλαδή η πίστη των καταναλωτών σε αυτό επιστρέφοντας κάθε φορά στο ίδιο μουσείο²¹⁵.

Ο Simon Anholt τη δεκαετία του 1990 επινόησε για πρώτη φορά τον όρο nation branding. Το nation branding επιδιώκει την βέλτιστη οικοδόμηση και διαχείριση της εικόνας αλλά και της φήμης ενός κράτους. Τα χαρακτηριστικά και η εθνική ταυτότητα ενός λαού αποτελούν τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα καθώς τα έμφυτα χαρακτηριστικά κάθε κράτους είναι και αυτά που το διαφοροποιούν από τα υπόλοιπα. Η στρατηγική που θα ακολουθήσει κάθε κράτος είναι και αυτή που στο τέλος θα καθορίσει τον βαθμό ελκυστικότητας και επιρροής του στο διεθνές σύστημα. Η ανάδειξη των θετικών χαρακτηριστικών και η μείωση των αρνητικών πτυχών του αποτελούν το nation branding. Η πολιτιστική διπλωματία και το nation branding είναι αλληλένδετες έννοιες καθώς μέσω του nation branding τα κράτη

²¹¹ William, E. (2013). Do not Wait to reveal the brand name: The Effect of Brand-Name Placement on Television Advertising Effectiveness. εκδ. Taylor and Francis Online σελ. 77 - 85

²¹² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του μουσείου <https://www.theacropolismuseum.gr/>

²¹³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του μουσείου <https://www.britishmuseum.org/>

²¹⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του μουσείου <https://www.moma.org/>

²¹⁵ Kotler, ό.π.

μπορούν να ασκήσουν επιρροή στο διεθνές σύστημα και να προωθήσουν την πολιτική, οικονομική και πολιτιστική τους ατζέντα. Η διασφάλιση μιας ελκυστικής εικόνας και η κατάκτηση του σεβασμού των υπολοίπων κρατών λειτουργούν στην προσέλκυση επενδυτών, τουριστών, επιχειρηματιών και καταναλωτών από την διεθνή αγορά. Άλλωστε ο Πολιτισμός αποτελεί βασικό συστατικό της εθνικής ταυτότητας και η εθνική ταυτότητα με τη σειρά της αποτελεί συστατικό του nation branding.

Εκτός από το nation branding υπάρχει και το city branding ανάλογης φιλοσοφίας με χαρακτηριστικό παράδειγμα το μουσείο Guggenheim²¹⁶ στο Bilbao. Το μουσείο Guggenheim εγκαινιάστηκε το 1997 από τον Franc O. Gehry ο οποίος διορίστηκε ως αρχιτέκτονας του μουσείου πέντε χρόνια πριν. Το Guggenheim είναι το πιο χαρακτηριστικό μουσείο για το νέο Μπιλμπάο το οποίο κατάφερε να φέρει τις μοντέρνες τέχνες κοντά στους πολίτες ενώ βελτίωσε αισθητά τον πολιτισμό αλλά και τον τουρισμό της πόλης. Το μουσείο Guggenheim θεωρείται παγκοσμίως ένα σύγχρονο αρχιτεκτονικό ορόσημο. Εξαιτίας της αρχιτεκτονικής του αλλά και των συλλογών του το Bilbao αποτελεί προορισμό για πολλούς τουρίστες²¹⁷. Μέσα σε ένα χρόνο από το 2003 έως και το 2004 η πόλη φιλοξένησε 20% περισσότερους τουρίστες. Επιπλέον, υπήρξε άνοδος της τάξεως του 30% σε τουρίστες εκτός της Ισπανίας. Το Bilbao έχει αναπτύξει έναν πολιτιστικό τουρισμό κάτι που στο παρελθόν δεν συνέβαινε καθώς η επισκεψιμότητα τους θερινούς μήνες ήταν σχεδόν ανύπαρκτη σε αντίθεση με το σήμερα όπου οι μήνες με την περισσότερη επισκεψιμότητα από τουρίστες είναι ο Ιούλιος, ο Αύγουστος, ο Σεπτέμβρης και ο Οκτώβρης. Έτσι, το Bilbao θέλοντας να ικανοποιήσει όλες τις ανάγκες των επισκεπτών του προσαρμόσε τις υποδομές του. Κάθε χρόνο το μουσείο παρουσιάζει μια μελέτη θέλοντας να δείξει τον οικονομικό αντίκτυπο του μουσείου στην οικονομία. Το Bilbao σήμερα είναι ένας πολιτιστικός αλλά και γαστρονομικός προορισμός.

²¹⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του μουσείου

<https://www.guggenheim.org/>

²¹⁷ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα

<https://www.greeneuropeanjournal.eu/the-guggenheim-effect-pride-and-prejudices/>

Προβλήματα με τα Οποία Έρχονται Αντιμέτωπα τα Μουσεία Σήμερα:

Τα προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν τα μουσεία σήμερα δυστυχώς δεν είναι λίγα. Αντικείμενα καταστρέφονται ή κυριολεκτικά χάνονται στις αποθήκες όπως επίσης υπάρχει και τεράστια αδυναμία στον προγραμματισμό και στην υλοποίηση μεγαλεπήβολων σχεδίων αλλά και στον ίδιο τον προγραμματισμό για την ανάδειξη των συλλογών. Ιδιαίτερος μικρότερος μουσεία πλήττονται καθώς έρχονται αντιμέτωπα με την ανεπάρκεια του προσωπικού, την έλλειψη συνεχούς εκπαίδευσης του προσωπικού, τις παρανοήσεις σχετικά με το υλικό και τη σημασία του αλλά και τα οικονομικά κριτήρια αποτελούν μεγάλο πρόβλημα καθώς τα θέματα ως προς την χρηματοδότηση των μουσείων αποκτούν όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις. Όλα αυτά τα προβλήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν με την οικονομική ενίσχυση του κρατικού μηχανισμού, την εκπαίδευση του προσωπικού αλλά και του κοινού, την δημιουργία επαγγελματικής συνείδησης αλλά και με τον ορισμό παραμέτρων επιτυχίας²¹⁸.

Ένας αποτελεσματικός τρόπος επίλυσης αυτών των ζητημάτων είναι η αναγνώριση του. Έτσι, ένας οργανισμός αποκτά το δικαίωμα να χαρακτηρίζεται ως μουσείο εφόσον καλύπτει κάποια συγκεκριμένα κριτήρια και συγκεκριμένες προδιαγραφές σε διάφορους τομείς²¹⁹. Η διαπίστευση αυτή στηρίζεται σε συγκεκριμένες νομοθετικές ρυθμίσεις και πραγματοποιείται είτε από τον αρμόδιο κυβερνητικό φορέα σε θέματα μουσείων είτε από κάποια έγκυρη επαγγελματική ένωση μουσείων που δραστηριοποιείται σε εθνικό επίπεδο. Γεγονός αποτελεί πως η συμμετοχή των μουσείων στα συγκεκριμένα συστήματα πιστοποίησης είναι προαιρετική. Ωστόσο, με αυτό τον τρόπο τα μουσεία μπορούν να το χρησιμοποιήσουν ώστε να προωθήσουν την δημόσια εικόνα τους με στόχο την αύξηση της επισκεψιμότητας.

Από το 1970 οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής με πρωτοβουλία της Αμερικανικής Ένωσης Μουσείων (AAM) αποτελεί ένα από τα παλαιότερα συστήματα πιστοποίησης. Η διαδικασία εισαγωγής είναι χρονοβόρα και κυμαίνεται από 2 έως 3 χρόνια. Επιπλέον, οι οργανισμοί οι οποίοι γίνονται δεκτοί δέχονται επαναξιολόγηση

²¹⁸ Black, ό.π. σελ. 89 - 92

²¹⁹ Οι αγγλικοί όροι << accreditation >> και << registration >> χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν την ένταξη ενός οργανισμού σε ένα εθνικό σύστημα επικύρωσης μουσείων

κάθε δέκα χρόνια. Το 1988 στην Μεγάλη Βρετανία η Επιτροπή για το Μουσείο και τις πινακοθήκες (Museums and Galleries Commission) αποκτά κι αυτή σύστημα πιστοποίησης μουσείων. Σήμερα το ρόλο αυτό τον έχει αναλάβει το Συμβούλιο Μουσείων, Βιβλιοθηκών και Αρχείων (MLA. Museums, Libraries and Archives Council) με την ονομασία Museum Registration Scheme. Η ονομασία του προγράμματος μεταβλήθηκε το 2004 σε Museum Accreditation Program. Στην Αυστραλία η εφαρμογή συστήματος πιστοποίησης ξεκίνησε το 1991. Στην Ελλάδα με το νόμο 2557/1997 υπήρξε η πρώτη απόπειρα εισαγωγής ενός συστήματος πιστοποίησης μουσείων με το νόμο 3028/2002 << Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς >>. Συγκεκριμένα με το άρθρο 45 ορίζονται όλες οι απαραίτητες προδιαγραφές για την ίδρυση και την λειτουργία ενός μουσείου τόσο από το δημόσιο όσο και για την αναγνώριση μουσείων που ιδρύονται από άλλα νομικά πρόσωπα²²⁰.

Κεφάλαιο 5: Η έννοια της Γενοκτονίας

Η καταστροφή πολιτιστικών αγαθών και μνημείων αποτελεί μια ειδική και έκνομη πράξη κρατών και μη σε περιόδους εχθροπραξιών. Υπάρχει ένα ευρύ νομικό πλαίσιο το οποίο καταδικάζει και ποινικοποιεί πράξεις οι οποίες έχουν ως στόχο τον αφανισμό του πολιτιστικού περιβάλλοντος λαών και ομάδων. Διεθνείς οργανισμοί και μη κυβερνητικοί οργανισμοί δραστηριοποιούνται για την προστασία και την αποκατάσταση μνημείων και πολιτιστικών αγαθών που συνθέτουν την ταυτότητα των λαών. Τα τελευταία χρόνια ο πολιτισμός και η πολιτιστική κληρονομιά συνθέτουν όργανα πολέμου. Εν συνεχεία, τα πολιτιστικά αγαθά ενός κράτους έχουν αποτελέσει λεία πολέμου με την μεταφορά τους στο έδαφος της κατακτήτριας χώρας ή για άλλη εκμετάλλευση τους²²¹. Η λεηλασία και η καταστροφή των πολιτιστικών αγαθών περιγράφει το μένος των νικητήριων χωρών να εξαλείψουν την ταυτότητα και συνεπώς την μνήμη ενός λαού.

Γιατί όμως παρατηρείται τόσο μένος ; Μνήμη ουσιαστικά είναι η αποθήκευση πληροφοριών στον ανθρώπινο εγκέφαλο. Μεταφορικά ο όρος μνήμη χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις ιστορικές παραδόσεις. Έτσι, γίνεται η

²²⁰ Μπούνια, ό.π. σελ 32 - 33

²²¹ Μπούνια, ό.π. σελ. 140

διαφοροποίηση των αποθηκευμένων εμπειριών από τον άνθρωπο. Ο Jan Assmann εισήγαγε τον όρο πολιτισμική μνήμη με σκοπό να περιγράψει τις παραδόσεις οι οποίες μεταβιβάζονται προφορικά ή γραπτά στα μέλη μιας κοινωνίας. Η πολιτισμική μνήμη είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την μνήμη, τον πολιτισμό, την ομάδα και την διαμόρφωση το κοινωνικού συνόλου. Σύμφωνα με τον Halbwachs η μνήμη υπάρχει και διατηρείται μέσω της επικοινωνίας, χωρίς την κοινωνικοποίηση δεν μπορεί να υπάρξει μνήμη. Για να μπορέσει να υπάρξει συσχέτιση με το παρελθόν θα πρέπει το παρελθόν να μην έχει εξαφανιστεί, θα πρέπει δηλαδή να υπάρχουν μάρτυρες και μαρτυρίες οι οποίες θα διαφέρουν σε σχέση με τον παρόν. Οι κοινωνίες χρειάζονται το παρελθόν κυρίως για τον αυτοορισμό τους²²². Η συλλογική μνήμη μιας κοινότητας προσπαθεί να προβάλει εικόνες του παρελθόντος της με τις οποίες νοιώθει άνετα καθώς αναγνωρίζει τον εαυτό της αποσιωπώντας αλλαγές οι κενές ζώνες κατά τις οποίες δεν υπήρξε κάποια ριζική αλλαγή. Σύμφωνα με τον Assmann η πολιτισμική μνήμη αποτελεί στοιχείο ανάμεσα στα μέλη της ίδιας κοινωνικής ομάδας, για παράδειγμα ως λαός οι Εβραίοι επέζησαν ακολουθώντας πιστά την εντολή διαφύλαξε και θυμήσου. Ο κάθε λαός το κάθε κράτος θέλοντας να αντιτεθεί στους γύρω λαούς πλάθει μια φαντασιακή εικόνα του εαυτού του ως ένα εκλεκτός λαός, μια έννοια η οποία άνθισε στην εποχή του εθνικισμού και η οποία αποτελείται από απόλυτα δεσμευτικές υποχρεώσεις. Η πολιτισμική μνήμη δεν κληροδοτείται βιολογικά για αυτό και χρειάζεται την επανάληψη και την ανάκτηση. Υπάρχουν δύο ειδών κοινωνίες οι Ψυχρές και οι Θερμές. Η Ελλάδα είναι μια κοινωνία θερμή και σίγουρα όχι για το ωραίο καλοκαίρι της με τις υψηλές θερμοκρασίες αλλά γιατί χρησιμοποιεί το παρελθόν για την εξέλιξη της. Σε αντίθεση με τις ψυχρές κοινωνίες οι οποίες αντιτίθενται σε κάθε πιθανή αλλαγή όπως για παράδειγμα η Αρχαία Αίγυπτος.

Ο Χίτλερ κατά τη διάρκεια του Β Παγκοσμίου Πολέμου είχε δώσει ως εντολή την καταστροφή έργων τέχνης με στόχο την ισοπέδωση του ηθικού του κατακτημένου λαού. Η Ελλάδα είναι μια χώρα η οποία υπέστη διαρπαγή των πολιτιστικών της αγαθών και στην περίοδο του Β Παγκοσμίου Πολέμου από τα γερμανικά, ιταλικά και βουλγαρικά στρατεύματα εκ των οποίων ελάχιστα έχουν επιστραφεί.

²²² Assmann, J. (2017). Η Πολιτισμική Μνήμη. Αθήνα εκδ. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης σελ. 220 – 350

Κατά τη δεκαετία του 1940 εισήχθη ο όρος γενοκτονία στην ορολογία του διεθνούς δικαίου. Σύμφωνα με τον Λεμκιν η γενοκτονία αποτελεί το συστηματικό σχέδιο εξόντωσης μιας ομάδας και διακρίνεται σε οχτώ κατηγορίες, την φυσική, την βιολογική, την κοινωνική, την πολιτική, την πολιτιστική, την οικονομική, την θρησκευτική και την ηθική γενοκτονία²²³. Τα πρώτα σχέδια της Σύμβασης για την Πρόληψη και την Καταστολή του Εγκλήματος της Γενοκτονίας αναγνώριζαν την φυσική και την βιολογική πολιτιστική διάσταση. Οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Αυστραλία δεν ήταν θετικά προσκείμενες με την εξέλιξη αυτή με αποτέλεσμα το τελικό κείμενο της Σύμβασης να μην κάνει λόγο για την καταστροφή μνημείων και αγαθών. Εξαιτίας του Ολοκαυτώματος το 1948 τα Ηνωμένα Έθνη υιοθέτησαν την Σύμβαση για την Πρόληψη και την Καταστολή του Εγκλήματος της Γενοκτονίας το οποίο ορίζει την γενοκτονία ως διεθνές έγκλημα. Η γενοκτονία βάσει του άρθρου 1 της Σύμβασης μπορεί να συμβεί και εν καιρώ ειρήνης. Επιπρόσθετα, τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά ενός λαού είναι εγγενή και θεμελιώδη στοιχεία του εγκλήματος της γενοκτονίας²²⁴. Το 1998 υιοθετήθηκε και το Καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου στον οποίο περιλαμβάνεται και ο ορισμός της γενοκτονίας. Στην υπόθεση Bosnia and Herzegovina V Serbia and Montenegro το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών αναγνώρισε μόνο την φυσική και βιολογική διάσταση της γενοκτονίας. Σήμερα ο ISIS διαπράττει γενοκτονίες με την μορφή των μαζικών δολοφονιών θρησκευτικών και όχι μόνο ομάδων όπως είναι οι ομάδες των Μελχιτών, των Κοπτών Χριστιανών, των Σιτών, των Μουσουλμάνων, των Yazidi και των Σουνιτών Κούρδων. Ακόμη διαπράττουν γενοκτονίες με τον μαζικό βιασμό αυτών των ομάδων, τον μαζικών απαγωγών παιδιών αλλά και την καταστροφή πολιτιστικών μνημείων και θρησκευτικών τόπων λατρείας που έχουν ως σκοπό τη φυσική και βιολογική αφάνιση των συγκεκριμένων ομάδων²²⁵. Διεθνείς και μη κυβερνητικοί οργανισμοί έχουν καλέσει τη διεθνή κοινότητα να αναγνωρίσει τις πράξεις ως γενοκτονία, ως εγκλήματα πολέμου και ως εγκλήματα κατά ζωής²²⁶.

²²³ Crook & Short, (2014). Marx, Lemkin and the genocide–ecocide nexus. εκδ. Taylor & Francis Online σελ. 300

²²⁴ Schabas, W. (2001). Genocide in International Law: The Crimes of Crimes. εκδ. JStor σελ. 739 - 741

²²⁵ Fournet, C. (2007). The Crime of Destruction and the Law of Genocide. εκδ. Taylor AND Francis σελ. 1 - 10

²²⁶ Schabas, ό.π.

Η Αντίδραση των Ηνωμένων Εθνών στην Περίπτωση Καταστροφής των Πολιτιστικών Μνημείων από το ISIS:

Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών με το ψήφισμα 69/281 τον Μάιο του 2015 καταδίκασε την βαρβαρότητα και την λεηλασία την πολιτιστικής κληρονομιάς του Ιράκ από το Ισλαμικό κράτος. Επιπρόσθετα, εξέφρασε την έντονη δυσαρέσκεια της για τους τρόπους κατά τους οποίους επιδιώκουν να επιβάλουν τις εξτρεμιστικές τους ιδεολογίες και ζητεί την άμεση παύση της καταστροφής της πολιτιστική κληρονομιάς διατηρώντας την πολιτιστική κληρονομιά του Ιράκ σύμφωνα με το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο. Επιπλέον, επιβεβαιώνει πως οι επιθέσεις σε χώρους λατρείας, στην εκπαίδευση, στην τέχνη και στα ιστορικά μνημεία ισοδυναμούν με εγκλήματα πολέμου²²⁷.

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και των μνημείων αποτελεί διεθνή υποχρέωση κάτι τέτοιο όμως δεν μπορεί να συμβεί καθώς ο ISIS αποτελεί μη κρατική οντότητα και έτσι δεν μπορούν να εφαρμοστούν οι συμβάσεις της Χάγης και Γενεύης. Επιπλέον, η Συρία και το Ιράκ δεν έχει κυρώσει το καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου με αποτέλεσμα να εγείρεται το ζήτημα σχετικά με την ατιμωρησία των εγκλημάτων στην Συρία και το Ιράκ²²⁸. Ακόμη, είναι γεγονός πως η ταχύτητα της δράσης του ISIS είναι εξαιρετικά δύσκολο να ανακοπεί από τους χρονοβόρους μηχανισμούς επιβολής και εφαρμογής του δικαίου. Το Συμβούλιο Ασφαλείας το 2015 αποφάσισε την παρεμπόδιση των ιρακινών και συριακών πολιτιστικών αγαθών και άλλων ειδών με αρχαιολογική, ιστορική, πολιτιστική σπουδαιότητα που διακινούνται παράνομα με τελικό σκοπό την επιστροφή τους στους λαούς που ανήκουν. Το Συμβούλιο Ασφαλείας τονίζει πως εξαιτίας του οργανωμένου εγκλήματος, της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και του λαθρεμπορίου αντικειμένων πολιτιστικής κληρονομιάς το ISIL, το ANF και άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα της Αλ – Κάιντα παράγουν έσοδα χρησιμοποιώντας τα για την στρατολόγηση μελών και την οργάνωση τρομοκρατικών επιθέσεων²²⁹. Το

²²⁷ Μπούνια, ό.π. σελ. 158

²²⁸ Μποτού, Π. Η νομική βάση της επέμβασης των ξένων δυνάμεων στη Συρία. εκδ. Expressis Verbis Law Journal. 1:1

²²⁹ Γεωργακοπούλου, Β. (2016). Η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς από το ISIS ως απειλή ασφάλειας. Η αντίδραση της διεθνούς κοινότητας.. εκδ. Research Gate, σελ. 1 - 8

Συμβούλιο Ασφαλείας υποχρεώνει τα κράτη να υπογράψουν τις σχετικές διεθνείς συμβάσεις και να εφαρμόσουν τις διεθνείς υποχρεώσεις τους. Το Συμβούλιο καλεί την UNESCO , την Interpol αλλά και άλλους διεθνείς οργανισμούς να βοηθήσουν στην επιστροφή όλων των παράνομα εξαχθέντων πολιτιστικών αγαθών.

Ήδη από το 1863 υπάρχει το νομοθετικό πλαίσιο το οποίο καταδικάζει τις ενέργειες οι οποίες έχουν ως σκοπό την εξάλειψη του περιβάλλοντος λαών και ομάδων²³⁰. Οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής κατά την διάρκεια του Αμερικανικού Εμφυλίου πολέμου εξέδωσε τον Κώδικα Lieber μια σειρά οδηγιών συμπεριφοράς οι οποίες είχαν ως αποδέκτη τους διοικητές των στρατευμάτων των ΗΠΑ στο πεδίο της μάχης. Ο Κώδικας Lieber²³¹ προέβλεπε στην προστασία των πολιτιστικών αγαθών που στεγάζονται σε κτίρια με πολιτιστική αξία όπως είναι οι βιβλιοθήκες, οι εκκλησίες και τα μουσεία. Το 1899 και το 1907 με τις δύο Συνδιασκέψεις της Χάγης το ρυθμιστικό πλαίσιο προβλέπει την προστασία των πολιτιστικών αγαθών και οικοδομημάτων αφιερωμένων στις τέχνες, τις επιστήμες, την θρησκευτική λατρεία αλλά και τα ιστορικά κτίρια. Σύμφωνα με το πρώτο πρωτόκολλο της Συμβάσεως της Χάγης κάθε συμβαλλόμενο μέρος μετά το τέλος των εχθροπραξιών οφείλει να επιστρέψει τα πολιτιστικά αγαθά που είχαν εξαχθεί από το άλλο κράτος. Το δεύτερο πρωτόκολλο απαγορεύει την εγκατάσταση στρατιωτικών στόχων κοντά στα πολιτιστικά αγαθά. Σύμφωνα με την Σύμβαση περί Προστασίας των Πολιτιστικών Αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης η σύμβαση υπογραμμίζει ότι οι βλάβες που προκαλούνται είναι βλάβες στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά²³². Άκρως σημαντική είναι η προετοιμασία για την εξασφάλιση της προστασίας των πολιτιστικών αγαθών. Επιπρόσθετα, υπάρχει ο Διεθνής Κατάλογος πολιτιστικών αγαθών υπό ειδική προστασία τα οποία φιλοξενούν κινητά πολιτιστικά αγαθά κατά τη διάρκεια ένοπλης σύρραξης έπειτα από αίτηση του ενδιαφερόμενου κράτους. Τέλος, το 1996 ο ICOM, ο ICOMOS²³³ και τρεις ακόμα οργανώσεις δημιούργησαν την Διεθνή Επιτροπή της Μπλε Ασπίδας (International Committee of the Blue

²³⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της UNESCO <https://whc.unesco.org/en/news/1361>

²³¹ Carnahan, B. (1998). Lincoln, Lieber and the Laws of War: The Origins and Limits of the Principle of Military Necessity. εκδ. Cambridge University Press σελ. 213 - 231

²³² Χατζηκωσταντίνου, Κ. (1999). Προσεγγίσεις στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο Αθήνα εκδ. Αντ. Ν. Σακουλας σελ. 244 - 245

²³³ Ο ICOMOS είναι μια παγκόσμια μη κυβερνητική οργάνωση η οποία ιδρύθηκε το 1965 στο Παρίσι με αποκλειστικό αντικείμενο την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Ο

Shield) εξαιτίας των πολεμικών συρράξεων και των πολιτιστικών καταστροφών στον Λίβανο, τον Περσικό κόλπο, την πρώην Γιουγκοσλαβία, το Ιράκ και την Συρία με στόχο την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Το σύμβολο BlueShield έχει αναγνωριστεί ως έμβλημα αντίστοιχο του ερυθρού σταυρού. Το 2008 ιδρύθηκε στη Χάγη ο Σύνδεσμος των Εθνικών Επιτροπών της Μπλε Ασπίδας (Association of National Committees of the Blue Shield – ANCB) με στόχο να εποπτεύει οργανισμούς που υποστηρίζουν τα μουσεία, τα αρχεία, τα μνημεία, τις τοποθεσίες αλλά και τις βιβλιοθήκες²³⁴.

ISIS:

Το Ισλαμικό Κράτος ή αλλιώς Da'ish ή Daesh, αποτελεί τρομοκρατική οργάνωση η δράση της οποίας έχει ξεκινήσει από το 2014. Τα προηγούμενα χρόνια τη συναντούσαμε με τις ονομασίες Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL) αλλά και ως Islamic State of Iraq and Ash – Sham την περίοδο του 2013 – 2014, από το 2006 έως και το 2013 δρούσε με τις ονομασίες Islamic State of Iraq ή Al – Qaeda in Iraq. Παλαιότερα, είχε την ονομασία The Organization for Monotheism and Jihad από το 1999 έως και το 2004²³⁵. Τον Ιούνιο του 2014 το Ισλαμικό Κράτος κήρυξε το ισλαμικό χαλιφάτο με θρησκευτικές, πολιτικές και στρατιωτικές εξουσίες των Μουσουλμάνων σε παγκόσμια κλίμακα. Ομάδες και μειονότητες οι οποίες δεν συμμορφώνονται με τους δικούς τους κανόνες εκτοπίζονται με βίαιες ενέργειες. Οι συνέπειες των δράσεων τους είναι ανυπολόγιστες για την ανθρωπότητα και αποτελούν επίθεση στη συλλογική μνήμη της παγκόσμιας κοινωνίας. Οι ενέργειες του ISIS συνιστούν μια μορφή γενοκτονίας καθώς ακολουθούν την λογική << ελέγχεις το λαό, εάν ελέγχεις τον πολιτισμό του >>²³⁶. Ο ISIS στοχεύει στην εξάλειψη και τον αφανισμό τόσο των πολιτιστικών μνημείων όσο και των γηγενών

ICOMOS συμμετέχει στην πρωτοβουλία Blue Shield και στη διαδικασία Heritage Alert για τη δημοσιοποίηση απειλών αλλά και για την ορθή συντήρηση των πολιτιστικών αγαθών. Τέλος ο ICOMOS είναι συνδεδεμένος με την UNESCO και λειτουργεί συμβουλευτικά προς την Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του ICOMOS <https://icorp.icomos.org/>

²³⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της Διεθνούς Επιτροπής της Μπλε Ασπίδας <https://theblueshield.org/>

²³⁵ Singer, G. (2015). ISIS's War on Cultural Heritage and Memory. εκδ. Centro de Estudios de Historia del Antiguo Oriente (CEHAO) Pontifical Catholic University of Argentina σελ. 1-3

²³⁶ Lemkin, ό.π. σελ. 79

πληθυσμών στον οποίο έχουν ζήσει και εξελιχθεί. Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί ζήτημα διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας²³⁷.

Τα πολιτιστικά μνημεία τα οποία έχουν καταστραφεί ή λεηλατηθεί από τον ISIS είναι εκατοντάδες, μέσω των οποίων ο ISIS χρηματοδοτεί τις δραστηριότητες του. Κάποια από τα πολιτιστικά μνημεία τα οποία έχουν υποστεί σημαντικές φθορές είναι τα εξής²³⁸: Η Αρχαία πόλη Χαλέπι, η οποία κυβερνήθηκε από τους Χετταίους, τους Ασσύριους, τους Άραβες, τους Μογγόλους, τους Μαμελούκους και τους Οθωμανούς και που σήμερα μια από τις αρχαιότερες αγορές του κόσμου έχει πλήρως καταστραφεί²³⁹. Επίσης, η Αρχαία πόλη της Μπόσρα η οποία αποτέλεσε σημαντικό σταθμό προς τη Μέκκα και ήταν πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας της Αραβίας έχει υποστεί ανεπανόρθωτες ζημιές²⁴⁰. Η Χάντρα, η οποία βρισκόταν κάτω από την επιρροή της αυτοκρατορίας των Πόρθων και πρωτεύουσα του πρώτου αραβικού βασιλείου βρέθηκε κι αυτή στόχος του ISIS όπου και τελικά τον Μάρτιο του 2015 ξεκίνησε η κατεδάφιση της καθώς ο ISIS θεώρησε πως πολλά από τα πολιτιστικά της αγαθά ήταν αντί – ισλαμικά. Η πολιτιστική κληρονομιά της Παλμύρα²⁴¹ αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά πολιτιστικά κέντρα του αρχαίου κόσμου. Οι εξτρεμιστές έθεσαν ως στόχο τους την καταστροφή αυτής της ποικιλομορφίας και του πλούτου της. Ο ISIS κατέστρεψε επίσης τους ναούς Μπααλ Σαμίν και Μπελ ενώ εκτέλεσαν και τον αρχαιολόγο Καλεντ αλ Ασσαντ. Η ιστορική πόλη της Ζαμπίντ η οποία και καθίσταται ως μια εξαιρετική αρχαιολογική τοποθεσία εξαιτίας της αρχιτεκτονικής της έχει υποστεί πολλές ζημιές²⁴². Ακόμη, η παλιά πόλη της Σαναά, μια πόλη η οποία τον 7^ο και 8^ο αι. αποτέλεσε σημαντικό κέντρο εξάπλωσης του Ισλάμ έχει πλέον καταστραφεί. Επιπλέον, οι εξτρεμιστές κατέστρεψαν το μοναστήρι του Αγίου Ιουλιανού στη Δαμασκό ηλικίας 1583 χρόνων. Η Πομπηία της Ερήμου ή αλλιώς η αρχαία πόλη της Ντούρας Ευρωπου υπέστη τεράστιες λεηλασίες και καταστροφές. Η Νινευή καταστράφηκε και λεηλατήθηκε

²³⁷ Schabas, ό.π. σελ. 189

²³⁸ Singer, ό.π.

²³⁹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην σελίδα της UNESCO <https://whc.unesco.org/en/news/1067>

²⁴⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της UNESCO <https://whc.unesco.org/en/news/1257>

²⁴¹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην σελίδα της UNESCO <https://whc.unesco.org/en/news/1257>

²⁴² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της UNESCO <https://whc.unesco.org/en/news/1295>

από το ISIS, πολλά από τα πολιτιστικά της αγαθά έχουν πουληθεί και εννοείται εξαχθεί παράνομα. Η Νιρμουντ, αποτελεί μνημείο της παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO. Ο ISIS έχει σήμερα καταστρέψει τμήματα του αρχαιολογικού χώρου όπως αναπαραστάσεις και αγάλματα. Επιπλέον, ο ISIS έκαψε εκατοντάδες βιβλία, σπάνια χειρόγραφα και έγγραφα τα οποία φυλάσσονταν στην Βιβλιοθήκη της Μουσούλης στο Ιράκ. Το Μοναστήρι του Αγίου Ηλία η αλλιώς Dair Mar Elia καταστράφηκε ολοσχερώς, η ανέγερση του μοναστηριού έγινε μεταξύ 582 και 590 μΧ²⁴³. .

Η επιλογή των συγκεκριμένων μνημείων από το ISIS καλεί την διεθνή κοινότητα να αντιμετωπίσει το ζήτημα καθώς πρόκειται για μνημεία αναγνωρισμένης συμβολικής αξίας και παγκόσμιας κληρονομιάς²⁴⁴.

Μελέτη Περίπτωσης: Τα Μάρμαρα του Παρθενώνα

Ιστορική Αναδρομή:

Ο Λόρδος Έλγιν διορίζεται ως Πρεσβευτής της Υψηλής Πύλης στην Κωνσταντινούπολη από την Μεγάλη Βρετανία το 1799. Το 1800 ο Λόρδος Έλγιν με σκοπό να σχεδιάσει τα μνημεία αλλά και να πάρει εκμαγεία τα οποία θα κοσμούσαν την έπαυλη του στη Σκωτία στέλνει τους τεχνίτες του στην Αθήνα η οποία αποτελούσε τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Εν συνεχεία, η Οθωμανική Αυτοκρατορία συνάπτει συμμαχία με την Μεγάλη Βρετανία εναντίον της Γαλλίας. Εξαιτίας, της εύνοιας του Σουλτάνου προς τον Λόρδο Έλγιν ο τελευταίος επωφελείται αυτής της εύνοιας και προχωράει στην αφαίρεση όσων γίνεται περισσότερων γλυπτών από τα μνημεία της Ακρόπολης. Ωστόσο, ουδέποτε αυτή η πράξη δεν επισφραγίστηκε με την άδεια αφαίρεσης αρχιτεκτονικών μελών και γλυπτών από τον σουλτάνο και την αντίστοιχη αρχή. Απ' εναντίας, ο Λόρδος Έλγιν έκανε χρήση μιας φιλικής επιστολής του τούρκου αξιωματούχου Καϊμακάμη Βεζίρη

²⁴³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του National Geographic <https://www.nationalgeographic.com/history/article/150901-isis-destruction-looting-ancient-sites-iraq-syria-archaeology>

²⁴⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα της UNESCO <https://www.unesco.org/en/articles/unite4heritage-united-nations-university-joins-unesco-campaign-protect-heritage-danger>

στην Κωνσταντινούπολη. Η ανεπίσημη αυτή επιστολή επέτρεπε στους τεχνίτες του Έλγιν να σχεδιάσουν και στην συνέχεια να πάρουν εκμαγεία αλλά και να κάνουν ανασκαφή γύρω από τα θεμέλια του Παρθενώνα με όρο να μην προκληθεί με κανέναν τρόπο ζημιά στα μνημεία²⁴⁵. Κατά τη διάρκεια αφαίρεσης κομματιών από το γλυπτό διάκοσμο του Παρθενώνα ο Έλγιν έπειθε τους Τούρκους να σιωπήσουν δίνοντας τους άφθονα δώρα, χρήματα αλλά και εκβιασμούς. Το συνεργείο του Έλγιν προκαλούσε ζημιές στα γλυπτά τόσο του μνημείου όσο και στο ίδιο το μνημείο επί σειρά ετών και συγκεκριμένα από το 1801 έως και το 1804 ενώ παράλληλα απέσπασαν και διαμέλισαν σημαντικό μέρος από το γλυπτό διάκοσμο του Παρθενώνα.

Αυτή η πράξη είχε και έχει μέχρι και σήμερα ως αποτέλεσμα περισσότερα από τα μισά αρχιτεκτονικά γλυπτά του ναού να βρίσκονται στο Βρετανικό Μουσείο ενώ τα υπόλοιπα κοσμούν το Μουσείο της Ακρόπολης. Το Βρετανικό Μουσείο κατέχει έως και σήμερα τη μισή από την αρχική ζωοφόρο, 15 μετόπες και 17 γλυπτές μορφές που κοσμούσαν τα αετώματα. Ακόμη, το Βρετανικό μουσείο έχει στην κατοχή του μια Καρυάτιδα, έναν κίονα από το Ερεχθείο και κάποια ακόμα κομμάτια προερχόμενα από άλλα κτίσματα της Ακρόπολης. Ακόμη, στο μουσείο του Λούβρου αλλά και σε μουσεία στη Δανία, την Αυστρία, την Γαλλία και την Ιταλία βρίσκεται ένας μικρός αριθμός κομματιών από τα Γλυπτά του Παρθενώνα²⁴⁶. Ο Έλγιν μετέφερε τα γλυπτά και τα αρχιτεκτονικά μέλη με πλοία στην Αγγλία, ένα από τα οποία βούλιαξε στα Κύθηρα. Οι Έλληνες σφουγγαράδες επί δύο χρόνια προσπαθούσαν να τα ανασύρουν από τον βυθό. Η μοίρα των γλυπτών ήταν η παραμονή τους για μεγάλο διάστημα στην υγρασία των λιμανιών. Ο Έλγιν εξαιτίας των τεράστιων ποσών που δαπάνησε στα συνεργεία και στις δωροδοκίες των Τούρκων αξιωματούχων χάνει την περιουσία του και αναγκάζεται να τα πουλήσει στην Βρετανική Κυβέρνηση η οποία τα εναπέθεσε στο Βρετανικό Μουσείο από το 1816²⁴⁷. Ωστόσο, μια ειδική εξεταστική επιτροπή μελέτησε τη συγκεκριμένη υπόθεση πριν την συναλλαγή και το πόρισμα αυτής της επιτροπής εξετάστηκε από το Βρετανικό Κοινοβούλιο.

²⁴⁵ Κόρκα, Ε. (n.d). Η Επανένωση των Μαρμάρων του Παρθενώνα- Πολιτιστική Αναγκαιότητα εκδ. Academia σελ. 1 – 2

²⁴⁶ Χαμιλάκης, Γ. (2012). Νοσταλγία για το όλον: Τα μάρμαρα του Παρθενώνα (ή ελγίνεια)". Από το "Έθνος και τα Ερείπιά του". Μετ. Ν. Καλαντζής. Αθήνα εκδ. Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου σελ. 271 - 315

²⁴⁷ Κόρκα, ό.π. σελ. 2

Κατά τη διάρκεια της συνεδρίας δεν ήταν λίγοι αυτοί που κατέκριναν τις πράξεις του Λόρδου Έλγιν όπως ήταν ο Λόρδος Βύρωνας. Στην ίδια συνεδρία για πρώτη φορά έγινε λόγος για την επιστροφή των μαρμάρων²⁴⁸. Αμέσως μετά από την απελευθέρωση της Ελλάδας από την Οθωμανική Αυτοκρατορία ακόλουθος του Όθωνα ζητά την επιστροφή των Μαρμάρων. Έτσι, χωρίς να χαθεί καθόλου χρόνος ξεκίνησε η αναστήλωση του Παρθενώνα ενώ και οι πρώτοι Έλληνες αρχαιολόγοι ζητούν κι αυτοί την επιστροφή των μαρμάρων. Η Μελίνα Μερκούρη το 1982 ως Υπουργός Πολιτισμού ζητά την επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα υποβάλλοντας σχετικό αίτημα στο Συμβούλιο Υπουργών Πολιτισμού της UNESCO²⁴⁹. Από το 1982 έως και σήμερα το ζήτημα της επιστροφής των Μαρμάρων παραμένει στο προσκήνιο κερδίζοντας διαρκώς νέους υποστηρικτές από όλο τον κόσμο, ενώ έχουν συσταθεί επιτροπές σε πολλά κράτη αλλά και ηγέτες οι οποίοι τάσσονται ανοιχτά υπέρ αυτής της πολυπόθητης επιστροφής. Σημαντικό είναι να αναφερθεί πως το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών στην Μεγάλη Βρετανία τάσσονται υπέρ σύμφωνα με τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων. Επίσης το 1999 η απόφαση του Ευρωκοινοβουλίου τάσσεται υπέρ με ποσοστό 55%. Η επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα τίθεται στο όνομα της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η Ελληνική κυβέρνηση έχει προωθήσει το ζήτημα της επιστροφής των Μαρμάρων σε διάφορους φορείς όπως η UNESCO ήδη από το 1982, η γραπτή διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 1998 αλλά και η υπόδειξη της UNESCO TO 1999²⁵⁰.

Οι Αντιδράσεις της Παγκόσμιας Κοινότητας για την Επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα:

Ο Λόρδος Βύρωνας το 1811 έγραψε το ποίημα << Η κατάρα της Αθήνας >> στο οποίο θρηνεί τη λεηλασία του Παρθενώνα. Το 1825 ο Αλ. Ραγκαβής διατύπωσε πρώτος το αίτημα της επιστροφής των Μαρμάρων²⁵¹. Το 1842 ως γραμματέας της Αρχαιολογικής Εταιρείας πραγματοποίησε συνέλευση στην Ακρόπολη με μοναδικό

²⁴⁸ Κόρκα, ό.π.

²⁴⁹ Κόρκα, ό.π. σελ. 3

²⁵⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού <https://www.culture.gov.gr/el/parthenonas/SitePages/Home.aspx>

²⁵¹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού <https://www.culture.gov.gr/el/parthenonas/SitePages/view.aspx?iID=6>

θέμα αυτό του επαναπατρισμού των Μαρμάρων. Το 1888 ο Μηλιαράκης δημοσιεύει στο περιοδικό Εστία το χρονικό της αρπαγής των Μαρμάρων με τίτλο << Περί των Ελγινείων Μαρμάρων >>²⁵². Το 1890 ο Χάμιλτον με άρθρο του στο περιοδικό Nineteenth Century ζητά την επιστροφή των Μαρμάρων στην Ακρόπολη²⁵³. Ο Καβάφης με επιστολή δείχνει την υποστήριξη του προς τον Χάμιλτον. Το 1938 ο Α. Χολκομπ παραδέχεται στο συμβούλιο του Βρετανικού Μουσείου ως επικεφαλής συντηρητής πως τα Μάρμαρα του Παρθενώνα έχουν υποστεί φθορές καθώς συντηρούνται πλημμελώς. Το 1987 οι συγγραφείς Χίτσενς, Μπραουνινγκ και Μπινς αφήνουν να εννοηθεί στο βιβλίο τους πως τα Μάρμαρα στο Βρετανικό Μουσείο έχουν υποστεί φθορές²⁵⁴. Η Μελίνα Μερκούρη σε λόγο της το 1986 στην Οξφόρδη τονίζει πως << Υπάρχουν τα Μάρμαρα του Παρθενώνα και όχι τα Ελγίνεια Μάρμαρα>>. Η Μελίνα Μερκούρη συνέχισε λέγοντας πως << Πρέπει να καταλάβετε τι σημαίνουν για μας τα Μάρμαρα του Παρθενώνα. Είναι η υπερηφάνειάς μας, είναι οι θυσίες μας. Είναι το ευγενέστερο σύμβολο τελειότητας. Είναι φόρος τιμής στη δημοκρατική φιλοσοφία. Είναι οι φιλοδοξίες μας και το ίδιο το όνομα μας. Είναι η ουσία της ελκυστικότητας>>. Τη δεκαετία του 1980 στον τηλεοπτικό σταθμό BBC η Μελίνα Μερκούρη για πρώτη φορά κάνει την πρώτη της δήλωση για την επιστροφή των Μαρμάρων²⁵⁵.

Ο Κ.Π. Καβάφης μια εξέχουσα προσωπικότητα του ελληνικού πολιτισμού συνέβαλε στην διεκδίκηση των γλυπτών του Παρθενώνα όπου με άρθρο του 1891 και με όπλο του την ειρωνεία στηλιτεύει τους Βρετανούς κατατροπώνοντάς το επιχείρημα του Νοούλς που αντιτίθεται στου Έλληνες λέγοντας πως << Η Ακρόπολης είναι άριστα προφυλαγμένη. Δεν είναι ολιγότερων ασφαλής του Βρετανικού Μουσείου>>²⁵⁶. Ακόμη, ο Αλεξανδρινός ποιητής με το άρθρο του τα << Νεότερα περί των Ελγινείων

²⁵² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του περιοδικού Εστία

<https://pleias.library.upatras.gr/index.php/estia/article/view/70455>

²⁵³ A review of James Hamilton's A Strange Business: Making Art and Money in Nineteenth-Century Great Britain για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα

<https://victorianweb.org/sculpture/reviews/hamilton.html>

²⁵⁴ Hitchens, C. (1987). The Parthenon Marbles, The Case For Reunification Christopher Hitchens. Για περισσότερες πληροφορίες βλ.

https://archive.org/stream/TheParthenonMarblesTheCaseForReunificationChristopherHitchens2008/The%20Parthenon%20Marbles%2C%20The%20Case%20for%20Reunification%20-%20Christopher%20Hitchens%20%5B2008%5D_djvu.txt

²⁵⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα

<https://www.iefimerida.gr/politismos/omilia-melina-merkoyri-oxfordi-glypta-tzonson>

²⁵⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα <https://cityculture.gr/elginia-marmara-kavafis-vrazioti/>

Μαρμάρων >> ξεκινά με την φράση << Ο θάνατος των πολιτικών η διεθνών ζητημάτων είναι η λήθη >>. Ακόμη, ο Οδυσσέας Ελύτης είχε αναφερθεί στο θέμα λέγοντας << Όταν αντίκρισα τα Μάρμαρα στο Βρετανικό Μουσείο, αν και χωρίς φανατικό εθνικισμό, με πλημμύρισε ένα συναίσθημα θλίψης, όπως όταν αντικρίζεις κάποιον στην εξορία >>.

Τα τελευταία χρόνια πολλές προσωπικότητες από τον ακαδημαϊκό χώρο και τον κόσμο του θεάματος έχουν δηλώσει δημόσια την θέση τους. Ο δημοσιογράφος Stephen Fry το 2013 πρότεινε το Βρετανικό Μουσείο να τοποθετήσει στην θέση των Μαρμάρων μια επιμορφωτική ταινία κατά την οποία ο επισκέπτης θα μπορεί να ενημερώνεται για την ιστορία των Μαρμάρων του Ναού της Παλλάδος. Ο βρετανός σύμβουλος ιστορίας σε άρθρο του στη Huffing Post διαφωνεί με τον όρο ελγίνεια και τονίζει πως πρέπει τα Μάρμαρα να επιστραφούν στην Ελλάδα²⁵⁷. Η Κάθριν Μανολια Φίλει το 2012 μέσα από το βιβλίο της *How the Greeks Can Get Their Marbles Back – the legal argument for the return of the Parthenon Marbles to Greece* δίνει την δική της οπτική υποστηρίζοντας πως ο συγκεκριμένος θησαυρός συνδέεται πνευματικά και θρησκευτικά με τους Έλληνες. Η πρόταση της στηρίχθηκε στο γεγονός πως Αυστραλοί Αβορίγινες, Νεοζηλανδοί Μαορί και Βόρειο Αμερικάνοι Ινδοί κατόρθωσαν και πήραν πίσω τους θησαυρούς τους²⁵⁸. Η Ζεινεπ Αιγκαν σύμφωνα με πρωτοσέλιδο της *Hurriyet* ειδικός στο οθωμανικά αρχεία διαπίστωσε πως το φερμάνι του σουλτάνου Σελίμ Γ' που είχε επικαλεστεί ο 7^{ος} κόμης του Έλγιν για να αποσπάσει τα γλυπτά δεν υπάρχει²⁵⁹.

²⁵⁷ Fry, Stephen (2013). Stephen Fry for Parthenon Marbles, (the Elgin Marbles). part 5. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. το αντίστοιχο βίντεο στο κανάλι στο youtube <https://www.youtube.com/watch?v=g-7FPuHCwY>

²⁵⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα <https://www.iefimerida.gr/news/71881/%C2%AB%CE%AD%CF%84%CF%83%CE%B9-%CE%B8%CE%B1-%CF%80%CE%AC%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%B5-%CF%80%CE%AF%CF%83%CF%89-%CF%84%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%B3%CE%AF%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CE%BC%CE%AC%CF%81%CE%BC%CE%B1%CF%81%CE%B1%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AF%CE%B6%CE%B5%CE%B9-%CE%B1%CF%85%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%BB%CE%AE-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%81%CE%BF%CF%82>

²⁵⁹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα <https://www.hurriyetdailynews.com/turkish-researchers-debunk-uks-elgin-marbles-claim-142243>

Ο κινηματογράφος με τη σειρά του στέκεται στο πλευρό της Ελλάδας. Στη ταινία << Πρόμαχος >> βλέπουμε δύο δικηγόρους να μάχονται για την επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα στην Ελλάδα. Η ταινία τελεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, Αθλητισμού και Τουρισμού ενώ υποστηρίζεται από σημαντικές πρωτοβουλίες όπως την Συμμαχία για την Ελλάδα, του Μουσείου της Ακρόπολης, του Ελληνοβρετανικού επιμελητηρίου, του Ελληνογερμανικού επιμελητηρίου, του Ελληνοισπανικού επιμελητηρίου και του Ελληνοϊταλικού επιμελητηρίου καθώς επίσης και τη συνεργασία από φορείς όπως το Return, Restore, Restart, το Bring Them Back, το Marbles Reunited και το International Association for the Reification of the Parthenon Sculptures. Η ταινία προβλήθηκε το 2014 στο Λονδίνο με την παρουσία σημαντικών προσωπικοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου και των βρετανικών ΜΜΕ²⁶⁰. Επιπρόσθετα, η πρόεδρος του ιδρύματος Robert F. Kennedy Human Rights και ακτιβίστρια για τα ανθρώπινα δικαιώματα Kerry Kennedy, συντάχθηκε στο πλευρό της Ελλάδας σε διάλεξη που διοργάνωσε το Ίδρυμα Μαριάννας Β. Βαρδινογιάννη στο αμφιθέατρο του Μουσείου Ακρόπολης²⁶¹.

Ακόμη, για πρώτη φορά η Διακυβερνητική Επιτροπή της UNESCO αναγνωρίζει τις ιστορικές, πολιτιστικές, νομικές και ηθικές διαστάσεις του ζητήματος της επιστροφής των Γλυπτών το 2018 στο Παρίσι. Στο Μεσογειακό Μουσείο της Στοκχόλμης (Medelhavsmuseet) το 2017 πραγματοποιήθηκε εκδήλωση με θέμα την επανένωση των Γλυπτών του Παρθενώνα. Η εκδήλωση διοργανώθηκε από την Σουηδική Επιτροπή για την Επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα (Svenska Parthenonkommitten) στην οποία τονίστηκε πως ο καταλληλότερος χώρος για την φιλοξενία των γλυπτών δεν είναι άλλος από το Μουσείο της Ακρόπολης²⁶². Τέλος, σημαντική εξέλιξη αποτέλεσε η αλλαγή πορείας της εφημερίδας Times του Λονδίνου η οποία ύστερα από 50 συνεχόμενα έτη στήριξης της βρετανικής κυβέρνησης και του Βρετανικού Μουσείου δήλωσε την αλλαγή πλεύσης της καθώς πλέον στηρίζει την

²⁶⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα <https://www.news.gr/psychagogia/kinematografos/article/192229/stis-aithoyses-h-tainia-promahos-gia-ta-glypta-to.html>

²⁶¹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα <https://news.gtp.gr/2019/03/20/robert-f-kennedy-human-rights-group-calls-return-parthenon-marbles/>

²⁶² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα <https://www.naftemporiki.gr/story/1237422/stokxolmi-ekdilosi-gia-tin-epanemosi-ton-glupton-tou-parthenona>

άποψη της πλειοψηφίας των Βρετανών σχετικά με την επιστροφή των γλυπτών στην Αθήνα ώστε να ενωθεί επιτέλους η ελληνική κληρονομιά.

Τα Γλυπτά του Παρθενώνα Σήμερα:

Τα Μάρμαρα του Παρθενώνα δεσπόζουν στην αίθουσα Duveen του Βρετανικού Μουσείου η οποία και δέχεται τις περισσότερες επισκέψεις συγκριτικά με τους υπόλοιπους εκθεσιακούς χώρους του μουσείου. Ο Έλγιν απέσπασε συνολικά 253 γλυπτά έργα και αρχιτεκτονικά μέλη, ηλιακά ρολόγια, πολυάριθμα αγγεία, κτερίσματα ταφών και μικροτεχνήματα. Τα Γλυπτά του Παρθενώνα είναι μοιρασμένα μεταξύ της Ελλάδος και της Μεγάλης Βρετανίας. Οι 97 σωζόμενοι λίθοι από τη ζωοφόρο που απεικονίζει την Πομπή των Παναθηναίων, οι 40 βρίσκονται στην Ελλάδα ενώ οι υπόλοιποι 56 στο Λονδίνο. Επίσης, από τις 64 σωζόμενες μετόπες, οι 48 βρίσκονται στην Αθήνα και οι 15 στο Λονδίνο. Ακόμη, από τις 28 σωζόμενες μορφές των αετωμάτων οι 19 βρίσκονται στο Λονδίνο και μόνο οι 9 στην Αθήνα²⁶³. Σύμφωνα με τον καθηγητή William St. Clair ο οποίος και έθεσε το ζήτημα της μη ικανοποιητικής έκθεσης τους στο Βρετανικό Μουσείο καθώς τα Μάρμαρα βρισκόταν γύρω από το εξωτερικό ενός ναού σε αντίθεση με το σήμερα που βρίσκονται γύρω από το εσωτερικό ενός κτιρίου. Ο ναός με τα γλυπτά για τους αρχαίους Έλληνες ήταν το κέντρο ενώ σήμερα το κοινό είναι το κέντρο και τα γλυπτά βρίσκονται γύρω του και συγκεκριμένα δεν παρατάσσονται ούτε με την ίδια ροή κατά την οποία βρισκόταν επάνω στον Παρθενώνα. Αποτελεί γεγονός πως υπό αυτές τις συνθήκες τα γλυπτά δεν αποδίδουν σωστά αυτό για το οποίο φτιάχτηκαν.

Το Μουσείο της Ακρόπολης έχοντας επιτύχει έναν μοντέρνο σχεδιασμό δίνει την δυνατότητα επανασύνδεσης του γλυπτού διακόσμου στις πραγματικές του διαστάσεις και έχοντας άμεση οπτική επαφή με το φυσικό του περιβάλλον. Ο φωτισμός του χώρου, οι ακριβείς διαστάσεις, ο προσανατολισμός του μνημείου και η μουσειολογική έκθεση με την σωστή αρχιτεκτονική αλληλουχία δεν θα επιβάλλεται στα εκθέματα αντιθέτως θα τα υπηρετεί²⁶⁴. Το Μουσείο Ακρόπολης δημιουργήθηκε για να στεγάσει αρχαιολογικά κινητά ευρήματα από ανασκαφές γύρω από τα βράχια της Ακρόπολης. Σκοπός, ήταν η δημιουργία ενός μουσείου το οποίο θα παρέχει την

²⁶³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Βρετανικού Μουσείου <https://www.britishmuseum.org/collection/galleries/greece-parthenon>

²⁶⁴ Κορκα, ό.π.

δυνατότητα στον επισκέπτη να βιώσει την καθημερινότητα των αρχαίων Αθηναίων. Το μουσείο είναι φτιαγμένο έτσι ώστε η πορεία που ακολουθεί ο επισκέπτης να είναι αντίστοιχη την ανόδου στον Ιερό Βράχο της Ακροπόλεως²⁶⁵.

Το Μουσείο της Ακρόπολης είναι ένα εξωστρεφές μουσείο στο οποίο μπορεί ο επισκέπτης να δει μέχρι και την συντήρηση που πραγματοποιούν οι ειδικοί στις Καρυάτιδες. Επιπλέον, το μουσείο επιδιώκει την επαφή με το κοινό μέσω των περιοδικών εκθέσεων που πραγματοποιεί με μεγάλα μουσεία του εξωτερικού. Το μουσείο της Ακρόπολης²⁶⁶ είναι ένα καινοτόμο μουσείο κάτι που διαφαίνεται και από το ευρύ φάσμα των ψηφιακών εφαρμογών που διαθέτει, από την προβολή βίντεο που δίνουν την δυνατότητα στους επισκέπτες να ανατρέξουν στην ιστορία της Ακρόπολης μέσα από ψηφιακή μορφή και τον διαδραστικό κατάλογος των εκθεμάτων. Ακόμη, το μουσείο χαρακτηρίζεται και ως ψηφιακό χάριν στην ψηφιοποίηση αρχείων και ημερολογίων των ανασκαφών. Επίσης, το μουσείο διαθέτει την αίθουσα των αρχαϊκών έργων όπου για πρώτη φορά ο επισκέπτης μπορεί να δει τα εκθέματα από όλες τις πλευρές τους καθώς είναι ελεύθερα στο χώρο και μπορεί ο επισκέπτης να περπατήσει ανάμεσα τους υπό συνθήκες φυσικού φωτισμού. Επιπλέον, το Μουσείο της Ακρόπολης παρέχει στους επισκέπτες τη δυνατότητα να ανακαλύψουν τα εκθέματα του Μουσείου μέσα από ψηφιακές εφαρμογές, εκπαιδευτικά έντυπα, μουσειοσκευές και προβολές. Το Μουσείο της Ακρόπολης πριν καν αποκτήσει σάρκα και οστά είχε έναν συγκεκριμένο στόχο ο οποίος δεν ήταν άλλος από την επιστροφή του γλυπτού διακόσμου του Παρθενώνα. Άλλωστε, τα μνημεία αποκτούν την καλλιτεχνική και πολιτισμική τους διάσταση όταν εντάσσονται στο φυσικό τους χώρο. Έτσι, τα Γλυπτά του Παρθενώνα δεν είναι αυθύπαρκτα έργα τέχνης αντιθέτως αποκτούν την πραγματική εννοιολογική τους υπόσταση κοντά στο ναό ο οποίος χτίστηκε στο απόγειο του κλασσικού ελληνικού πολιτισμού τον 5^ο αι²⁶⁷.

Νομικά Ζητήματα και η Κατάσταση Σήμερα:

²⁶⁵ Βαλαβάνης, Π. (2013). Η Ακρόπολη μέσα από το μουσείο της. Αθήνα εκδ. Καπον σελ. 70 -73

²⁶⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα του Μουσείου Ακρόπολης <https://www.theacropolismuseum.gr/>

²⁶⁷ Βαλαβάνης, ό.π. σελ. 93 - 120

Το ζήτημα της νομιμότητας κτήσης των Μαρμάρων αποτελεί αμφιλεγόμενο ζήτημα καθώς τα υποθετικά έγγραφα τα οποία επικυρώνουν τις πράξεις του Λόρδου Έλγιν είναι το φερμάνι του 1801 και τα έγγραφα του 1802 τα οποία δεν υπάρχουν. Το μοναδικό έγγραφο το οποίο υπάρχει είναι μια ιταλική μετάφραση ενός τουρκικού εγγράφου του 1801 η εγκυρότητα του οποίου σαφώς αμφισβητείται. Ακόμη, τόσο ο Έλγιν όσο και οι τεχνίτες του κατηγορούνται για τις απειλές προς τους Οθωμανούς αξιωματούχους. Η Ειδική Επιτροπή του Κοινοβουλίου το 1816 δεν ασχολήθηκε καθόλου με το θέμα της παράνομης κτήσης των Μαρμάρων από τον Έλγιν ενώ την ίδια περίοδο η Ελλάδα βρισκόταν κάτω από Οθωμανική κατοχή, γεγονός το οποίο και δείχνει πως τα Μάρμαρα του Παρθενώνα αφαιρέθηκαν χωρίς απόδειξη νόμιμου τίτλου²⁶⁸.

Οι τρεις δικηγόροι του Λονδίνου, Amal Allamoudin, Jeffrey Robertson και Norman Palmer κατέληξαν στο συμπέρασμα πως η ώρα έχει έρθει. Στο δεκασέλιδο νομικό σημείωμα που συνέταξαν σε σχέση με τα Γλυπτά του Παρθενώνα δόθηκαν οι πρώτες απαντήσεις σχετικά με τα τρία βασικά ερωτήματα τα οποία δεν είναι άλλα από το σε ποιο δικαστήριο, με τι κόστος και τί προοπτικές. Το περιεχόμενο του σημειώματος είχε συζητηθεί ενδελεχώς κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους στην Αθήνα το 2014. Συνεχίζοντας την νομική του έρευνα δεσμεύτηκαν να στείλουν στο Υπουργείο Πολιτισμού μια ολοκληρωμένη νομική πρόταση και ένα ενημερωτικό σημείωμα ώστε να χρησιμοποιηθεί από το γραφείο τύπου του Υπουργείου Πολιτισμού στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης στρατηγικής που έχουν παρουσιάσει. Έτσι, προτάθηκαν τα εξής: η προσφυγή σε δικαστήριο στην Ελλάδα, η προσφυγή σε δικαστήριο στη Βρετανία, η προσφυγή σε δικαστήριο στις ΗΠΑ, η προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης ή η προσφυγή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Στρασβούργο²⁶⁹. Σε κάθε περίπτωση αναλύθηκαν τα υπέρ και τα κατά της όποια απόφασης, το κόστος αλλά και η πορεία άλλων υποθέσεων που μπορούν να παραλληλισθούν και να χρησιμοποιηθούν ως δεδικασμένο. Για ευνόητους λόγους η επιλογή μιας από τις δύο διεκδικήτριες χώρες έχει πολλά αρνητικά καθώς μια θετική απόφαση από ελληνικό δικαστήριο δεν μπορεί να δεσμεύσει τη βρετανική πλευρά καθώς δεν έχει καμία υποχρέωση να υπακούσει. Ωστόσο, κάτι τέτοιο θα μπορούσε να

²⁶⁸ Κορκα, ό.π.

²⁶⁹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα

<https://www.culturalheritagelaw.org/The-Parthenon-Marbles-and-Greek-Cultural-Heritage-Law>

χρησιμοποιηθεί και να στοιχειοθετήσει το παράνομο της αρπαγής του Έλγιν. Η Αγγλία βάσει του κανονισμού του 1963 οχυρώνει το Βρετανικό Μουσείο καθώς απαγορεύει στο εφόρους να αποφασίζουν για την τύχη των εκθεμάτων δίνοντας τα σε άλλα μουσεία. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης φαίνεται να είναι η καλύτερη πιθανή λύση καθώς πρόκειται για ένα δικαστήριο το οποίο χαίρει του σεβασμού και των δύο χωρών. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης είχε ασχοληθεί και στο παρελθόν με ανάλογη υπόθεση αυτής της Καμπότζη εναντίον της Ταϊλάνδης για τον ινδουιστικό ναό Preah Vihear ο οποίος βρίσκεται στα σύνορα των δύο χωρών και είχε καταληφθεί από την Ταϊλάνδη ενώ είχαν προβεί και στην αφαίρεση γλυπτών²⁷⁰. Η δικαίωση της Καμπότζη δημιουργεί δικαστικό προηγούμενο υπέρ της ελληνικής πλευράς ενώ σημαντικό είναι το Διεθνές Δικαστήριο να ζητήσει την αρωγή της UNESCO η οποία χάριν των επίμονων διπλωματικών προσπαθειών της Ελλάδας διάκειται φιλικά προς το ελληνικό αίτημα.

Εάν η ελληνική πλευρά αποφασίσει να προχωρήσει το επόμενο βήμα είναι η κοινοποίηση της νομικής μελέτης στη βρετανική κυβέρνηση και στο Βρετανικό Μουσείο και μια επιστολή προς τον πρωθυπουργό ζητώντας την Επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα. Εάν η απάντηση είναι αρνητική τότε ανοίγει ο δρόμος για να κινηθεί η νομική διαδικασία. Η τελευταία εναλλακτική είναι μια ευρωπαϊκή λύση από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Στρασβούργο. Οι 47 δικαστές από τα κράτη-μέλη υπάρχει πιθανότητα να επηρεαστούν από τις διεθνείς συμβάσεις UNIDROIT²⁷¹, UNESCO, και μια Ευρωπαϊκή οδηγία του 93²⁷² και να

²⁷⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα

<https://www.naftemporiki.gr/story/727910/xagi-dikaiosi-tis-kampotzis-enanti-tis-tailandis-gia-edafiki-diafora>

²⁷¹ Τη Σύμβαση της UNESCO το 1970 συμπληρώνει η Σύμβαση UNIDROIT σχετικά με τα κλαπέντα και παρανόμως εξαχθέντα πολιτιστικά αγαθά. Η συγκεκριμένη Σύμβαση επιδιώκει να καλύψει ασάφειες της Σύμβασης της UNESCO. Η Σύμβαση UNIDROIT εφαρμόζεται έπειτα από αίτημα διεθνούς χαρακτήρα και αφορά την επιστροφή των πολιτιστικών αγαθών. Η Σύμβαση της UNIDROIT περιλαμβάνει την υποχρεωτική επιστροφή κλεμμένων πολιτιστικών αγαθών, μεγάλα διαστήματα παραγραφής, όρους αποζημίωσης του κατόχου, ευρύ πεδίο εφαρμογής, σεβασμό της εθνικής νομοθεσίας και σημαντική μέριμνα για τα πολιτιστικά αγαθά δημοσίου χαρακτήρα

²⁷² Η Οδηγία του 93/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την επιστροφή των πολιτιστικών αγαθών που έχουν απομακρυνθεί παράνομα από το έδαφος κράτος μέλους εκδόθηκε για τη διευκόλυνση των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επιτυγχάνουν την επιστροφή στο έδαφος τους των πολιτιστικών αγαθών οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως εθνικοί θησαυροί κατά την έννοια που ορίζει το άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΟΚ και που εξήλθαν από το έδαφος της κατά παράβαση του Κανονισμού 39/11/1992 ή δεν επιστράφηκαν μετά την παρέλευση της προθεσμίας για μια νόμιμη προσωρινή απομάκρυνση. Επιγραμματικά, ο κανονισμός δρα προληπτικά με σκοπό τα πολιτιστικά αγαθά να μην εξαχθούν παράνομα. Η Οδηγία λειτουργεί κατασταλτικά δηλαδή

γείρουν θετικά προς την Ελλάδα. Η συμβουλή των δικηγόρων είναι να προχωρήσει το ζήτημα νομικά όσο των δυνατών γρηγορότερα διαφορετικά η ευκαιρία μπορεί να χαθεί λόγω παραγραφής ή άλλων νομικών κωλυμάτων. Ο πρόεδρος της Βρετανικής Επιτροπής για την επανένωση του μνημείου τονίζει ότι η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης είναι η ασφαλέστερη οδός για την επιστροφή των γλυπτών και όχι η νομική διεκδίκηση. Το ζήτημα για τον επαναπατρισμό των γλυπτών επανήλθε στο προσκήνιο μετά από σχετικό αίτημα του Πρωθυπουργού της Ελλάδας Κυριάκου Μητσοτάκη στον ομόλογο του Μπόρις Τζόνσον αλλά και ύστερα από την συμφωνία με την Ιταλία και την επιστροφή του μαρμάρινου θραύσματος της θεάς Άρτεμης ανοίγει ο δρόμος και για άλλα μουσεία και πρωτίστως το Βρετανικό Μουσείο να ακολουθήσει την αντίστοιχη κατεύθυνση.

Προτάσεις – Συμπεράσματα:

Ένα από τα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί συχνά το Βρετανικό Μουσείο είναι ότι πρόκειται για ένα μουσείο ανοιχτό σε όλο τον κόσμο κάτι που παρουσιάζει στρεβλά την εικόνα του Μουσείου Ακρόπολης ως ένα μουσείο απλώς εθνικό, κάτι που δεν ισχύει καθώς το Μουσείο της Ακρόπολης πρόκειται για την κοιτίδα του δυτικού πολιτισμού με εκατομμύρια τουρίστες να το επισκέπτονται κάθε χρόνο. Η ελληνική πλευρά ζητά επιτέλους να αποκατασταθεί αυτή η αδικία που μετρά δύο ολόκληρους αιώνες. Αποδεδειγμένα πλέον διαφαίνεται πως ο Έλγιν δεν είχε καμία νομιμοποίηση απομάκρυνσης των γλυπτών, οπότε και δεν νομιμοποιείται η κατοχή τους από το Βρετανικό Μουσείο.

Ωστόσο, το Βρετανικό Μουσείο συνεχίζει να προκαλεί καθώς το 2014 δάνεισε ένα από τα γλυπτά στο Ερμιτάζ σε μια προσπάθεια να δείξει ποιος είναι ο κύριος των Γλυπτών²⁷³. Η κίνηση αυτή όπως ήταν φυσικό εξόργισε την ελληνική πλευρά. Το Βρετανικό Μουσείο προέβη σε αυτή την πράξη σε μια εποχή όπου οι δημοσκοπήσεις εντός της χώρας του στηρίζουν την Ελλάδα και ζητούν την επιστροφή των Μαρμάρων στην Αθήνα. Ακόμη, μετά την απόφαση για το Brexit όλο και

αν τελικά δεν εμποδισθεί η παράνομη εξαγωγή να υπάρχει μηχανισμός που θα εξασφαλίζει την επιστροφή στον τόπο καταγωγής τους

²⁷³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα

<https://www.tanea.gr/2014/12/05/lifearts/to-bretaniko-moyseio-daneise-sto-ermitaz-ena-apo-ta-glypta-toy-parthenwna/>

περισσότεροι είναι αυτοί που στέκονται στο πλευρό της Ελλάδας. Άλλωστε, η ελληνική πλευρά έχει την πρόθεση να συνεργαστεί με το Βρετανικό Μουσείο για την παρουσίαση περιοδικών εκθέσεων καθώς η επιστροφή των Γλυπτών θα αποτελέσει χειρονομία ενότητας και πίστης στα ιδεώδη και τις αξίες του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Νέο άρθρο στον Βρετανικό τύπο επικαλείται την ψηφιακή τεχνολογία για πιστότατη αναπαραγωγή έργων τέχνης ώστε να επιστραφούν τα Γλυπτά του Παρθενώνα²⁷⁴. Έτσι, η Ελλάδα θα αποκτήσει την πολιτιστική της κληρονομιά αλλά και το Βρετανικό Μουσείο θα διατηρήσει την θέση του ως η μεγαλύτερη ιστορική συλλογή του κόσμου.

Ωστόσο, όπως διαφαίνεται και ενώ η ελληνική κυβέρνηση είναι έτοιμη να ξεκινήσει ακόμα έναν γύρω συναντήσεων και συζητήσεων επί του ζητήματος σύμφωνα με το βρετανό Paul Cartledge αναφέρεται πως το Βρετανικό Μουσείο και η Βρετανική Κυβέρνηση δεν προτίθενται να συζητήσουν το θέμα με σκοπό να βρεθεί η χρυσή τομή. Παρόλο, που οι τελευταίες δημοσκοπήσεις που διεξήγαγε η ιστοσελίδα yougov σχετικά με το ζήτημα καταγράφουν ποσοστό 60% υπέρ της επιστροφής η Βρετανική Επιτροπή υποστηρίζει πως πρέπει πρώτα να ξεπεραστούν τα νομικά και πολιτικά ζητήματα. Για την Επιστροφή των Γλυπτών στην Ελλάδα θα πρέπει είτε ένας βουλευτής είτε ολόκληρη η κυβέρνηση να καταθέσει και να ψηφίσει στη Βουλή ένα νομοσχέδιο κατά το οποίο θα προβλέπεται η μεταβίβαση της κυριότητας και η επιστροφή τους στην Ελλάδα καταργώντας έτσι νομοσχέδια του 1816 και του 1963 όπου η Μεγάλη Βρετανία προσπάθησε να κατοχυρώσει νομικά την απόφαση του Κοινοβουλίου το 1816.

Ακόμη ένα επιχείρημα της Μ. Βρετανίας το οποίο χρησιμοποιούσε επί σειρά ετών και πλέον δεν υφίσταται είναι αυτό της μη ικανοποιητικής φύλαξης των Γλυπτών στην Ελλάδα²⁷⁵. Από το 2009 λειτουργεί το σύγχρονο Μουσείο της Ακρόπολης με άμεση οπτική επαφή στον ιερό βράχο της Ακροπόλεως και του Παρθενώνα. Το Μουσείο της Ακρόπολης είναι φτιαγμένο έτσι ώστε να συνομιλεί με τον Παρθενώνα και αποτελεί το καταλληλότερο, νόμιμο και αποδεκτό πλαίσιο για τα Γλυπτά του Παρθενώνα

²⁷⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα <https://www.kathimerini.gr/culture/561596713/the-guardian-i-technologia-epivallei-tin-epistrofi-ton-glypton-toy-parthenona/>

²⁷⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα <https://www.ethnos.gr/culture/article/208965/marmaratoyparthenonakathhghthspolkartlitzstoe-ethnosgrthemahthikhshepistrofhtoystaempodiapoyprepeinaxeperastoyin>

καθώς αδιαμφισβήτητα ο Παρθενώνας αποτελεί αριστούργημα της ανθρώπινης δεξιοτεχνίας και δείγμα απaráμιλλου πολιτισμού και δεν είναι δυνατόν να παραμένει κατακρεουργημένος και ο γλυπτός του διάκοσμος μοιρασμένος σε δύο χώρες. Η ελληνική πλευρά οφείλει να συνεχίσει να ασκεί σωστή διπλωματική πίεση καθώς τις επόμενες ημέρες θα υπάρξουν σύμφωνα με την UNESCO συνομιλίες μεταξύ των δύο χωρών. Η ελληνική πλευρά και συγκεκριμένα ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας Κυριάκος Μητσοτάκης θα πρέπει να είναι ιδιαίτερος προσεχτικός στα λεγόμενα του καθώς με την έννοια του δανεισμού και της ανταλλαγής που προτείνει φαίνεται να αναγνωρίζει τους Βρετανούς ως ιδιοκτήτες καθώς δεν ζητάς από κάποιον που κατέχει παράνομα κάτι δικό σου να στο δανείσει και μάλιστα δίνοντας θησαυρούς οι οποίοι δεν έχουν βγει ποτέ εκτός Ελλάδας όπως χρυσά μυκηναϊκά αντικείμενα, την μάσκα του Αγαμέμνονα, το χάλκινο άγαλμα του Δία αλλά και τον μηχανισμό των Αντικυθήρων²⁷⁶. Η ελληνική διεκδίκηση θα πρέπει να έχει απλό και σαφή χαρακτήρα. Τα Μάρμαρα ανήκουν στην Ελλάδα. Τα θέλει πίσω όχι γιατί της αρέσουν ή γιατί έχουν ελληνική προέλευση αλλά επειδή είναι δικά της.

Το Βρετανικό Μουσείο θεωρείται από πολλούς ως ο μεγαλύτερος κλεπταποδόχος τέχνης παγκοσμίως²⁷⁷. Έτσι, μπορεί να εξηγηθεί η άρνηση τους για την επιστροφή. Το Βρετανικό Μουσείο δεν θέλει σε καμία περίπτωση να ανοίξει ο ασκός του Αιόλου καθώς έτσι θα ακολουθήσουν κι άλλες απαιτήσεις για επιστροφή και επανένωση συνολικά 8 εκατομμυρίων αντικειμένων. Επιπλέον και σε αυτή την περίπτωση κάνει την εμφάνιση του και ο εθνικισμός καθώς πολλοί Βρετανοί πιστεύουν σαφώς λανθασμένα πως τα Μάρμαρα έχουν πολιτογραφηθεί Βρετανικά. Τέλος, η άρνηση του Βρετανικού Μουσείου οφείλεται και στον Λόρδο Duveen έναν εξαιρετικά ανέντιμο έμπορο έργων τέχνης από τον οποίο πήρε το όνομα της η Gallery 18. Ο Duveen ήταν ένας διαχειριστής του Βρετανικού Μουσείου ο οποίος δώρισε ένα τεράστιο ποσό για την κατασκευή μίας Gallery με τις ίδιες διαστάσεις με τον Παρθενώνα. Το Βρετανικό Μουσείο επιμένει να κρατάει αντικείμενα τα οποία έχουν

²⁷⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα <https://www.dw.com/el/%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%BC%CE%B7%CF%84%CF%83%CE%BF%CF%84%CE%AC%CE%BA%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%B3%CE%AF%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1/a-59810396>

²⁷⁷ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα <https://www.ethnos.gr/World/article/70472/guardianbretanikomoyseioomegalyteroskleptapodoxostexnhspagkosmios>

αποκτηθεί με βία και απάτη και ουσιαστικά υιοθετεί έναν ιμπεριαλιστικό αποικιοκρατικό τρόπο. Η επανένωση των Μαρμάρων στην Αθήνα θα αποτελέσει την ένταξη τους στο ιστορικό, πολιτιστικό και τοπογραφικό τους πλαίσιο. Ο Παρθενώνας αποτελεί μνημείο Παγκόσμιας κληρονομιάς και δεν μπορεί να μείνει ακρωτηριασμένος. Το ζήτημα είναι τόσο σημαντικό για την Ελλάδα και τους Έλληνες που έφτασαν στο σημείο να δίνουν ακόμα και σφαίρες στους Πολιορκημένους της Ακρόπολη Τούρκους στον πόλεμο του 1821 για να μην καταστρέψουν τον Παρθενώνα για να φτιάχνουν σφαίρες από τον μόλυβδο των αρμών. Η Επιστροφή των Μαρμάρων στον Παρθενώνα θα αποκαταστήσει την ηθική και πολιτιστική αδικία που δημιούργησε η εξορία τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

Σήμερα φαίνεται πως ο πολιτισμός είναι εξαιρετικά ικανός να συνδράμει στην εξωτερική πολιτική μιας χώρας. Μέσω της πολιτιστικής διπλωματίας επιτυγχάνονται στόχοι τους οποίους μόνο ένας διπλωμάτης δεν θα μπορούσε να πετύχει. Ο στόχος της πολιτιστικής διπλωματίας είναι η προβολή της εικόνας ενός κράτους προς τα έξω. Η ιδιαιτερότητα της πολιτιστικής διπλωματίας είναι πως η βασική της προτεραιότητα είναι η κατανόηση των αξιών και των συμβόλων των άλλων χωρών καθώς είναι γνωστό πως όταν γνωρίζεις την ψυχοσύνθεση ενός λαού γνωρίζεις και το πως θα διαπραγματευτείς μαζί του. Η εικόνα μιας κυβέρνησης και ενός κράτους καθρεφτίζει το πολιτιστικό της επίπεδο δηλαδή την δύναμη και την οικονομική επιφάνεια που αυτή διαθέτει. Τα πολιτιστικά προϊόντα που θα εξαχθούν από ένα κράτος φυσικά και συμβάλουν στην δημιουργία εντυπώσεων αυτό που πραγματικά όμως μετράει είναι ένα κράτος να εξάγει και πολιτιστική καλλιέργεια μέσω της επιστημονικής έρευνας και των πανεπιστημίων της, την τεχνολογική της πρόοδο αλλά και γενικότερα την εικόνα των πόλεων και των πολιτών της. Μέσω της προώθησης της επιστημονικής έρευνας, της δημιουργίας κατάλληλα εξοπλισμένων μουσείων, την ενίσχυση των πολιτιστικών βιομηχανιών οι κυβερνήσεις μπορούν να προσφέρουν τεράστια αρωγή στην άσκηση πολιτιστικής διπλωματίας. Η πολιτιστική διπλωματία αποτελεί το θεμέλιο εμπιστοσύνης μεταξύ των λαών δημιουργώντας σχέσεις συναισθηματικής

εγγύτητας. Επιπλέον, ο πολιτισμός προωθεί τον εκδημοκρατισμό, την ελευθερία έκφρασης και γενικότερα τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τα νέα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συμβάλουν στην άσκηση πολιτιστικής διπλωματίας καθώς ο χώρος του ίντερνέτ δίνει την δυνατότητα για πρόσβαση στη πληροφόρηση σε συνδυασμό με την ελεύθερη έκφραση και την δημοκρατική συμμετοχή το ίντερνέτ αποτελεί έναν τρόπο να σπάσουν τα δεσμά της λογοκρισίας και των ταμπού φυσικά το ίντερνέτ κρύβει πολλές παγίδες και μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως μέσω προπαγάνδας και για αυτό δεν πρέπει να δεχόμαστε τίποτα άκριτα.

Έχει διατυπωθεί η άποψη πως ο πολιτισμός είναι << η βαριά Βιομηχανία της Ελλάδας >>. Η διατύπωση αυτή αναδεικνύει την σημαντικότητα του πολιτισμού για ένα κράτος τόσο για τις εσωτερικές του υποθέσεις όσο και για τις εξωτερικές διπλωματικές του σχέσεις. Ο πολιτισμός αντικατοπτρίζει το σκέπτεσθε και πράττεσθε μιας χώρας. Ο πολιτισμός μιας χώρας αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων εφόσον αξιοποιηθεί με τον κατάλληλο τρόπο. Παράλληλα όμως μέσω της μέθεξης των πολιτισμών επιτυγχάνεται η ειρήνη και η σταθερότητα. Η αρμονική συνύπαρξη γεννιέται μέσα από την κατανόηση διαφορετικών τρόπων σκέψης. Στα πλαίσια πάντοτε της ήπιας ισχύος η πολιτιστική διπλωματία αποτελεί ένα είδος άσκησης εξωτερικής πολιτικής. Η πολιτιστική διπλωματία επιτυγχάνεται και μέσω των διεθνών οργανισμών. Στην σημερινή εποχή η διεθνής κοινότητα στέκεται απέναντι σε ενέργειες πολιτιστικής γενοκτονίας και κάθαρσης. << Η πρόκληση βλάβης στα πολιτιστικά αγαθά οποιουδήποτε λαού σημαίνει βλάβη στην πολιτιστική κληρονομιά ολόκληρης της ανθρωπότητας >>. Η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί υψίστης σημασίας ζήτημα για το Ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού. Γεγονός αποτελεί πως κανένας διεθνής οργανισμός δεν έχει κάνει ποτέ καμία αναφορά σχετικά με το αντίκτυπο που έχουν οι επιθέσεις του ISIS στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά. Η προσήλωση στα εγκλήματα πολέμου που έχουν άμεσα και ορατά αποτελέσματα έχει συμβάλει στην παράλειψη προτάσεων και πρωτοβουλιών της διεθνής κοινότητας σχετικά με την διάδοσή της. Ο διαπολιτισμικός διάλογος μεταξύ Ανατολής και Δύσης σήμερα φαντάζει πιο επιτακτικός από ποτέ.

Το νέο σύγχρονο Μουσείο της Ακρόπολης κατέρριψε ένα βασικό επιχείρημα το οποίο χρησιμοποιούσε για χρόνια η βρετανική κυβέρνηση και το Βρετανικό Μουσείο. Η επιστροφή στην Ελλάδα των Μαρμάρων του Παρθενώνα είναι ένα εθνικό αίτημα. Μένει να δούμε εάν τελικώς οι κόποι τόσων χρόνων θα αποδώσουν

καρπούς ώστε η Ελλάδα να καταφέρει επιτέλους να αποκαταστήσει το πληγωμένο της μνημείο. Σε κάθε περίπτωση Η Ελλάδα θα πρέπει να πάρει πίσω όσα δικαιωματικά της ανήκουν και να προσφέρει στην ανθρωπότητα ένα μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η Ελλάδα έχει την δυνατότητα να αναδειχθεί σε παγκόσμια δύναμη στο κομμάτι της παγκόσμιας πολιτιστικής διπλωματίας και μέσω αυτής να ισχυροποιήσει την θέση της στην διεθνή σκηνή καθώς αδιαμφισβήτητα αποτελεί μια χώρα με πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Τα πολιτιστικά αγαθά της Ελλάδας αυτοί οι θησαυροί τους οποίους διαθέτει θα πρέπει να αποτελέσουν αφετηρία ως προς την κινητοποίηση σχετικά με την προστασία τους. Η επίδραση του πολιτισμού δεν μπορεί να αμφισβητηθεί πως υπάρχει σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής των ανθρώπων, από την καθημερινότητα τους έως και την πολιτική. Η αξία της πολιτιστικής διπλωματίας εντοπίζεται στο γεγονός ότι εκπροσωπεί και συνδέει πρωτίστως ανθρώπους και μετέπειτα κυβερνήσεις και πολιτικές θέσεις. Έτσι, γίνεται αντιληπτό πως η πολιτιστική διπλωματία να μην είναι ένα ζήτημα με κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις ωστόσο εξαρτάται και από τις επιλογές και την στάση της κοινωνίας.

Η εφαρμογή της πολιτιστικής διπλωματίας δεν συνιστά αυτονόητη επιλογή ωστόσο η αναγκαιότητα ύπαρξης της είναι μεγάλη αφού συμβάλει στο να επιτευχθεί η διακρατική συνεργασία σε διμερές, περιφερειακό αλλά και διεθνές επίπεδο. Ένα σύγχρονο κράτος θα πρέπει να στέκεται αρωγός σε κάθε είδους προσπάθεια πολιτιστικής προσέγγισης της κοινωνίας δίνοντας κίνητρα στους πολίτες να συμμετέχουν ενεργά καθώς η συμμετοχή του κοινωνικού συνόλου είναι καθοριστική. Η σημερινή εποχή επιτάσσει την ύπαρξη του διαπολιτισμικού διαλόγου σε όλες τις δυνατές του εκφάνσεις και με την συμμετοχή κρατικών και ιδιωτικών φορέων και φυσικά της κοινωνίας. Για να υπάρξει επιτυχής άσκηση πολιτιστικής διπλωματίας θα πρέπει αρχικά να μην γίνεται μονόλογος. Αντιθέτως θα πρέπει να υπάρχει συζήτηση, κατανόηση και σεβασμός των κοινωνικών και πολιτιστικών τάσεων της εποχής.

Βιβλιογραφία:

Ελληνική Βιβλιογραφία:

Assmann, J. (2017). *Η Πολιτιστική Μνήμη Γραφή, Ανάμνηση και Πολιτική Ταυτότητα στους Πρώιμους Ανώτερους Πολιτισμούς*. Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης

Black, G. (2009). *Το Ελκυστικό Μουσείο*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς

Hooper – Greenhill, E. (2006). *Το Μουσείο και οι Πρόδρομοι του*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς

Kotler, P. (2001). *Ο Κοτλερ για το Μαρκετινγκ*. Θεσσαλονίκη: Μάλλιαρης – Παιδεία Α.Ε

Reader, K. (2000). *Η Ιστορία του Παγκόσμιου Κινηματογράφου*.

Αξιώτη – Σαλή, Τ. (2006). *Βασικές Αρχές Τήρησης Μουσειακών Συλλογών. Μουσειολογία Ι*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Βαλαβάνης, Π. (2013). *Η Ακρόπολη μέσα από το μουσείο της*. Αθήνα: Κaron

Γιανναράς, Χ. (2001). *Πολιτιστική Διπλωματία – Προθεωρία Ελληνικού Σχεδιασμού*. Ίκαρος.

Κόνσολα, Ν. (2006). *Πολιτιστική Ανάπτυξη και Πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Κοσμίδου, Ζ. (2000). *Ο Πολιτισμός ως Επικοινωνιακό Μέσο για τη Βελτίωση των Διεθνών Σχέσεων και η Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία*. Διδακτορική Διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Αθήνα.

Κουλουμπής, Θ. και Κώνστας, Δ. (1985). *Διεθνείς Σχέσεις – Μια συνολική προσέγγιση. τ. Α'.* Αθήνα: Παπαζήσης.

Κουσκουβέλης, Η. (2010). *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*. Ποιότητα

Κωνσταντίνου, Κ. (2004). *States of Political Discourse Words, Regimes, Seditions*. Λονδίνο: Routledge.

- Μπιτσάνη, Π. Ε. (2004). *Πολιτισμική Διαχείριση και Περιφερειακή Ανάπτυξη*. Αθήνα. Διόνικος
- Μπούνια, Α. (2009). *Στα Παρασκήνια του Μουσείου*. Αθήνα: Πατάκη
- Νικολάου, Κ. (2000). *Βυζαντινά Βασιλικά Συνοικέσια << μετ αλλοφύλλων και αλλόγλωσσων>> (7^{ος} – 11^{ος} αι.)*. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν
- Παναγοπούλου, Α. (2006). *Οι Διπλωματικοί Γάμοι στο Βυζάντιο (6^{ος} – 12^{ος} αι.)*. Αθήνα
- Παπασωτηρίου, Χ. (2005). *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική (6^{ος} – 11^{ος} αι.)*. Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Επιστήμης Κοινωνία Ειδικές Μορφωτικές Εκδηλώσεις.
- Τζουμάκα, Ε. (2005). *Πολιτιστική Διπλωματία, διεθνή δεδομένα και ελληνικές προοπτικές*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
- Χατζηκωνσταντίνου, Κ. (1999). *Προσεγγίσεις στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σακκουλα
- Χριστογιάννης, Γ. (2006). *Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία*. Αθήνα: Έλλην.
- Χρυσός, Ε. (2002). *Η Βυζαντινή διπλωματία. Αρχές και Μέθοδοι*. Αθήνα.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία:

- Gilbert, M. (2002). *A History of the Twentieth Century: The Concise Edition of the Acclaimed World History*. William Morrow Paperbacks.
- Manovich, L. (2002). *The Language of New Media*. Cambridge, United States: MIT Press Ltd.
- Schoening, S. (2011). *Don't Stop Thinking About the Music: The Politics of Songs and Musicians in Presidential Campaign*. Washington: Lexington Books.
- Starr, F. (2004). *Red and Hot: The Fate of Jazz in the Soviet Union*. Sydney: Limelight.

Taylor, R. (1979). *Film Propaganda: Soviet Russia and Nazi Germany*. London: Groom Helm.

Διαδικτυακές Πηγές:

Anholt, S. (2009). *Branding places and nations*.<https://www.econbiz.de/Record/branding-places-and-nations-anholt-simon/10003829807>

Bleiker, R. (2007). *Understanding Emotions in World Politics: Reflection on Method*. <https://espace.library.uq.edu.au/view/UQ:161151>

Burleigh, M. (1991). *The Racial State*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/core/journals/medical-history/article/michael-burleigh-and-wolfgang-wippermann-the-racial-state-germany-19331945-cambridge-university-press-1991-pp-xvi-286-illus-45-2995-hardback-0521391148-1295-paperback-0521398029/522C865EBC4E49F343A9C48C69C59CCE>

Christiansen, P. (2017). *Orchestrating Public Opinion: How Music Persuades in Television Ads for US Presidential Campaigns, 1952-1926*. Amsterdam. Amsterdam University Press. <https://www.aup.nl/en/book/9789462981881/orchestrating-public-opinion>

Crook & Short. (2014). Marx, Lemkin and the genocide – ecocide nexus: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13642987.2014.914703>

Exposito, A. (2011). *Screening Nation Brands: New Zealand and Spanish perspectives on film and country image*. The Journal of New Zealand Studies. https://www.academia.edu/3200609/Screening_nation_brands_New_Zealand_and_Spanish_perspectives_on_film_and_country_image

Fournet, C. (2007). *The Crime of Destruction and the Law of Genocide*. London: Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315615103/crime-destruction-law-genocide-caroline-fournet>

- Garnahan, B. (1998). *Lincoln, Lieber and the Laws of War: The Origins and Limits of the Principle of Military Necessity*. The American Journal of International Law. <https://www.jstor.org/stable/2998030?seq=1>
- Goulding, C. (2000). *The Museum Environment and the Visitors Experience*: https://www.researchgate.net/publication/241699302_The_Museum_Environment_and_the_Visitors_Experience
- Grincheva, N. (2011). The Starfish of Cultural Diplomacy: Social Media in the Toolbox of Museums. https://www.researchgate.net/publication/224952978_The_Starfish_Of_Cultural_Diplomacy_Social_Media_In_The_Toolbox_Of_Museums
- Hake, S. (2001). *Popular Cinema of the Third Reich*. Austin: University of Texas Press. <https://academic.oup.com/screen/article/45/1/83/1623970>
- Hitchens, C. (1987). *The Parthenon Marbles, The Case For Reunification* Christopher Hitchens. https://archive.org/stream/TheParthenonMarblesTheCaseForReunificationChristopherHitchens2008/The%20Parthenon%20Marbles%2C%20The%20Case%20for%20Reunification%20-%20Christopher%20Hitchens%20%5B2008%5D_djvu.txt
- Kenned, L. (2020). *The Violence of the Image*. Abington: Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781003104001/violence-image-liam-kennedy-caitlin-patrick>
- Lisle, D. (2016). *Holidays in the danger zone: Entanglements of war and tourism*. https://www.researchgate.net/publication/318585319_Holidays_in_the_danger_zone_Entanglements_of_war_and_tourism
- Madieva, M. (2020). *The Foundations of the brand name: Structure and semantics of new complex brand names*. https://www.researchgate.net/publication/348167149_THE_FOUNDATIONS_OF_THE_BRAND_NAME_STRUCTURE_AND_SEMANTICS_OF_NEW_COMPLEX_BRAND_NAMES

- Michael. J. Mazarr. (2010). *Culture and international relations: A review essay*. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01636609609550202>
- Parasuraman, A. (1990). *Delivering quality service: Balancing customer perceptions and expectations*:
https://www.researchgate.net/publication/238685068_Delivering_quality_service_Balancing_customer_perceptions_and_expectations
- Patrut, B. (2014). *Social Media in Politics: Case Studies on the Political Power of Social Media*.
https://www.researchgate.net/publication/321615848_Social_Media_in_Politics_Case_Studies_on_the_Political_Power_of_Social_Media
- Perlman, A. (2013). *Hollywood Blacklist*. Encyclopedia Britannica.
<https://www.britannica.com/topic/Hollywood-blacklist>
- Philphot, S. (2016). *Visual Global Politics chapter 20*. Abington: Routledge.
https://www.researchgate.net/publication/328381146_Visual_Global_Politics
- Robb, David L. (2004). *Operation Hollywood: How the Pentagon Shapes and Censors the Movies*. New York: Prometheus.
<https://catalogue.nla.gov.au/Record/3108544>
- Schabas, W. (2001). *Genocide in International Law: The Crimes of Crimes*:
<https://www.jstor.org/stable/2668525?seq=1>
- Schneider, C. (2009). *The Unrealized Potential of Cultural Diplomacy: “Best Practices” and What Could Be, If Only...*
https://www.researchgate.net/publication/237958472_The_Unrealized_Potential_of_Cultural_Diplomacy_Best_Practices_and_What_Could_Be_If_Only
- Shaheen, J. (2014). *Reel Bad Arabs: How Hollywood Vilifies a People*.
<https://www.mediaed.org/transcripts/Reel-Bad-Arabs-Transcript.pdf>
- Sifaki, E. (2011). *Cinema Goes To War: The German Film Policy in Greece During the Occupation, 1941- 44*.
<https://www.semanticscholar.org/paper/Cinema-Goes-to-War%3A-The-German-Film-Policy-in-the-Sifaki/fcf70a45f82c4509f0af861800549e602a61899b>

Singer, G. (n.d). *ISIS's War on Cultural Heritage and Memory*. Centro de Estudios de Historia del Antiguo Oriente (CEHAO) Pontifical Catholic University of Argentina. http://ukblueshield.org.uk/wp-content/uploads/2015/06/Singer-Isis_Against_World_Heritage.pdf

Tobelem, J.M. (2007). *The Marketing Approach in Museums*: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09647779700201604>

Vasileiadis, N. Boutsiouki, S. (2015). *Πολιτιστική Διπλωματία*. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/4424>

Weller, A. (1985). *Museums for a New Century: A Report of the Commission on Museums for a New Century*: <https://www.jstor.org/stable/3332470?seq=1>

William, E. (2013). *Do not Wait to reveal the brand name: The Effect of Brand-Name Placement on Television Advertising Effectiveness*: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00913367.2004.10639170>

Γεωργακοπούλου, Β. (2016). *Η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς από το ISIS ως απειλή ασφάλειας. Η αντίδραση της διεθνούς κοινότητας*. https://www.researchgate.net/publication/311103535_E_katastrophe_tes_politistikies_kleronomias_apo_to_ISIS_os_apeile_asphaleias_E_antidrase_tes_diethnous_koinotetas

Κολτσίδα, Α. (2011). *Η Προβολή του Ελληνικού Πολιτισμού στο Εξωτερικό – Πολιτιστικές Πολιτικές από τη Σκοπιά της Διαπολιτισμικότητας*. Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Ρόδος. <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/26732>

Μποτού, Π. (n.d). *Η νομική βάση της επέμβασης των ξένων δυνάμεων στη Συρία*. <file:///C:/Users/Helens/Downloads/5891-16136-1-PB.pdf>

Χαμιλάκης, Γ. (2012). *Νοσταλγία για το όλον: Τα μάρμαρα του Παρθενώνα (ή ελγίνεια)*". Από το "Έθνος και τα Ερείπιά του". Μετ. Ν. Καλαντζής: Αθήνα: Εκδόσεις Εικοστού Πρώτου. https://www.academia.edu/6199112/%CE%A7%CE%B1%CE%BC%CE%B7%CE%BB%CE%AC%CE%BA%CE%B7%CF%82_%CE%93._2012._%CE%9D%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%B3%CE%AF%

[CE%B1 %CE%B3%CE%B9%CE%B1 %CF%84%CE%BF %CF%8C%CE %BB%CE%BF%CE%BD %CE%A4%CE%B1 %CE%BC%CE%AC%CF% 81%CE%BC%CE%B1%CF%81%CE%B1 %CF%84%CE%BF%CF%85 % CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%B8%CE%B5%CE%BD%CF%8E%CE%B D%CE%B1 %CE%AE %CE%B5%CE%BB%CE%B3%CE%AF%CE%BD %CE%B5%CE%B9%CE%B1 . %CE%91%CF%80%CF%8C %CF%84%C E%BF %CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%BF%CF%82 %CE%BA%CE% B1%CE%B9 %CF%84%CE%B1 %CE%95%CF%81%CE%B5%CE%AF% CF%80%CE%B9%CE%AC %CF%84%CE%BF%CF%85 . %CE%9C%CE %B5%CF%84. %CE%9D. %CE%9A%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CE% BD%CF%84%CE%B6%CE%AE%CF%82. %CE%91%CE%B8%CE%AE% CE%BD%CE%B1 %CE%95%CE%BA%CE%B4%CF%8C%CF%83%CE% B5%CE%B9%CF%82 %CF%84%CE%BF%CF%85 %CE%95%CE%B9% CE%BA%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%8D %CE%A0%CF% 81%CF%8E%CF%84%CE%BF%CF%85. %CE%A3%CE%B5%CE%BB. 2 71-315](#)

Ιστοσελίδες:

Anemon Production: <https://www.anemon.gr/about/>

BLUE SHIELD INTERNATIONAL. <https://theblueshield.org/>

Bring Them Back: <https://www.bringthemback.org/terms>

British Council Greece: <https://www.britishcouncil.gr/>

Cityculture. (2020). *TA ELGINEIA MAPMAPA TOY KΩNSTANTINOY KABAΦH*. <https://cityculture.gr/elginia-marmara-kavafis-vrazioti/>

CulturalHeritageLaw. (n.d). *THE PARTHENON MARBLES AND GREEK CULTURAL HERITAGE LAW*. <https://www.culturalheritagelaw.org/The-Parthenon-Marbles-and-Greek-Cultural-Heritage-Law>

Daily News. (2019). *Turkish researchers debunk UK's Elgin Marbles claim*. <https://www.hurriyetdailynews.com/turkish-researchers-debunk-uks-elgin-marbles-claim-142243>

DW.com. (n.d). *Πρόταση Μητσοτάκη για τα Ελγίνεια. Συνέντευξη του Έλληνα πρωθυπουργού στην Telegraph εν όψει συνάντησης με τον Μπόρις Τζόνσον. Θετική έκβαση των συζητήσεων «βλέπει» η βρετανική εφημερίδα.*

<https://www.dw.com/el/%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%BC%CE%B7%CF%84%CF%83%CE%BF%CF%84%CE%AC%CE%BA%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%B3%CE%AF%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1/a-59810396>

eTwinning: <https://www.etwinning.net/en/pub/index.htm>

Green European Journal: *The Guggenheim Effect: Pride and Prejudices:*
<https://www.greeneuropeanjournal.eu/the-guggenheim-effect-pride-and-prejudices/>

Gtp. (2019). *Robert F Kennedy Human Rights Group Calls for Return of Parthenon Marbles.* <https://news.gtp.gr/2019/03/20/robert-f-kennedy-human-rights-group-calls-return-parthenon-marbles/>

Guggenheim Museum: <https://www.guggenheim.org/>

ICOM. <https://icom-greece.mini.icom.museum/%CF%80%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%B5%CF%83/%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-icom/>

iefimerida. (2022). *Έτσι θα πάρετε πίσω τα Ελγίνεια μάρμαρα» υποστηρίζει Αυστραλή δικηγόρος.*
<https://www.iefimerida.gr/news/71881/%C2%AB%CE%AD%CF%84%CF%83%CE%B9-%CE%B8%CE%B1-%CF%80%CE%AC%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%B5-%CF%80%CE%AF%CF%83%CF%89-%CF%84%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%B3%CE%AF%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CE%BC%CE%AC%CF%81%CE%BC%CE%B1%CF%81%CE%B1%C2>

[%BB-
%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AF%CE%B6%CE%B5%CE%B9-
%CE%B1%CF%85%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%BB%CE%AE-
%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%81%CE%BF%CF%82](#)

Iefimerida. (2022). *Η ιστορική ομιλία της Μελίνας Μερκούρη για τα Γλυπτά του Παρθενώνα*. <https://www.iefimerida.gr/politismos/omilia-melina-merkoyri-oxfordi-glypta-tzonson>

Institut Francais Greece: <https://www.ifg.gr/>

Institute for Cultural Diplomacy: <https://culturaldiplomacy.org/index.php?en>

Institute for Cultural Diplomacy:
https://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy

Kerasma: <https://www.icookgreek.com/eidiseis/kerasma/>

Louvre Abu Dhabi. <https://www.louvreabudhabi.ae/>

MoMA: <https://www.moma.org/>

Naftemporiki.gr. (2017). *Στοκχόλμη: Εκδήλωση για την επανένωση των Γλυπτών του Παρθενώνα*.
<https://www.naftemporiki.gr/story/1237422/stokxolmi-ekdilosi-gia-tin-epanenosi-ton-glupton-tou-parthenona>

Naftemporiki.gr. (2013). *Χάγη: Δικαίωση της Καμπότζης έναντι της Ταϊλάνδης για εδαφική διαφορά*. <https://www.naftemporiki.gr/story/727910/xagi-dikaiosi-tis-kampotzis-enanti-tis-tailandis-gia-edafiki-diafora>

NATIONAL GEOGRAPHIC: *Here Are the Ancient Sites ISIS Has Damaged and Destroyed*. <https://www.nationalgeographic.com/history/article/150901-isis-destruction-looting-ancient-sites-iraq-syria-archaeology>

News.gr. (2014). *Στις αίθουσες η ταινία “Πρόμαχος” για τα γλυπτά του Παρθενώνα*.

<https://www.news.gr/psychagogia/kinematografos/article/192229/stis-aitheyses-h-tainia-promahos-gia-ta-glypta-to.html>

Stenou, K. (2002). *UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity: a vision, a conceptual platform, a pool of ideas for implementation, a new paradigm*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000127162>

Stephen Fry for Parthenon Marbles, (the Elgin Marbles). part 5.
https://www.youtube.com/watch?v=g-7FPuHCwY&ab_channel=SKAI.gr

TA NEA.(n.d.). *Το Βρετανικό Μουσείο δάνεισε στο Ερμιτάζ ένα από τα Γλυπτά του Παρθενώνα*. <https://www.tanea.gr/2014/12/05/lifearts/to-bretaniko-moyseio-daneise-sto-ermitaz-ena-apo-ta-glypta-toy-parthenwna/>

The British Museum. *Greece: Parthenon*.
<https://www.britishmuseum.org/collection/galleries/greece-parthenon>

The British Museum: <https://www.britishmuseum.org/>

The World Bank. <https://www.worldbank.org/en/home>

The World Bank. *Implementation of Operational Directive 4.20 on indigenous peoples: an evaluation of the results*.
<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/692341468761684285/implementation-of-operational-directive-4-20-on-indigenous-peoples-an-evaluation-of-the-results>

UNAOC: *High Level Group*. <https://www.unaoc.org/who-we-are/high-level-group/>

UNESCO DIGITAL LIBRARY. *Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage*.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000126065>

UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity 2001.
<http://orcp.hustoj.com/unesco-universal-declaration-on-cultural-diversity-2001/>

UNESCO. *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*. <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>

UNESCO. <https://www.unesco.org/en>

UNESCO. *World Heritage List*. <https://whc.unesco.org/en/list/>

UNESCO. *Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς*.
<http://unescochair.uom.gr/?p=31>

UNESCO: *Impunity for war crimes against cultural heritage must stop*.
<https://whc.unesco.org/en/news/1361>

UNESCO: *Stop the destruction!*” urges UNESCO Director-General.
<https://whc.unesco.org/en/news/1067>

UNESCO: *The Director General of UNESCO condemns the destruction of historic buildings in the Old City of Sana’a, Yemen*.
<https://whc.unesco.org/en/news/1295>

UNESCO: *The Director-General of UNESCO calls for all Syrians to commit to the safeguarding of cultural Heritage in Bosra and Idlib*.
<https://whc.unesco.org/en/news/1257>

UNESCO: *Unite4Heritage: United Nations University joins UNESCO campaign to protect heritage in danger*.
<https://www.unesco.org/en/articles/unite4heritage-united-nations-university-joins-unesco-campaign-protect-heritage-danger>

UNESDOC. (2020). Προστασία Πολιτιστικών Αγαθών Στρατιωτικό Εγχειρίδιο. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373519>

United Nation. *Alliance of Cavillations*. <https://www.unaoc.org/>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. *Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property 1970*.
http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13039&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

United Nations. <https://www.un.org/press/en/2000/20000905.ga9747.doc.html>

Victoria and Albert.
https://www.vam.ac.uk/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=

[ign=Grant_Museum_Homepage&gclid=Cj0KCQjwyYKUBhDJARIsAMj9lkGsI8HF9CT0iNiYHJM22VyQspF_MJHXaseXJlbEVXsYraGf6qiAxYQaAlxTEALw_wcB](#)

victorianweb. (n.d). *A review of James Hamilton's A Strange Business: Making Art and Money in Nineteenth-Century Great Britain.*
<https://victorianweb.org/sculpture/reviews/hamilton.html>

Warhol Museum: <https://www.warhol.org/lgbtq/>

Ακαδημία Αθηνών. <http://www.academyofathens.gr/el/foundation/history>

Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών: <http://www.asfa.gr/>

Αυλή Πολιτιστική Κληρονομιά της Ελλάδας: <https://ayla.culture.gr/the-text/>

Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Αυτόχθονων Πληθυσμών:
<https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/Declaration-Indigenous-Greek.pdf>

Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος: <https://www.nlg.gr/>

Εθνική Λυρική Σκηνή. <https://www.nationalopera.gr/>

Εθνική Πινακοθήκη Αθηνών.
https://www.nationalgallery.gr/library/el/exantilimenoi_katalogoi/el_e8niki_pi_nako8iki_a8inon_1900.html#page=1

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο: <https://www.namuseum.gr/>

Εθνικό Θέατρο. <https://www.n-t.gr/>

Εθνικό Κέντρο Βιβλίου.
<http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=138>

Εθνικό Κέντρο Οπτικοακουστικών Μέσων και Επικοινωνίας:
<https://www.ekome.media/el/>

ΕΘΝΟΣ. (2019). *Guardian: «Βρετανικό Μουσείο, ο μεγαλύτερος κλεπταποδόχος τέχνης παγκοσμίως».*
https://www.ethnos.gr/World/article/70472/guardianbretanikomoyseioomegal_teroskleptapodoxostexnhspagkosmios

ΕΘΝΟΣ. (2022). *Μάρμαρα του Παρθενώνα – Καθηγητής Πολ Κάρτλιτζ στο ethnos.gr: Θέμα ηθικής η επιστροφή τους – Τα εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν.*

<https://www.ethnos.gr/culture/article/208965/marmaratoyparthenonakathhghthspolkartlitzstoethnosgrthemahthikhshepistrofhtoystaempodiapoyprepeinaxeperastoyn>

Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο. <https://kaleidoscope.gr/el/>

Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εξωτερικών:

<https://www.mfa.gr/index.html>

Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων:

<https://www.minedu.gov.gr/>

Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού:

<https://www.culture.gov.gr/el/SitePages/default.aspx>

Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης:

<https://mindigital.gr/>

Ελληνική Ένωση Δικαίου Αρχαιοτήτων: [https://www.law-](https://www.law-archaeology.gr/index.php/el/)

[archaeology.gr/index.php/el/](https://www.law-archaeology.gr/index.php/el/)

Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών σπουδών Βενετίας:

<https://istitutoellenico.org/>

Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου. <http://www.gfc.gr/el/>

Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος. <http://www.eete.gr/>

Η Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία: <https://www.archetai.gr/>

Η ΟΥΝΕΣΚΟ και ο ρόλος της.

<https://www.mfa.gr/missionsabroad/unesco/greece-in-organization/unesco-kai-rollos.html>

Ηνωμένα Έθνη. *Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.*

<https://unric.org/el/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%B7%CF%81%CF%85%CE%>

[BE%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B9-2/](#)

Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: <http://www.fhw.gr/fhw/>

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.(n.d.) *The Guardian: Η τεχνολογία επιβάλλει την επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα.*

<https://www.kathimerini.gr/culture/561596713/the-guardian-i-technologia-epivallei-tin-epistrofi-ton-glypton-toy-parthenona/>

Κόρκα, Ε. (n.d). *Η Επανένωση των Μαρμάρων του Παρθενώνα- Πολιτιστική Αναγκαιότητα.* https://inioxos.gr/wp-content/uploads/2017/11/8_1_korka.pdf

Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης: <https://www.tsso.gr/?lang=el-GR&page=5>

Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος: <https://www.ntng.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=1>

Μουσείο Ακρόπολης: <https://www.theacropolismuseum.gr/>

Μουσείο Ακρόπολης: <https://www.theacropolismuseum.gr/>

Νομικά Νέα. *Νομοθεσία Πολιτιστική Κληρονομιάς.* <https://nomika-neia.gr/%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B9%CE%B1-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%83-%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%B1%CF%83/>

Οικουμενικών Πατριαρχείων. <http://ec-patr.eu/default.php?lang=gr>

Παιπαής, Β. (2001). *Η Βυζαντινή Διπλωματία ως Πρότυπο Πολιτιστικής Διπλωματίας.* <https://cognoscoteam.gr/%CE%B7-%CE%B2%CF%85%CE%B6%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BD%CE%AE-%CE%B4%CE%B9%CF%80%CE%BB%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1-%CF%89%CF%82-%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CE%BB/>

Πηγαδάς, Α. (2019). *Ο Κινηματογράφος ως Μέσο Προπαγάνδας*. Η Εφημερίδα των Συντακτών. https://www.efsyn.gr/nisides/193030_o-kinimatografos-os-meso-propagandas

ΠΛΕΙΑΣ Εστία. (n.d.). *Περί Των Ελγίνειων Μαρμάρων*. <https://pleias.library.upatras.gr/index.php/estia/article/view/70455>

Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bd686e52>

Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης: <https://www.ysma.gr/>

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. *Διεθνής Συμμαχία στην Παιδεία και τον Πολιτισμό*. <https://www.minedu.gov.gr/news/50690-15-11-21-diethnis-symmaxia-stin-paideia-kai-ton-politismo-i-niki-kerameos-ekprosopos-tis-elladas-stin-41i-diaskepsi-tis-unesco>

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. *Η Επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα*. <https://www.culture.gov.gr/el/parthenonas/SitePages/Home.aspx>

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. *Το Χρονικό της Διεκδίκησης*. <https://www.culture.gov.gr/el/parthenonas/SitePages/view.aspx?iID=6>